

การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม (มานุษยดุริยางควิทยา)
พฤษภาคม 2560

การสืบทอดปีฟ้าทวยในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม (มานุษยดุริยางควิทยา)

พฤษภาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสืบทอดชีพาทยในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

บทคัดย่อ
ของ
ธานี แสงอรุณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม (มานุษยดุริยางควิทยา)
พฤษภาคม 2560

ธานี แสงอรุณ. (2560). การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.

ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม. (ศิลปกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ พันธุ์เสือ.

การศึกษาวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน บทบาทของวงปีพาทย์ และ กระบวนการสืบทอดของวงปีพาทย์ ในอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจุบันคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า มีจำนวนคณะ ปีพาทย์ทั้งหมด 11 คณะ ดังนี้ 1. คณะปีพาทย์จำลองศิลป์ 2. คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง 3. คณะ ปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ 4. คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ 5. คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ 6. คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ 7. คณะปีพาทย์สมุทรศิลป์ 8. คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ 9. คณะปีพาทย์พยุหศิลป์ 10. คณะปีพาทย์ น้อยนำศิลป์ และ 11. คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ นักดนตรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก วงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรีจะมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการบรรเลงเพื่อประกอบ พิธีกรรมในงานศพ เนื่องจากชุมชนให้ความนิยมและให้ความสำคัญกับการมีวงดนตรีในการบรรเลง เพื่อประกอบพิธีกรรม โดยวงดนตรีที่คณะปีพาทย์ใช้บรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมในงานศพนั้นคือ วงปีพาทย์มอญ ดังนั้นในทุกคณะปีพาทย์จึงมีวงดนตรีปีพาทย์มอญเป็นหลักในทุกคณะ ส่วนการ บรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมในงานอุปสมบท งานบุญต่างๆ มีความสำคัญน้อยลงตามลำดับ

คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า เป็นการสืบทอดมาจาก บรรพบุรุษจำนวน 7 คณะ และมีการสืบทอดโดยหัวหน้าคณะในปัจจุบันเป็นผู้ก่อตั้งด้วยตนเอง จำนวน 4 คณะ การศึกษาปีพาทย์ของหัวหน้าคณะปีพาทย์จากการศึกษา พบว่า สามารถแบ่งออก ได้เป็น 4 สายนักดนตรี ดังนี้ 1. สายนักดนตรีที่ศึกษาปีพาทย์มาจากบรรพบุรุษ 2. สายนักดนตรีที่ ศึกษาปีพาทย์มาจากครูเทียบ คงลายทอง 3. สายนักดนตรีที่ศึกษาปีพาทย์มาจากครูภูธร วงศ์เชื้อ 4. สายนักดนตรีที่ศึกษาปีพาทย์มาจากนักดนตรีชาวบ้าน หัวหน้าคณะปีพาทย์ในอำเภอเมือง ปราจีนบุรี ส่วนใหญ่ได้มีการนำความรู้ทางด้านปีพาทย์ของตนเองมาถ่ายทอดในแบบของ กระบวนการจัดการเรียนการสอน เพียงแต่เป็นการถ่ายทอดในแบบของการฝึกประสบการณ์ไป พร้อมกับการบรรเลงจริงในงานต่างๆแล้วส่งสมความรู้ไปเรื่อยๆจนเกิดความชำนาญ มีเพียงคณะ ปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์เพียงคณะเดียวที่นำความรู้ของตนเองมาถ่ายทอดแบบมีการจัดกระบวนการ เรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนของการเริ่มเรียนดนตรีไทยโดยมีการต่อ เพลงชุดโหมโรงเช้า และขั้นตอนของการต่อยอดความรู้โดยมีการต่อเพลงชุดโหมโรงเย็น และเมื่อ ศิษย์คนใดที่ผ่านขั้นตอนทั้ง 2 ขั้นตอนนี้แล้วนั้น จะสามารถเริ่มต่อเพลงต่างๆที่เป็นเพลงที่ศิษย์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำได้ในการประกอบอาชีพหรือใช้การต่างแล้วแต่ศิษย์จะขอเรียน

TRANSMISSION OF MUSIC CULTURE MEUNG-PRA-JEAN-BU-REE
DISTRICT, PRA-JEAN-BU-REE PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
THANEE SANGAROON

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

May 2016

Thanee Sangaroon. (2017). *Transmisson of Music Culture Meung-Pra-Jean-Bu-Ree District, Pra-Jean-Bu-Ree Province*. Master thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate school, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Professor Assistant Dr. Veera Phansuea.

This study of the inheritance Phee-Phat had the folbwing. The results of the research indicating the following:

There were eleven Phee-Phat groups. Mainly composed musicians of, have who a main at a rate of 69.0140 percent. Every Phee-Phat in the Meung-Pra-Jean-Bu-Ree District in the Pra-Jean-Bu-Ree Province had a Phee-Phat Mon band. There were seven Phi Phat Thai bands. The roles are crucially important for Phee-Phat in the Meung- Pra-Jean-Bu-Ree District, Pra-Jean-Bu-Ree Province toward society was in terms of funeral rites. This was followed by being ordained, garlanded, salute Teacher's Day and wedding celebrations.

The inheritance of Phee-Phat Form predecessor. Originally, the band managers were farmers, who were also interested in music. Therefore, they practice music and teach other people in the Meung-Pra-Jean-Bu-Ree District, in the Pra-Jean-Bu-Ree Province.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
ของ
ธานี แสงอรุณ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม (มานุษยดุริยางควิทยา)
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์จัตตชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลักประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ พันธุ์เสื่อ) (รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ พันธุ์เสื่อ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลสำคัญหลายท่านที่ให้ข้อมูล ให้คำแนะนำต่างๆ โดยมีรายนามดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ พันธุ์เสือ ซึ่งเป็นผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางตลอดจนให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่อง สำหรับการศึกษาวิจัยปริญญานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ให้เกียรติมาเป็นประธานกรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ ที่ให้เกียรติมาเป็นกรรมการภายนอกในการสอบปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ นักดนตรีไทยในคณะปี่พาทย์อำเภอมืองปราจีนบุรี ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือ ดูแล ให้ความร่วมมือกับข้าพเจ้าตลอดระยะเวลาที่เก็บข้อมูลเพื่อศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณ นักเรียนวงดนตรีไทยโรงเรียนเทศบาล ๒ พระยาศรีสุนทรทุกคน ที่คอยช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยในทุกๆ ด้าน

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณหลายท่านและบุคคลในครอบครัวผู้เป็นกำลังใจที่ทำให้ความตั้งใจในการศึกษาวิจัยปริญญานิพนธ์นี้ ประสบผลสำเร็จ

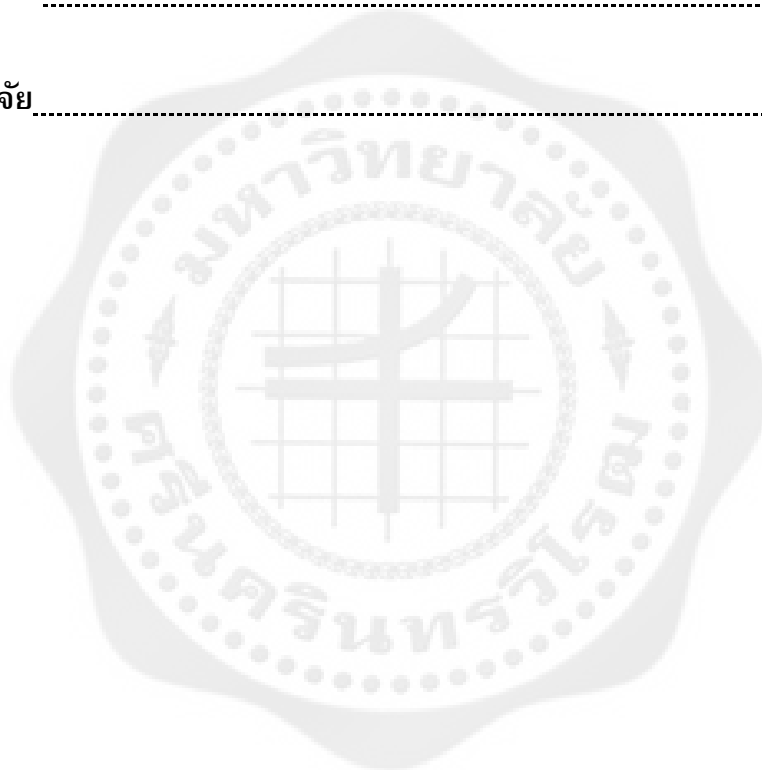
ธานี แสงอรุณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
เอกสารตำราทางวิชาการ.....	6
เอกสารงานวิจัย.....	16
3 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย.....	19
ขั้นรวบรวมข้อมูล.....	19
ขั้นศึกษาข้อมูล.....	20
ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล.....	20
ขั้นนำเสนอข้อมูล.....	21
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	22
สภาพปัจจุบันและบทบาทของวงปีพยาธิที่มีต่อชุมชน.....	22
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการสืบทอดวงปีพยาธิ.....	128
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	136
สรุปผล.....	136
อภิปรายผล.....	150
ข้อเสนอแนะ.....	151

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	152
ภาคผนวก.....	156
ภาคผนวก ก.....	157
ภาคผนวก ข.....	165
ภาคผนวก ค.....	167
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	189

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี คณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	24
2 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	25
3 การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	27
4 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ คณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	27
5 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	29
6 ข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรีคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง.....	31
7 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง.....	32
8 การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง.....	32
9 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง.....	33
10 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง.....	34
11 ข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรีคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ.....	36
12 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ.....	36
13 การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ.....	37
14 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ คณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ.....	37
15 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ.....	39
16 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	41
17 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	42
18 การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	44
19 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ คณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	45
20 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	46
21 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์เผือกศิลป์.....	48
22 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์เผือกศิลป์.....	49
23 การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์เผือกศิลป์.....	51
24 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ คณะปีพาทย์เผือกศิลป์.....	52
25 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์เผือกศิลป์.....	53
26 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	55
27 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	56
28 การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	57
29 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่าง ๆ คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	58
30 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	60

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
31	ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์สมุทธีศิลป์.....	62
32	เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์สมุทธีศิลป์.....	62
33	การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์สมุทธีศิลป์.....	63
34	รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปีพาทย์สมุทธีศิลป์.....	64
35	บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์สมุทธีศิลป์.....	66
36	บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	68
37	บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	68
38	การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์.....	69
39	รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์.....	70
40	บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์.....	71
41	ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี คณะปีพาทย์พยุหศิลป์.....	73
42	เครื่องดนตรี คณะปีพาทย์พยุหศิลป์.....	74
43	การรับงานของวงดนตรี คณะปีพาทย์พยุหศิลป์.....	74
44	รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปีพาทย์พยุหศิลป์.....	75
45	บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์พยุหศิลป์.....	77
46	ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์.....	79
47	เครื่องดนตรี คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์.....	79
48	การรับงานของวงดนตรี คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์.....	81
49	รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์.....	82
50	บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์.....	83
51	ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์.....	85
52	เครื่องดนตรี คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์.....	86
53	การรับงานของวงดนตรี คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์.....	87
54	รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์.....	87
55	บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์.....	89
56	การวิเคราะห์ข้อมูลคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	90
57	ตารางสรุปข้อมูลเบื้องต้นนักดนตรีของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	92
58	สรุปข้อมูลเครื่องดนตรีของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	94
59	สรุปข้อมูลวงดนตรีของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	96

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
60 สรุปข้อมูลการรับงานของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	97
61 สรุปข้อมูลรายชื่อบทเพลงในงานศพของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	98
62 สรุปข้อมูลรายชื่อบทเพลงในงานอุปสมบทของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค).....	101
63 สรุปข้อมูลการสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	133
64 ตารางสรุปข้อมูลลักษณะการสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.....	134
65 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงที่คณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี.....	138
66 สรุปบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี....	141
67 สรุปข้อมูลการสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์.....	148

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 หัวหน้าคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	22
3 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (นายณรงค์เดช เกิดสุข).....	23
4 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (นายณรงค์เดช เกิดสุข).....	23
5 ขณะสัมภาษณ์นักดนตรีคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	24
6 การบรรเลงในงานศพของคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	25
7 เครื่องดนตรีของคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	25
8 การนำคณะแถวรององานของคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	26
9 การนำคณะแถวรององานของคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	26
10 ป้ายชื่อคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	26
11 หัวหน้าคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง.....	30
12 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	31
13 หัวหน้าคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ นายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์.....	35
14 หัวหน้าคณะปีพาทย์จรัสศิลป์ นางโล่ โสภหาย.....	40
15 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	41
16 ภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	41
17 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	43
18 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	43
19 คณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	44
20 หัวหน้าคณะปีพาทย์เผือกศิลป์ สิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว.....	47
21 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	48
22 การนำวงปีพาทย์มอญบรรเลงในงานศพ.....	49
23 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	50
24 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	50
25 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	50
26 การนำวงแถวไปบรรเลงในงานบวช.....	51
27 เครื่องไหว้ครู.....	54
28 หัวหน้าคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ นายแกลง สังข์เผือก.....	55
29 นักดนตรีคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	56
30 เครื่องดนตรีของคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	57

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
31 นักดนตรีคณะเป็พาทย์ฉลองศิลป์.....	58
32 หัวหน้าคณะเป็พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ นายเวชอุดม วงศ์เดิม.....	61
33 บ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	61
34 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	63
35 การบรรเลงในงานศพวัดไผ่ชะเลียด.....	64
36 หัวหน้าคณะเป็พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ นายทองทิพย์ ศรีเอี่ยม.....	67
37 บ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	67
38 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	69
39 หัวหน้าคณะเป็พาทย์พยุหศิลป์ นายสันติสุข ผุยศรี.....	72
40 บ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	73
41 การนำวงดนตรีออกบรรเลงในงานศพ.....	75
42 หัวหน้าคณะเป็พาทย์น้อยนำศิลป์ นายทวีป อินทรเสียร.....	78
43 ห้องเก็บเครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	79
44 เครื่องดนตรีที่มีอยู่ในปัจจุบัน.....	80
45 เครื่องดนตรีที่มีอยู่ในปัจจุบัน.....	80
46 นายทวีป อินทรเสียร ถ่ายภาพจากการนำวงดนตรีออกบรรเลง.....	81
47 หัวหน้าคณะเป็พาทย์บุญมีศิลป์ นายมีศิลป์ พรหมเทพ.....	84
48 บ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	85
49 เครื่องดนตรีในปัจจุบันของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	86
50 เครื่องดนตรีในปัจจุบันของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	86
51 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของคณะเป็พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี.....	91
52 บ้านของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	102
53 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเป็พาทย์ คณะเป็พาทย์จำลองศิลป์.....	102
54 น้องชายฝาแฝดของนายณรงค์เดช เกิดสุข นายณรงค์ชัย เกิดสุข.....	104
55 นางสาว เกิดสุข มารดาของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	104
56 หัวหน้าคณะเป็พาทย์นายชัยวัฒน์ คำผุด.....	104
57 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเป็พาทย์ คณะเป็พาทย์รัตนศิลป์บรรเลง	106
58 อุปกรณ์ในการขึ้นหนังหน้ากลองของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	106
59 อุปกรณ์ในการขึ้นหนังหน้ากลองของหัวหน้าคณะเป็พาทย์.....	106
60 เครื่องหนังที่มีผู้นำมาว่าจ้างให้ขึ้นหนังหน้ากลอง.....	107

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
61 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี.....	107
62 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ.....	108
63 การไปร่วมเป่าแตรกับคณะปีพาทย์จำลองศิลป์.....	109
64 การไปร่วมเป่าแตรวงร่วมกับคณะปีพาทย์เผือกศิลป์.....	109
65 หัวหน้าคณะปีพาทย์จรัสศิลป์ นางโล โศกหาย.....	109
66 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	110
67 การสัมภาษณ์นักดนตรีคณะปีพาทย์จรัสศิลป์.....	111
68 หัวหน้าคณะปีพาทย์เผือกศิลป์ สิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว.....	111
69 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์เผือกศิลป์.....	112
70 ป้ายชื่อคณะหน้าบ้านหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	113
71 การนำวงปีพาทย์มอญบรรเลงในงานศพ.....	113
72 หัวหน้าคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ นายถลาง สังข์เผือก.....	114
73 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์.....	115
74 ไม้ฆ้องมอญและอุปกรณ์ที่ใช้ทำไม้ฆ้องของหัวหน้าคณะปีพาทย์ ทำขาย.....	115
75 หัวหน้าคณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ นายเวชอุดม วงศ์เดิม.....	116
77 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์.....	117
78 นางบังอร วงศ์เดิม พี่สาวของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	117
79 การสัมภาษณ์นักดนตรีของคณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์.....	118
80 หัวหน้าคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ นายทองทิพย์ ศรีเอี่ยม.....	118
80 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์.....	119
81 นางสาวสดี ศรีเอี่ยม ภรรยาของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	120
82 ป้ายชื่อคณะปีพาทย์หน้าบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	120
83 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์.....	120
84 หัวหน้าคณะปีพาทย์พยุหศิลป์ นายสันติสุข ผุยศรี.....	121
85 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์พยุหศิลป์.....	122
86 การบรรเลงอังกะลุงในวงปีพาทย์มอญของคณะปีพาทย์.....	122
87 หัวหน้าคณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ นายทวีป อินทรเสียร.....	123
88 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์.....	124
89 ป้ายชื่อคณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์.....	124
90 การนำคณะปีพาทย์ไปบรรเลงในงานศพ นายทวีป อินทรเสียรเป็นผู้ถ่ายไว้.....	124

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
91 หัวหน้าคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ นายมีศิลป์ พรหมเทพ.....	125
92 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้านักปีพาทย์ คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์.....	126
93 ป้ายชื่อของคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์.....	126

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จังหวัดปราจีนบุรีนับได้ว่าเป็นจังหวัดแห่งมรดกโลก เนื่องจากมีอุทยานแห่งชาติที่เป็นมรดกโลกถึง ๓ แห่ง และเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีการพบซากโบราณสถานในหลายพื้นที่ของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง ทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่ามากที่สุดในภาคตะวันออกอีกด้วย ปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรีประกอบไปด้วย 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอศรีมโหสถ โดยจังหวัดปราจีนบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้ ทิศเหนือติดกับจังหวัดนครนายก-จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดสระแก้ว ทิศใต้ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดนครนายก-จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัฒนธรรมความเป็นอยู่รวมถึงการดำรงชีวิตของประชากรในจังหวัดปราจีนบุรีนี้ พบว่ามีการดำรงอยู่ร่วมกันด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยสามารถพบเห็นในบางหมู่บ้านของจังหวัดปราจีนบุรีที่มีการสนทนากันเป็นภาษากัมพูชาหรือบางหมู่บ้านที่สนทนากันเป็นภาษาไทยพวน กลุ่มชาวไทยพวนสามารถพบเห็นได้เด่นชัดเป็นกลุ่มใหญ่ ใน 2 อำเภอ คือ อำเภอศรีมโหสถและอำเภอโคกปีบ ส่วนทางด้านวัฒนธรรมดนตรีในจังหวัดปราจีนบุรีนั้น จังหวัดปราจีนบุรีมีค่านิยมทางด้านดนตรีอย่างหลากหลาย มีทั้งวงปี่พาทย์ วงปี่พาทย์ผสมวงอังกะลุง วงแคนขับลำนำ หรือแม้แต่บางพื้นที่นิยมเพียงแฉ่งแตรวง สำหรับวงปี่พาทย์นั้นในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งและนิยมกันมากที่สุดคือ อำเภอเมืองปราจีนบุรี เนื่องจากจากอำเภอเมืองปราจีนบุรีนั้นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายไทย ไม่เหมือนกับในอำเภออื่นๆ ที่มีวัฒนธรรมอื่นเข้ามาปะปน เช่น วัฒนธรรมของชาวไทยพวน วัฒนธรรมของเขมร หรือ วัฒนธรรมอีสาน

วงดนตรีที่เรียกว่าวงปี่พาทย์นี้ มีประวัติความเป็นมาและพัฒนาการในสังคมไทยมายาวนาน ในเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ปรากฏข้อมูลระบุถึงวงปี่พาทย์หรือเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์มีอยู่มากมายทั้งในรูปของจารึก วรรณกรรมและกฎหมาย ในศิลาจารึกวัดพระยืน ซึ่งมีอายุยาวก่อนพุทธศตวรรษที่ 20 ระบุถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์ ได้แก่ ข้อง กลอง ปี่และตะโพน ศิลาจารึกหลักที่ 8 ปรากฏคำว่า “ดุริยพาท” ซึ่งเป็นคำที่ใช้หมายถึง เครื่องดนตรี ประเภทที่มีเสียงกึกก้องและเหมาะแก่การประโคม คือเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์ (ภัทรวดี ภูษฎาภิรมณ์. 2536: 7-8)

การดำรงชีวิตของคนไทยเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรี เพราะคนไทยเป็นชนชาติที่รักความสนุกสนานและความรื่นเริงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต หากชีวิตมีความสุขสนุกสนานและความรื่นเริงชีวิตนั้นก็จะเป็นชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ ในทัศนคติคนไทยในอดีตนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา ต้องมีการทำบุญโดยเริ่มตั้งแต่เกิดมีการทำบุญ มีการทำขวัญเดือนและโกนผมไฟทารกที่เกิดใหม่ เมื่อเด็กโตขึ้นต้องมีโกนจุก หากบุคคลนั้นเป็นชายต้องอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มีพิธีทำขวัญนาค

พิธีบวงสรวง จากนั้นจึงถือพิธีมงคลสมรส การทำบุญอายุครบรอบและเมื่อตายลงก็มีพิธีต่าง ๆ ในงานศพ ซึ่งในงานต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นต้องมีดนตรีประกอบเกือบทั้งสิ้น เริ่มต้นด้วย ปี่พาทย์บรรเลงเพลงโหมโรง บรรเลงรับพระที่มาเจริญพระพุทธมนต์ บรรเลงระหว่างพระฉัน และบรรเลงส่งพระเวลาพระกลับ ด้วยเพลงกราวราตรี แสดงความปิติยินดีที่ได้ทำบุญเสร็จ นอกจากปี่พาทย์จะใช้ในการประกอบพิธีกรรมแล้ว ในด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน ละคร ลิเก และอื่นๆ ก็ใช้ปี่พาทย์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ (กนก คล้ายมุข. 2541: 22)

การที่สังคมหนึ่งๆสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมของตนให้คงอยู่ได้นั้น ย่อมเกิดจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยคนรุ่นเก่ามีหน้าที่ในการถ่ายทอดและคนรุ่นใหม่มีหน้าที่เรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มที่ตนเข้าเป็นสมาชิก ดังนั้น การถ่ายทอดวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) ซึ่งมีความหมายว่า กระบวนการซึ่งบุคคลได้รับความรู้ ทักษะ ลักษณะและคุณค่าต่าง ๆ รวมทั้งบุคลิกภาพจากการติดต่อสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งสามารถทำให้เขาเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวัฒนธรรม (รัตนา ตันบุญเต็ก. 2531: 15)

การถ่ายทอดทางด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้อื่นให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ย่อมประกอบไปด้วยปัจจัยหลายสิ่ง เช่น วิธีการถ่ายทอด บุคคลผู้ถ่ายทอด วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของพื้นที่นั้นๆ หรือแม้แต่ตัวผู้รับการถ่ายทอดเอง การสืบทอดปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะเหตุใดในปัจจุบันจึงยังมีสืบทอดการบรรเลงปี่พาทย์กันอย่างเข้มแข็ง ในขณะที่เดียวกันที่วัฒนธรรมทางด้านดนตรีของอำเภออื่นๆ มีค่านิยมที่หลากหลายในปัจจุบันวงปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี มีปรากฏให้พบเห็นถึง 11 คณะ ซึ่งวงดนตรีเหล่านี้มีบทบาทที่สำคัญมากต่อชุมชนในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ สามารถพบได้เด่นชัดในการนำวงปี่พาทย์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในพิธีต่างๆ เช่น งานศพ งานอุปสมบท หรืองานมงคลต่างๆ เป็นต้น โดยปี่พาทย์ที่นำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในงานเหล่านี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแต่กาลเทศะของงานแต่ละงาน วงปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรีนี้มีทั้งวงปี่พาทย์ไทย และวงปี่พาทย์มอญ นักดนตรีที่บรรเลงในวงต่างๆ ของอำเภอเมืองปราจีนบุรีนี้ประกอบไปด้วยนักดนตรีที่เป็นคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ บรรเลงอยู่ร่วมกันในวง หรือบางวงพบว่านักดนตรีในวงเป็นเพียงนักดนตรีฝึกหัดที่เจ้าของวงนำมาออกงานเพื่อฝึกประสบการณ์การบรรเลงดนตรี วงปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรีคณะปี่พาทย์บางคณะประกอบอาชีพการบรรเลงปี่พาทย์เป็นอาชีพหลัก บางคณะประกอบอาชีพการบรรเลงปี่พาทย์เป็นอาชีพเสริม แต่แม้จะประกอบเป็นอาชีพเสริมก็มิได้ส่งผลให้ประสิทธิภาพการบรรเลงปี่พาทย์ในวงลดน้อยลงหรือไม่มีประสิทธิภาพ จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เชื่อได้ว่า วงปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรีมีความเข้มแข็งควรค่าแก่การศึกษา ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าการสืบทอดหรือลักษณะการถ่ายทอดของวงปี่พาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรีมีลักษณะเป็นอย่างไร ตลอดจนบทบาทของนักดนตรี วงดนตรี จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงทำการศึกษา การสืบทอดปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมดนตรีไทยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและบทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชนของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

วงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในปัจจุบันมีมากถึง 11 คณะ ซึ่งแต่ละคณะนับได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญมากต่อชุมชน พบได้จากการที่วงปีพาทย์เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีต่างๆ ของชาวบ้าน เช่นงานศพ งานอุปสมบท หรืองานมงคลต่างๆ วงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี คณะปีพาทย์ในบางคณะประกอบอาชีพการบรรเลงปีพาทย์เป็นอาชีพหลัก บางคณะประกอบอาชีพการบรรเลงปีพาทย์เป็นอาชีพเสริม จากที่กล่าวมาเป็นสาเหตุที่ทำให้เชื่อได้ว่าวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรีมีความเข้มแข็งควรค่าแก่การศึกษา ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าการสืบทอดหรือลักษณะการถ่ายทอดของวงปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรีมีลักษณะเป็นอย่างไร ตลอดจนบทบาทของนักดนตรี วงดนตรี ได้รับการสืบทอดหรือถ่ายทอดกันมาอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวนทั้งหมด 11 คณะ ดังนี้

1. คณะปีพาทย์จำลองศิลป์
2. คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง
3. คณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ
4. คณะปีพาทย์จรัสศิลป์
5. คณะปีพาทย์เผือกศิลป์
6. คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์
7. คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์
8. คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์
9. คณะปีพาทย์พยุ่งศิลป์
10. คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์
11. คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสืบทอด หมายถึง การรับช่วงต่อของการเป็นหัวหน้าคณะจากชนรุ่นหนึ่งส่งต่อไปยังอีกรุ่นหนึ่งหรือการถ่ายทอดในวิชาดนตรีปี่พาทย์ระหว่างครูผู้สอนกับศิษย์ผู้เรียน

ต่อเพลง หมายถึง การเรียนการสอนของเพลงไทยระหว่างครูดนตรีปี่พาทย์กับผู้เรียนดนตรีปี่พาทย์

นักดนตรีอาชีพ หมายถึง นักดนตรีที่มีการบรรเลงดนตรีประกอบเป็นอาชีพหลัก

บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ของดนตรีปี่พาทย์ที่มีความสำคัญทั้งต่อชุมชนและสังคมในบริบทต่างๆ

พิธีกรรม หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นเรื่องของความเชื่อที่มีจุดประสงค์เพื่อให้จิตใจอบอวน เป็นกิจกรรมที่มีดนตรีปี่พาทย์เข้าไปเกี่ยวข้องทั้งที่อยู่คู่กับสังคม

มุขปาฐะ หมายถึง วิธีการสอนของครูกับศิษย์ที่มีลักษณะแบบตัวต่อตัว ปากต่อปากยึดแบบอย่างครูเป็นหลักสืบทอดต่อๆ กันมา

สายนักดนตรี หมายถึง การที่นักดนตรียอมรับหลักการ วิธีการและทางเพลงของครูท่านใดท่านหนึ่งมาเป็นแนวปฏิบัติบรรเลง โดยที่ยอมฝากตัวเป็นศิษย์ของครูท่านนั้น ทั้งโดยตรงหรือทางอ้อมเช่น นาย A ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของครูมนตรี ตราโมท ก็ถือว่านาย A เป็นนักดนตรีสายครูมนตรี ตราโมท

วงปี่พาทย์ หมายถึง วงดนตรีที่ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี ประเภทเครื่องดีและเครื่องเป่าเป็นหลัก

วงปี่พาทย์มอญ หมายถึง วงดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวมอญ มีลักษณะคล้ายเครื่องดนตรีของมอญนำมาบรรเลงผสมกับเครื่องดนตรีไทย

กำนล หมายถึง สิ่งของที่จัดไว้ให้ดนตรีไทยทำการบูชาครูก่อนที่จะแสดง ประกอบด้วยดอกไม้ ธูป เทียน เหล้า บุหรี่ หมาก พลุ พร้อมด้วยเงินตามแต่ผู้ทำพิธีกำหนด

การจับมือ หมายถึง พิธีกรรมในการรับศิษย์ โดยศิษย์นำเครื่องกำนลมาคำนับครูจากนั้นครูจะทำพิธีจับมือ โดยให้ศิษย์บรรเลงฆ้องวงใหญ่ ด้วยเพลงสาธุการและจะทำในวันพฤหัสบดี ซึ่งถือว่าเป็นวันครู

โค้ง หมายถึง เป็นภาษาพูดกันในกลุ่มนักดนตรีไทย หมายถึง ลักษณะนามของฆ้องมอญ

เวลา หมายถึง การนับเวลาที่ใช้บรรเลง ตั้งแต่ช่วงเริ่มงานจนเสร็จพิธีใน 1 วัน เรียก 1 เวลา เช่น บรรเลงเป็นเวลา 1 คืน 1 วัน เช่นนี้เรียก 2 เวลา

สืบทอดโดยการ หมายถึง การสืบทอดดนตรีที่มีได้มาจากการบรรพบุรุษ เป็นการสืบทอดโดยศึกษาด้วยตนเอง หัวหน้าวงดนตรีเป็นผู้ก่อตั้งด้วยตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีนั้น ใช้ข้อมูลต่างๆ ที่นำมาประกอบการวิจัยจากเอกสารสิ่งพิมพ์ เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องการสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารตำราทางวิชาการ

- 1.1 วัฒนธรรมดนตรีกับสังคมไทย
- 1.2 ความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวกับดนตรีไทย
- 1.3 บทบาทของปีพาทย์ในสังคมไทย
- 1.4 การสืบทอดทางดนตรีไทย

2. เอกสารงานวิจัย

- 2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสืบทอดดนตรีไทย

1. เอกสารตำราทางวิชาการ

1.1 วัฒนธรรมดนตรีกับสังคมไทย

พระยาอนุมานราชชน (บุปผา ทวีสุข. ม.ป.ป.: 13; อ้างอิงจาก พระยาอนุมานราชชน. ม.ป.ป.: 9) ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมว่า คือ วิถีหรือดำเนินแห่งชีวิตของชุมชนมนุษย์หนึ่งซึ่งอยู่ร่วมกันในที่หนึ่งหรือประเทศหนึ่งโดยเฉพาะและเพ่งเล็งถึงความเป็นอยู่ของคนในส่วนรวมไม่เฉพาะ เอกชนหรือคนๆ เดียว สิ่งต่างๆ ทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งมนุษย์เป็นผู้ทำหรือปรุงแต่งสร้างขึ้นหรือดัดแปลงแก้ไข สิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติเพื่อประโยชน์แห่งความเป็นอยู่ของตนในส่วนรวม ไม่ได้มุ่งเฉพาะตัวคนเดียวก็เป็นวัฒนธรรมทั้งนั้น

ลีลาแห่งชีวิตไทยในอดีตนั้นขึ้นอยู่กับจังหวะต่างๆ ในชีวิตซึ่งจะมีการมีการทำบุญและการฉลอง เริ่มด้วยการเกิด มีการทำขวัญเดือนและโกนผมไฟทารกที่แรกเกิด เมื่อเด็กเข้าถึงวัยหนึ่งต้องมีการโกนจุก หากบุคคลนั้นเป็นชายต้องอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มีพิธีทำขวัญนาคพิธีบวชต่อจากนั้นก็ถึงพิธีสมรส การทำบุญอายุครบ 5 รอบและเมื่อเสียชีวิตลงก็มีพิธีต่างๆ เกี่ยวกับงานศพซึ่งมักทำกันใหญ่โตฟุ่มเฟือย ซึ่งมีผู้เคยกล่าวไว้ในหนังสือต่างๆ ถึงวัฒนธรรมดนตรีไทยที่ผูกพันกับดนตรีไทยอยู่มากมาย ดังนี้

ประดิษฐ์ อินทนิล (2537: 12-17) ได้กล่าวว่า นับตั้งแต่ดนตรีไทยได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างมั่นคงในแหลมอินโดจีนและได้ก่อตั้งอาณาจักรไทยขึ้น จึงเป็นการเริ่มต้นยุคแห่งประวัติศาสตร์ไทย ที่ปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ เมื่อไทยได้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้นและหลังจากที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้แล้ว นับตั้งแต่นั้นจึงปรากฏหลักฐานทางดนตรีไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษรในหลักศิลาจารึก

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2540: 80) ได้กล่าวถึงในช่วงสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีว่า ความผูกพันของชาวสุโขทัยต่อดนตรี ปรากฏข้อความกล่าวถึงพบอยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 ด้านที่ 2 ดังนี้ “ด บงดักลอย ด้วยเสียงพาท เสียงพิณ เสียงเลื้อย เสียงขับ ใครจักมักเล่นเล่น ใครจักมักหัวหัว ใครจักมักเลื้อนเลื้อน” จากจารึกดังกล่าว บอกให้ทราบว่าความสำคัญของดนตรีที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนชาวสุโขทัยและน่าจะมีการเล่นดนตรีกันอย่างสนุกสนาน

ธนิต อยู่โพธิ์ (2530: 128-132) ได้อธิบายเกี่ยวกับสมัยสุโขทัยไว้ว่า ได้พบจารึก กล่าวถึงการรื่นเริงสนุกสนานหลังจากงานทอดกฐิน สมัยกรุงสุโขทัย ในรัชกาลพ่อขุนรามคำแหง มหาราช ในศิลาจารึกหลักที่หนึ่งว่า “เนื้อจักเข้ามาเวียงเรียงกันแต่อรัญญิกพูนเท่าหัวลาน ดับดักลอย ด้วยเสียงพาทยเสียงพิณเสียงเลื้อนเสียงขับ”

ศรีศักดิ์ วลลิภดล (2535: 20) กล่าวว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีความสำคัญของดนตรีดำเนินสืบทอดเรื่อยมา ความผูกพันในวิถีชีวิตไทยที่มีต่อดนตรีไทยมิได้เลือนรางลดน้อยลงไปกว่าเดิม ในยามที่บ้านเมืองสงบผู้คนมักใช้ดนตรีในการพักผ่อนหย่อนใจมีอิสระในการร้องรำทำเพลง ดังพบในกำสรวลสมุทร วรรณคดีสำคัญในสมัยอยุธยาตอนต้น ดังเช่น

ยามพลบเสียงกีกก้อง	กาหล แม่ฮา
เสียงแฉ่งเสียงสามทอ	ข้าวซู้
อยุธยาเมืองบน	มาโนช กุเฮย
แดรตลบข้าวรู้	ข้าวสยาม

ในพระราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ ดนตรียังคงมีบทบาทดังปรากฏในลิลิตพยุหยาตราเพชรพวง วรรณคดีเจ้าพระยาคลัง (หน) กล่าวถึงขบวนพยุหยาตราทางชลมารคในสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่ประกอบด้วยขบวนดนตรีไว้ว่า

ขุนพรหมพนาเวสเชื้อ	ดนตรี
เรื่อราชสุพิณามมี	คู่ต๋อง
ตระนาวตราหนักดี	โทนเทศ
ดลุดตบเสียงเสียงกลองฆ้อง	หุ้ยหุ้ย กระหิมเสียง

วิมาลา ศิริพงษ์ (2543: 31) ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีไทยอีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ สามัญชนในสังคมทั่วไปดนตรีของคนกลุ่มนี้จะปรากฏอยู่ใน 2 สถานการณ์ คือ พิธีกรรมและศิลปการแสดง ซึ่งมีวัดเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่คล้ายผู้อุปถัมภ์ที่สำคัญ รองศาสตราจารย์นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล เสนอความสัมพันธ์ เกี่ยวกับสามเหลี่ยมแห่งบ้าน วัด วัง ได้มีส่วนสำคัญในการหล่อเลี้ยงศิลปวัฒนธรรม

วิมาลา ศิริพงษ์ (2538: 84) ได้อธิบายว่า สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก บ้านเมืองได้รับการฟื้นฟู ทำนุบำรุงและศิลปการดนตรีมิได้ถูกละเลย ถึงแม้จะไม่เด่นชัดมากนัก อย่างไรก็ตามทั้งพระมหากษัตริย์ ไพร่ฟ้าประชาชนส่วนใหญ่คือ คนที่สืบเชื้อสายมาจากครั้งกรุงศรีอยุธยา ด้วยเหตุนี้ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ จึงเป็นการสืบทอดของเดิมที่เคยใช้กันอยู่ ลักษณะของปีพาทย์ยังใช้ในสังคม 2 ลักษณะในพิธีกรรมและในมหรสพการแสดงเป็นหลักแล้วบรรเลงให้สอดคล้องตามเช่นนี้ โดยที่พิธีกรรมหรือการแสดงมหรสพ มักเป็นสิ่งที่มีความแบบแผนขั้นตอนชัดเจนแน่นอนการบรรเลงหรือการเลือกใช้ปีพาทย์จึงพลอยถูกจำกัดแบบแผนไปด้วย

สงปศีก ธรรมวิหาร (2540: 24) กล่าวว่า สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านการดนตรีทรงมีพระบรมราชานุญาตให้พระราชวงศ์มีวงดนตรีเป็นของตนเองได้ ให้ประชาชนเล่นดนตรีได้อย่างอิสระ การเรียนขับร้องดนตรีจึงกระจายมากขึ้น ลูกหลานบ้านใครทั้งชายและหญิงที่มีฝีมือมีความสามารถทางดนตรีมากขึ้นเป็นลำดับ

วัฒนธรรมดนตรีไทยโดยเฉพาะวงปี่พาทย์นั้น ตามหลักฐานที่ค้นคว้าได้สามารถระบุได้ว่าเป็นวัฒนธรรมดนตรีที่อยู่คู่ชาติไทยมาตั้งแต่ก่อนกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ถึงแม้ว่า รูปแบบของวงปี่พาทย์และลักษณะของการบรรเลง มีลักษณะต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมปี่พาทย์ได้ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมไทยโดยตามลำดับ อย่างไรก็ตามปี่พาทย์ยังมีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยมาตลอด

1.2 ความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวกับดนตรีไทย

ราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 (2538: 276) อธิบายความหมายของคำว่า “เชื่อ” หมายถึง เห็นตามด้วย, มั่นใจ ไว้ใจ

ในเรื่องของปี่พาทย์ก็มีความเชื่ออยู่หลายประการ ปี่พาทย์ เป็นดนตรีที่มีความเชื่อแฝงไว้ในวัฒนธรรมของปี่พาทย์เอง ความเชื่อในเรื่องต่างของกลุ่มนักดนตรีในวงปี่พาทย์เป็นความเชื่อในอำนาจลึกลับ เหนือธรรมชาติ นักดนตรีมีความเชื่อว่า เครื่องดนตรีเป็นของสูงมีครูคุ้มครอง ความเชื่อของนักดนตรีไทยในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ปฏิบัติสืบต่อกันมา

ประสิทธิ์ ถาวร (2524: 61) กล่าวไว้ว่า ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ก่อนที่ท่านจะรับครูประสิทธิ์ ถาวร เป็นศิษย์ ท่านยังได้อธิบายว่า “หมอดูทำนายว่า ห้ามรับคนนอกเข้าบ้าน ถ้าขึ้นรับไว้จะเกิดเรื่องใหญ่

ชั้น ศิลปบรรเลง (2521: 27) ได้กล่าวว่า การเรียนต้องมีแบบแผนประเพณีอย่างเก่า คือ ต้องมีผู้ใหญ่พาไปฝากครูผู้สอน ผู้เรียนต้องนำดอกไม้รูปเทียนไปสักการะครูใหญ่ฝ่ายดนตรีผู้ล่วงลับไปแล้วและเคารพครูผู้สอน จึงจะได้รับการประสิทธิ์ประสาทวิชาฝึกฝนให้

เฉลิม บัวทอง (2530: 15) กล่าวว่า ครูอาจารย์ในอดีต ท่านได้บัญญัติข้อบังคับของท่านว่า กุลบุตร กุลธิดาที่มีความต้องการเรียนดนตรีไทยกับท่านแล้ว ต้องนำขันน้ำ ผ้าเช็ดหน้า ดอกไม้ รูป เทียน กำนัลแล้วแต่ท่านจะเรียกร้องและมีผู้ปกครองคือ บิดา มารดา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย นำไปฝาก ความรอบคอบของอาจารย์ ก็คือต้องถามวัน เดือน ปี อายุก่อน ถ้าว้น เดือน ปี เกิดไม่สมพงษ์กับอาจารย์ ท่านไม่รับไว้ เพราะโดยมากถือว่าคนเรา ถ้าว้น เดือน ปี ไม่ถูกกัน การปกครองหรือตักเตือนย่อมจะไม่มีผล มีการขัดแย้งกันอยู่บ้างไม่มากนักน้อย ดังนั้น ท่านต้องได้ถามให้ได้ความแน่ชัด เมื่อเห็นว่า วัน เดือน ปี พอจะไปกันได้ ท่านก็จะรับไว้ โดยผู้ปกครองนำเด็กถือขัน ดอกไม้ รูปเทียน เข้าไปกราบ 3 ครั้ง และเปล่งเสียงขอเรียนดนตรีกับท่าน พร้อมทั้งจะเชื่อฟังคำตักเตือนทุกอย่าง แม้ทำความผิดก็เข็ดขยาดตักเตือนได้ อาจารย์ก็รับไว้แล้วนำดอกไม้ รูปเทียน พร้อมทั้งขัน และเด็กไปที่เครื่องดนตรีแล้วให้เด็กกราบ 3 ครั้ง แล้วกล่าวคาถานำเด็กครบ 3 ครั้งเป็นอันเสร็จพิธีสำหรับเด็กเข้าเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ในการสืบทอดดนตรีนั้นลึกซึ้งมาก ครูเป็นคลังความรู้ และมีถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ครูกลายเป็นผู้สืบทอดของพ่อแม่ สอนทั้งความรู้และความเป็นคนให้แก่ศิษย์ ดังนั้นการที่บุคคลใดจะเล่าเรียนความรู้วิชาจากครู จึงมักจะต้องปฏิบัติตามครู ตามค่านิยมสังคมไทย คือ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น คัดค้าน เชื่อตามที่ครูบอกมากกว่าการค้นหาความจริง

ราชบัณฑิตสถาน (2538: 50) ให้ความหมายของคำว่า ประเพณี ไว้ว่า คือสิ่งที่นิยม ถือประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี

ประเพณีของดนตรีไทยถือเป็นประเพณีในสังคมดนตรีที่มีการปฏิบัติในลักษณะที่เป็น ขนบธรรมเนียมเป็นส่วนใหญ่ แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ด้านเป้าหมายของบรรพบุรุษดนตรีของไทยมีการสืบทอดประเพณีที่เกิดจากความเชื่อต่างๆ ส่งผลให้เกิดพิธีกรรมซึ่งเป็นขนบประเพณีเพื่ออนุชน ดนตรีรุ่นหลังๆ ได้ประพฤติปฏิบัติสืบเนื่องกันมา

ณรงค์ชัย ปิฎกธรรต (2540: 26) กล่าวว่า พิธีกรรมสำคัญที่เกี่ยวกับกับดนตรีไทยจะกระทำในวันพฤหัสบดี โดยถือว่าวันนี้เป็นวันครู เช่น พิธีไหว้ครู การรับศิษย์ เป็นต้น ขนบธรรมเนียมในการฝากตัวเข้าเรียน นอกจากการเรียนดนตรีไทยแล้ว การเรียนหนังสือในสมัยที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระชันษาได้ 4 ปี ทรงเร่งการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามแบบเก่ากับคุณแสงเสมียน

ประพัฒน์ ตรีณรงค์ (2516: 60) ได้อธิบายตามที่ทรงเล่าไว้อย่างละเอียดเพิ่มเติมว่า “ในเวลานั้นหนังสือเรียนยังไม่มีฉบับพิมพ์ แม่ต้องให้จ้างอาลักษณ์เขียนหนังสือด้วยหรรดาลงในสมุดดำจนแล้วเสร็จได้ในวันพฤหัสบดี นับแต่นั้นจึงถือวันพฤหัสบดีอันถือกันทั่วไปจนถึงทุกวันนี้เป็น “วันครู”

ชื่น ศิลปบรรเลง (2521: 26) อธิบายถึงการรับเด็กเรียนแบบเก่าไว้ว่าต้องมีผู้ใหญ่พาไปฝากผู้สอน ผู้เรียนต้องมีดอกไม้ รูปเทียน ไปสักการะครูดนตรีไทยที่ได้ล่วงลับไปแล้วและเคารพครูที่สอนจึงจะได้รับการประสิทธิ์ประสาทวิชาฝึกฝนให้

มนตรี ตราโมท (2531: 4) ได้อธิบายว่า กำนัลในชั้นแรกของการเรียนดนตรีนั้นประกอบด้วย ดอกไม้ รูปเทียน และเงินกำนัล และอีกอย่างหนึ่งคือ ชันกำนัล ซึ่งเป็นชันล้างหน้าใส่ดอกไม้ รูปเทียน ผ้าขาวหรือผ้าเช็ดหน้าและเงินกำนัล ซึ่งโบราณใช้ 6 บาท

ณรงค์ชัย ปิฎกธรรต (2540: 26) กล่าวว่า พิธีการรับศิษย์นั้น นอกจากจะกระทำกันในวันพฤหัสบดีซึ่งถือว่าเป็นวันครูดังกล่าวข้างต้นแล้ว ศิษย์จะพียงนำพาน ดอกไม้ รูปเทียน และของกำนัลเพื่อฝากตัวต่อครู วิชาดนตรีเป็นวิชาหนึ่งที่ถือปฏิบัติเช่นนี้มาแต่อดีต โดยผู้ปกครองนำเด็กถือขันดอกไม้ รูปเทียน เงินกำนัล 6 บาท นำเข้ามามอบตัวกับอาจารย์ โดยนำไปบูชาเครื่องดนตรี

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2526: 20) กล่าวว่า คาถาที่ใช้ในพิธีรับศิษย์นั้น มีลักษณะที่เป็นทั้งการกล่าวภาษาไทยสำหรับผู้ที่ไม่ถนัดในการใช้ภาษาบาลีและส่วนที่เป็นร้อยกรองสำหรับผู้ถนัดภาษาบาลีใช้สืบทอดกันมา เช่น คาถาขอให้ครูเทวาประสิทธิ์ประสาทพร ดังนี้ “นะโม ข้าพเจ้าขอ นมัสการ ขอเจ้าขอรับประทาน ซึ่งสติปัญญาให้เฉลียวฉลาดแม้ได้เห็นได้ยิน ได้ฟัง ในเครื่องดีด สี ดี เป่า ขับร้อง พ้อนรำ ขอให้ข้าพเจ้ามีปัญญามั่นคง ทรงจำไว้ได้ในสาระดนตรีทุกอย่าง ให้มั่นคงไม่หลงลืม ให้มีความคิด ความรู้ให้เจริญยิ่งๆ ขึ้นไปเทอญ สิทธิกัมมัง ครู”

มนตรี ตราโมท (2531: 3-5) อธิบายว่า กระบวนการไหว้ครูนั้นพิธีไหว้ครูเริ่มด้วยพิธีสงฆ์ก่อน คือ ในวันพุทธตอนเย็นมีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ รุ่งเช้าวันพฤหัสบดีถวายอาหารบิณฑบาต เมื่อพระสงฆ์เสร็จภัตติกแล้วจึงเริ่มพิธีไหว้ครู พิธีสงฆ์นี้หากไม่สะดวก ไม่มีก็ได้ คือเริ่มด้วยพิธีไหว้ครูในวันพฤหัสบดีทีเดียว

สถานที่ประกอบพิธีไหว้ครูนั้นควรมีพื้นที่กว้างพอที่ศิษยานุศิษย์และผู้ร่วมพิธีหนึ่งสิ่งที่ตั้งสำหรับไหว้ต้องมีพระพุทธรูปและเครื่องบูชาพร้อมไว้ทางหนึ่ง ส่วนอีกทางหนึ่งจัดตั้งเครื่องดนตรีไทยต่างๆ ให้เป็นระเบียบและสวยงาม โดยไม่ต้องจัดเป็นวงแต่ต้องมีตะโพนลูกหนึ่งตั้งอยู่ด้วยเพราะในทางดนตรีไทยถือว่า ตะโพน สมมุติแทนองค์พระปรมาภิไธย หากจะมีหน้าโขนตั้งด้วยก็ได้ หน้าโขนที่ควรตั้งคือ หน้าฤาษี พระปรมาภิไธย พระวิษณุกรรม พระปัญจสีขร พระพิราพ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม และพระคเณศ ด้วยยิ่งดี

1.3 บทบาทของปีพาทย์ในสังคมไทย

มนตรี ตราโมท (2530: 29-30) วิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่โบราณกาลมาเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรีเพราะคนไทยเป็นชนชาติที่มีความสนุกสนานรื่นเริง ดังนั้นชีวิตของคนไทยจึงเป็นชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ ดังจะเห็นได้จากเพลงยาว พระราชนิพนธ์กรมพระราชวังบวรมหาสিংหนาทพรรณนาถึงชีวิตในกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

“ทั้งพิธีปีเดือนคืนวัน สารพันจะมีอยู่อัตรา
ฤดูใดก็ได้เล่นเกษมสุข แสนสนุกทั่วเมืองहरษา”

ความสนุกออกจะเรียกได้ว่า เป็นมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีและในการกระทำให้ชีวิตได้มาตรฐานอันดี ในทัศนะของคนไทยในอดีตนั้นดนตรีไทยได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญที่สุด ลีลาแห่งชีวิตไทยในอดีตนั้นขึ้นอยู่กับจังหวะต่างๆ ในชีวิต ซึ่งจะต้องมีการทำบุญและฉลอง เริ่มด้วยการเกิด มีการทำขวัญเดือนและโกนผมไฟทารกที่เกิด เมื่อเด็กเข้าถึงวันหนึ่งต้องมีการโกนจุก หากบุคคลนั้นเป็นชายต้องอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มีพิธีทำขวัญนาค พิธีบวชต่อจากนั้นก็ถึงพิธีสมรส การทำบุญอายุครบห้ารอบ และเมื่อตายลงก็มีพิธีต่างๆ เกี่ยวกับงานศพซึ่งมักทำกันใหญ่โตฟุ่มเฟือย

ในงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืองานอวมงคลจะต้องมีเรื่องของดนตรีเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เริ่มต้นด้วยปีพาทย์บรรเลงเพลงโหมโรงบรรเลงรับพระที่มาเจริญพระพุทธมนต์ บรรเลงในระหว่างพระฉันและบรรเลงส่งพระในตอนกลับด้วยเพลงกราวรำ เพื่อแสดงความปิติรื่นเริงที่ได้ทำบุญกุศลเสร็จ ในงานมักจะมีการจัดหาการแสดงนาฏศิลป์เข้ามาชมด้วย เช่น ลิเกละคร โขนและอื่นๆ ซึ่งมักต้องใช้ปีพาทย์เป็นส่วนประกอบสำคัญในการแสดงนั้นๆ หากจำแนกบทบาทและความสัมพันธ์ของดนตรีที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย สามารถจำแนกได้เป็น 3 หน้าที่ คือ ประกอบพิธีกรรม ประกอบการแสดง และเพื่อการฟังและขับกล่อม

- การบรรเลงปี่พาทย์ประกอบพิธีกรรม

ปี่พาทย์มีบทบาททั้งพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ดังนี้
พิธีกรรมทางศาสนา ปี่พาทย์จึงมีบทบาทอย่างมากทั้งพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์และพิธีของ
ประชาชน พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต นับตั้งแต่เกิดจนตาย ดนตรีไทยเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่บ้างไม่มากนัก
น้อย เช่น ประเพณีบวช ทำขวัญนาคน เป็นต้น พิธีกรรมในโอกาสพิเศษ เช่น พิธีไหว้ครู ล้วนนิยมใช้
ดนตรีและเพลงบรรเลงพิเศษ คือ เพลงหน้าพาทย์ ซึ่งแต่ละเพลงล้วนมีความหมายแฝงอยู่

- ดนตรีประกอบการแสดง

วงปี่พาทย์ เป็นวงดนตรีไทยที่สำคัญที่สุดวงหนึ่งในบรรดางานดนตรีชนิดอื่นๆ วง
ปี่พาทย์มีบทบาทมากในการทำหน้าที่บรรเลงประกอบการแสดง โดยเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์ไทยซึ่ง
เป็นศิลปวัฒนธรรมสาขาหนึ่ง แสดงความเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรืองของไทยความงดงามของท่ารำตาม
จังหวะและทำนองเพลง ตลอดจนการแสดงสื่อความหมาย ด้วยบทเจรจา ท่าทาง คำร้อง เป็นลำนนำช่วย
ให้ผู้ชมได้สนุกสนานชื่นชมกับสุนทรียรส เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้
นาฏศิลป์ไทยแบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ 2 ประเภท คือ

ละคร เป็นการแสดงท่ารำที่เป็นเรื่องราวดำเนินไปตามลำดับ มีหลาย
ประเภท เช่น ละครโนราห์(ละครชาตรี) ละครนอก ละครใน ละครพื้นทาง ละครดึกดำบรรพ์ ละครร้อง
ละครพูดสลักรำ ละครสังคีต และโขน

ระบำ เป็นการแสดงประกอบรำร่ายรำคำร้องและทำนอง จังหวะดนตรีที่มุ่ง
ความสวยงามและความบันเทิงเป็นสำคัญ ผู้แสดงจะมีเพียงคนเดียวหรือเป็นหมู่ก็ได้ การแสดงระบำ
จะต้องมีความพร้อมเพรียงกันและช่วยให้เกิดความสนุกสนาน

- การขับกล่อม ได้แก่ ขับลำเล้าเรื่อง กล่อมขวัญ และกล่อมอารมณ์

ขับลำเล้าเรื่อง ได้แก่ การขับเสภา ซึ่งแต่ก่อนขับเป็นทำนองร้องเล้าไปเรื่อย ๆ
จนถึงรัชกาลที่ 2 จึงมีปี่พาทย์รับและร้องส่งในตอนสำคัญ การขับเพื่อสรรเสริญสดุดีเป็นเพลงอวยพร
หรือถวายพระพรในเอกสารต่างๆ ซึ่งยังนิยมกันอยู่ในปัจจุบัน เพลงที่ใช้มักเป็นเพลงมงคลต่างๆ เช่น
เพลงมหาฤกษ์ นางนาค เวสสุกรรม

กล่อมขวัญ ในประเพณีไทยมีทั้งกล่อมขวัญคนและกล่อมขวัญสัตว์ตลอดไป
จนถึงสิ่งที่เคารพนับถืออีกนานัปการ เช่น การทำขวัญข้าว การทำขวัญลาน เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณ
ของแม่โพสพ เป็นต้น การกล่อมขวัญคนมีทั้งพิธีหลวงและพิธีราษฎร์ เช่น กล่อมพระบรรทม (พิธี
หลวง) ทำขวัญนาคน (พิธีราษฎร์) ส่วนการกล่อมขวัญสัตว์ มักจะมีเฉพาะพิธีหลวง เช่น กล่อมช้าง เป็น
ต้น เพลงชุดทำขวัญ ได้แก่ เพลงชุดเรื่องเวียนเทียน มีเพลงนางนาค มหาฤกษ์ มหากาล มหาชัย สังข์
เล็ก ดอกไม้ไทร ดอกไม้ร่วง พัดชา บำป่น คู่บ่าบ่น มโนราห์โอด ตันกราวรำ กราวรำ ตับเวียนเทียน
เป็นเพลงที่มีความหมายมงคลทั้งสิ้น

กล่อมอารมณ์ เพลงที่ใช้ในลักษณะนี้มีรูปแบบไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับโอกาสเป็นสำคัญ นับตั้งแต่การแสดงความรักที่แม่มีต่อลูก ปรากฏในรูปแบบเพลงกล่อมเด็ก การแสดงความรักระหว่างหนุ่มสาวในเพลงเกี้ยว หรือใช้ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยขณะทำงานร่วมกัน เช่น เกี้ยวเกี้ยว ข้าว ลงแขก ตำข้าว นวดข้าว ไปจนถึงเพลงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงในงานต่างๆ ทั้งมงคลและอวมงคล

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า ดนตรีไทยมีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า เป็นศิลปะคู่ชาติไทย แสดงออกถึงความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทยมาโดยตลอดทั้งในพิธีกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิตประจำวันทั้งพิธีของประชาชนและพระราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ ทั้งพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต มีบทบาทใช้ประกอบการแสดงการละเล่นต่างๆ ของนาฏศิลป์ไทยและยังช่วยขับกล่อมเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ เมื่อความสำคัญของดนตรีไทยมีมากย่อมส่งผลต่อการรักษาไว้เพื่อความคงอยู่ดำเนินไปในการสืบทอดมาชั่วลูกชั่วหลาน

1.4 การสืบทอดทางดนตรีไทย

ณรงค์ เขียนทองกุล (2539: 20-21) อธิบายว่าสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ความเจริญของดนตรีไทยมีมาก มีครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงเกิดขึ้นหลายท่าน โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นักดนตรีไทยได้รับการอุปถัมภ์จากเชื้อพระวงศ์และเจ้านายตามวังต่างๆ มีวังที่สำคัญได้แก่

1. กรมปี่พาทย์หลวง สังกัดในกรมมหรสพซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ ที่สังกัดกระทรวงวังเป็นวังหลวง มีนักดนตรีที่มีชื่อเสียงอยู่เป็นอันมาก เจ้ากรมปี่พาทย์หลวงในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ส่วนเจ้ากรมปี่พาทย์หลวงในสมัยรัชกาลที่ 6 คือ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

2. วังบางขุนพรหม มีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงรับกลุ่มนักดนตรีจากชาวบ้านอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม คือ ครูพานิลวงค์ และภายหลังได้รับวงดนตรีจากบ้านพาทย์โกสศ ซึ่งเคยประจำวงของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์มาแทนวงของครูพานิลวงค์

3. วังวังบูรพาภิรมย์ มีสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชและวงดนตรีของเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ (วังบางคอกแหลม) ในยุคสมัยนี้มีนักดนตรีที่เป็นบุคคลสำคัญคือ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

โดยพื้นฐานของครูในสำนักต่างๆ นั้น สามารถกล่าวได้อย่างสรุป คือ

สำนักพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) และพระยาประสาน-ดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) มาจากสำนักเดียวกันคือ ครูช้อย สุนทรวาทิน

สำนักดนตรีของท่านครูจางวางทั่ว พาทย์โกสศ พื้นฐานจากบ้านหลวงกัลยามิตร

สำนักดนตรีของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาจากครูสิน ศิลปบรรเลง จังหวัดสมุทรสงคราม

แต่อย่างไรก็ตามสายสำนักครูต่าง ๆ นั้นก็สามารถแบ่งได้อย่างชัดเจนมากนัด เพราะการรับวัฒนธรรมดนตรียังมีพื้นฐานปะปนอยู่ เช่น หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และจางวางทั่ว พาทยโกศล ทั้งสองท่านนี้ก็เคยเป็นศิษย์ครูเดียวกัน คือศิษย์ของท่านพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

ศิลป์ ตรีโมท (2538: 27) ได้กล่าวถึงการสืบทอดในทางปี่พาทย์นั้น มีลำดับขั้นตอนในการสืบทอดหรือการศึกษาโดยเฉพาะทั้งในเรื่องของเพลงและเครื่องดนตรี ดังนี้

เบื้องต้นเริ่มศึกษาเครื่องดนตรีที่เป็นหลักของวงปี่พาทย์ เป็นเครื่องดนตรีที่รักษาเนื้อเพลงหลักไว้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่ ข้องวงใหญ่ เพลงที่โบราณจารย์ได้กำหนดไว้คือ เพลงสาธุการ ซึ่งเป็นเพลงแรกในชุดโหมโรงเย็น ถือกันว่าเมื่อเรียนเพลงสาธุการแล้ว ผู้เรียนเข้าใจวิธีการต่างๆ ในการใช้มือฆ้อง ซึ่งแจกแจงอยู่ในเพลงครบถ้วน

ก่อนที่ได้รับการสืบทอดทางวิชาการดนตรีไทยนั้น ต้องได้เข้าร่วมพิธีการไหว้ครูก่อนและได้รับการครอบจากครูผู้ทำพิธี เป็นลำดับไป เหมือนการเรียนวิชาสามัญที่จัดไว้เป็นลำดับโดยมีขั้นตอนพิธีครอบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นพิธีครอบโดยผู้เรียนเตรียมชั้นล้างหน้า ผ่าเช็ดหน้าขาว เงินกำนัลดอกไม้ ธูปเทียน มามอบแก่ครูผู้ทำพิธีด้วยคารวะและได้รับการจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ เพลงสาธุการ 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี จากนั้นผู้เรียนไปต่อเพลงสาธุการ จากครูท่านใดที่ต้องการเรียนจนจบเพลงสาธุการ จากนั้นต่อเพลงจนจบชุดโหมโรงเย็น(วันตระโหมโรงไว้)

ขั้นที่ 2 เมื่อได้เพลงชุดโหมโรงเย็นจนสมบูรณ์แล้ว ต้องเข้าพิธีครอบอีกครั้งหนึ่งด้วยอุปกรณ์และวิธีการเช่นเดียวกับครั้งแรก เป็นการครอบเพื่อเรียนตระโหมโรง ซึ่งเว้นไว้ใน การต่อเพลงโหมโรงเย็นครั้งแรก

ขั้นที่ 3 การสืบทอดเพลงหน้าพาทย์ระดับกลาง การสืบทอดเพลงหน้าพาทย์ระดับกลาง หมายถึง ผ่านการเรียนหน้าพาทย์ระดับต้น ในชุดโหมโรงเย็นทั้งสิ้น เมื่อต้องการเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับกลาง จึงต้องเข้าพิธีครอบอีกเป็นครั้งที่ 3 โดยครูผู้เป็นประธาน จับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ เพลงตระบองกัน ซึ่งอยู่ในชุดเพลงโหมโรงกลางวัน จากนั้นก็ศึกษาเพลงโหมโรงกลางวันได้จนจบสิ้น

ขั้นที่ 4 หลักจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เพลงหน้าพาทย์ระดับกลางแล้ว ต้องศึกษาเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงขึ้น ต้องเข้าพิธีครอบเป็นครั้งที่ 4 โดยได้รับการจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ เพลงบาทสกุณี จากครูผู้เป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูแล้วศึกษาเพลงหน้าพาทย์ระดับสูงได้จนหมดสิ้นหรือให้มากที่สุด

ขั้นที่ 5 ถือเป็นขั้นสุดท้ายของการครอบครูเพื่อเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับพิเศษ คือ เพลงองค์พระพิราพ ซึ่งถือเป็นเพลงสูงสุดโดยผู้เรียนต้องพิจารณาตนเองก่อนว่า ถึงเวลาอันสมควรหรือมีความจำเป็นในการนำไปใช้มากน้อยเพียงใด

ชั้น ศิลปบรรเลง (2521: 27) กล่าวว่า การเรียนดนตรีที่จะเก่งเร็ว ต้องไปอยู่บ้านครู ข้าบางคนยังมาอาศัยกินบ้านครู เรียนกันแต่เช้าจนเย็น ต้องหมั่นผสมวงและฝึกซ้อม ตอนกลางคืนครูอาจเรียกมาสอนเพลง ที่ท่านคิดขึ้นได้อย่างปัจจุบันทันด่วนก็มีการต่อเพลงอยู่ในวงจำกัด มีการหวงเพลง การเรียนต้องอาศัยความทรงจำเพียงอย่างเดียว เป็นการเรียนที่อยู่ในวงแคบ

เสรี หวังในธรรม และสุจิตต์ วงษ์เทศ (2527: 120) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูผู้สอนดนตรีไทยภาคปฏิบัติ คือ

- ต้องสอนให้นักเรียนนั่งให้ถูกแบบแผนของการใช้เครื่องดนตรีชนิดนั้น ควรนั่งขัดสมาธิหรือนั่งพับเพียบ แต่นั่งอย่างไรก็ตาม ต้องให้ท่าทางมีสง่าผ่าเผย

- สอนให้จับเครื่องดนตรีให้ถูกลักษณะ

- เริ่มสอนให้กระทำสิ่งเหล่านี้ให้เป็นเสียง โดยยังไม่ต้องเป็นเพลง เช่น เป่าพาทย์ จะต้องฝึกหัดฆ้องวงก่อน เป็นต้น โดยครูจะจับมือให้ตีเพลงสาธุการและต่อเพลงโหมโรงเย็น แล้วจึงค่อยเลื่อนการต่อเพลงให้ยากขึ้น ตามลำดับความสามารถของศิษย์ในขั้นนี้ต้องสอนให้รู้จักหว่าไปด้วย

- ผู้เรียนคนใดมีที่ท่าว่า จะเรียนเครื่องดนตรีชนิดต่อไปได้ดี ก็ให้เปลี่ยนเครื่องดนตรีแก่ผู้นั้น เช่น ผู้เรียนเป่าพาทย์เมื่อตีฆ้องวงได้พอสมควรแล้ว มีที่ท่าว่าจะเป็นคนระนาดได้ให้เริ่มฝึกระนาดเอกให้

- สอนให้รู้ว่า ทำนองอย่างไรใช้แทนกันได้ เปรียบเทียบทำนองอย่างนี้กับทำนองอย่างโน้น ถ้ามีความสามารถจะต่อเพลงเดี่ยวได้ก็ให้ต่อเพื่อเป็นกำลังใจให้ศิษย์

ปัจจุบัน สอนวิธีลัดกันมาก เพราะฉะนั้น แล้วแต่ครูจะวินิจฉัยว่าสมควรจะสอนอย่างไร

ณรงค์ชัย ปิฎกัรชณ์ (2540: 26) ได้กล่าวไว้ว่า นักดนตรีไทยในสำนักดนตรี มีแบบแผนการเรียนแบบเข้ม มีวินัย มีขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกันระหว่างครูกับศิษย์ ระหว่างศิษย์กับศิษย์ แต่หลักสูตรก็มีความหลากหลายไปบ้างแต่โดยหลักการทั่วไปแล้ว การเรียนเริ่มต้นด้วยเพลงสาธุการ เพลงชุดโหมโรงเย็น เพลงเรื่อง เพลงพิธีกรรม เป็นต้น การเรียนเพลงชุดโหมโรงเย็น เพราะว่าเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นงานขึ้นบ้านใหม่ งานบวชนาคน งานพิธีกรรมอื่นๆ เพลงส่วนนี้ต้องใช้บรรเลงในงานเหล่านั้น แต่ละเพลงในชุดโหมโรงเย็น มีเพลงขนาดยาวหลายเพลง เช่น เพลงเข้ามาน เชิด กลม กราวใน เป็นต้น เพลงในลักษณะสำคัญและใช้เป็นหลักในการเรียนก็คือ เพลงเรื่อง แต่ละสำนักดนตรีมีเพลงเรื่องที่ใช้สอนศิษย์มากมายแตกต่างกัน การรู้เพลงเรื่องมากย่อมหมายความว่า นักดนตรีผู้นั้นได้รู้จักเพลงเล็กน้อยที่จัดกลุ่มไว้ชัดเจน ในยุคที่นิยมนำเพลงเก่ามาขยายในอัตราสามชั้นและแต่งตัดเป็นชั้นเดียว และนำมาบรรเลงลดหลั่นที่เรียกว่าเพลงเถา นั้น ส่วนใหญ่นักดนตรีนำทำนองเพลงเรื่องไปเป็นสมมุติฐานในการแต่งเพลง กระบวนการเหล่านี้เป็นการเรียนดนตรีไทยตามแบบแผน

เฉลิม บัวท้ง (2530: 15) อธิบายว่า การจัดการเรียนการสอนเป่าพาทย์ในสมัยโบราณมีระเบียบเป็นแบบแผนในการต่อเพลง ดังนี้

1. เพลงโหมโรงเย็น โดยเริ่มต่อจากเพลงสาธุการไปจนจบทั้งชุด เว้นเพลงตระโหมโรงไว้ 1 เพลง เมื่อมีการไหว้ครูประจำปีครั้งต่อไป สามารถจับมือต่อเพลงตระโหมโรงโดยใช้อุปกรณ์เหมือนเช่นเดิม

2. เพลงช้า เพลงอะไรก็ได้แล้วแต่ครูผู้สอนท่านจะต่อให้

3. เพลงลงสร

4. เพลงเวียนเทียน

5. เพลงพระฉัน

6. เพลงกราวรำ

7. เพลงเหาะ

8. เพลงเถา เริ่มต่อเมื่อเรียนถึงประมาณปีที่ 3

9. เพลงหน้าพาทย์ เริ่มต่อเมื่อเรียนถึงปีที่ 4

10. เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง เริ่มต่อเมื่อเรียนปีที่ 5

อรรณพ รัตนะพิมาน (2538: 53) กล่าวว่า ในการสอนดนตรีไทยจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ สอนโดยตรง คือ การต่อเพลงให้โดยตรงเรียกมาต่อทั้งวงแต่ละคนต้องประจำเครื่องดนตรีของตน จะเปลี่ยนเครื่องมือไม่ได้แล้วต้องซ้อมเพลงให้แม่น แบบที่ 2 การสอนโดยอ้อม คือ สอนในสถานการณ์จริงเวลาไปบรรเลงในงานต่างๆ ครูจะเรียกเพลงให้เล่นตามสถานการณ์นั้นๆ ทำให้ลูกศิษย์ทราบว่า เพลงนั้นใช้เล่นในพิธีการใด

นอกจากการสอนแบบปกติ ที่ครูดนตรีไทยมักปฏิบัติโดยทั่วไปแล้วนั้น ครูดนตรีไทยบางท่านยังนำโน้ตมาประกอบการสอนด้วย ครูเยื่อ อุบลน้อย วงปี่พาทย์จากจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งท่านเป็นศิษย์ของครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ด้วย ท่านได้กล่าวถึงวิธีการสอนปี่พาทย์ของท่านว่า ใช้ตัวโน้ตเข้าช่วยในการสอน โดยใช้โน้ต โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด แทนการออกเสียง โถ่ง ดิง เนงๆ เต็ง ดิง เนงๆ ฯลฯ เพราะเหตุผลที่ว่า สอนแบบเดิมนั้นไม่รู้ว่ โถ่ง มันอยู่ตรงไหน แต่ถ้าบอกเป็นโน้ตเด็กจะจำได้ดี โดยติดเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด ไว้ที่เครื่องดนตรี

ชลิตา จันท์แก้ว (2539: 9-10) กล่าวถึงการจัดเวลาเรียนทางดนตรีว่า สำนักดนตรีไทยบ้านบาตร ของครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เริ่มตั้งแต่เช้ามืดเพื่อไล่มือ ผีกล่อม และทบทวนเพลงต่อเนื่องกันเป็นชั่วโมง ก่อนที่จะถึงเวลาอาหารเช้า ช่วงสาย บ่าย เย็น คำมีการต่อเพลงจากครูผู้ฝึกซ้อมวง หรือทบทวนเพลงเฉพาะบุคคลในสำนักหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีกิจวัตรสำหรับผู้เรียน ดังนี้

ลูกศิษย์ที่อาศัยอยู่ภายในบ้าน จะตื่นนอนเวลาประมาณ 4.30 น. ทำธุระส่วนตัวเสร็จแล้วก็มาไล่ระนาดหรือซ้อมเพลง ต่างคนต่างแข่งขันกันในการไล่ระนาด แต่ต้องไม่ทำให้เกิดเสียงดัง เพราะบุคคลภายในบ้านยังไม่ตื่น บางคนที่ทำอาหารทานเองก็จะไปประกอบอาหารที่ข้างล่าง ทำอาหารเสร็จแล้วก็นำมารับประทานร่วมกัน ช่วยกันทำความสะอาดเช็ดถูโรงเรียน (เรือนเครื่อง) เก็บกวาดบริเวณบ้าน พอถึงเวลา 9.00 น. ก็จะขึ้นไปเรียนดนตรี หยุดพักตอนเที่ยง ช่วงบ่ายก็ขึ้นไปซ้อมเพลงหรือบางคนอาจไปเที่ยวเล่นก็ได้ เวลาค่ำมีการซ้อมเพลงและบางครั้งคุณครูจะลงมาแนะนำวิธีการเรียนต่างๆ ให้ จนกระทั่งเวลาประมาณ 23.00 น. ก็เข้านอน

ส่วนลูกศิษย์ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้าน เมื่อถึงเวลาเรียนก็มาเรียน เรียนเล็กแล้วก็กลับบ้านของตนเอง โดยเมื่อถึงเวลาประมาณ 9.00 น. ลูกศิษย์ทุกคนขึ้นไปบนโรงเรียน (เรือนเครื่อง) นั่งพับเพียบประจำเครื่องมือของตนเองรอเวลาครูขึ้นมาสอน พอครูขึ้นมาถึงทำความเคารพโดยการกราบ 1 ครั้ง ครูเดินไปนั่งที่ระนาดเอกซึ่งเป็นประจำ บรรยายภาคในการเรียนจะเป็นกันเอง บางครั้งครูมีอารมณ์ขันและชวนคุย เมื่อสอนเสร็จแล้วท่านลงจากโรงเรียน ทุกคนทำความเคารพอีก 1 ครั้ง การเรียนจะเรียนถึงเวลาประมาณ 12.00 น. ช่วงกลางวันไม่มีการเรียนและหยุดเรียนวันพระ เนื่องจากคุณครูถือศีลหรือหยุดวันที่ครูต้องไปสอนตามโรงเรียน

2. งานวิจัย

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสืบทอดดนตรีไทย

รสสุคนธ์ อินคง (2546: 132-135) ได้ศึกษา การสืบทอดปี่พาทย์จังหวัดอ่างทอง พบว่าปัจจุบันจังหวัดอ่างทองมีคณะปี่พาทย์ทั้งหมด จำนวน 34 คณะ นักดนตรี 398 คน ส่วนใหญ่เป็นชาย นักดนตรีอายุระหว่าง 10-30 ปี สภาพการสืบทอดส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ บทบาทของปี่พาทย์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ปี่พาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าการบรรเลงปี่พาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในงานศพ ส่วนการบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงมีความลดน้อยลงมาก ในส่วนของกระบวนการสืบทอดปี่พาทย์ พบว่า ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนปี่พาทย์ยังเหมือนในอดีต คือ ผู้ปกครองนำเด็กมาฝาก พิธีการในการจับมือก่อนเริ่มการเรียนปี่พาทย์เริ่มเรียนสาธการ สถานที่เรียนยังใช้บ้านครูเป็นสถานที่ศึกษา มีเครื่องดนตรีเป็นสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน เนื้อหาการสอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปโดยการนำเพลงมอญมาสอนใช้แทนเพลงชุดไหมโรงเช้า ไหมโรงเย็น เพลงเรื่อง เพลงพิธีกรรม วิธีสอนใช้การสาธิตเป็นหลัก

อนงค์นาฏ เจริญรวย (2547: 156-159) ได้ศึกษา การสืบทอดวงปี่พาทย์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัจจุบันจังหวัดฉะเชิงเทรา มีคณะปี่พาทย์ทั้งหมด 38 คณะ ส่วนใหญ่เป็นคณะปี่พาทย์ที่ตั้งขึ้นใหม่ อยู่ในช่วงประมาณ 15-20 ปี นักดนตรี 255 คน เป็นชาย 207 คน เป็นหญิง 18 คน เนื่องจากปี่พาทย์ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน จึงพบว่านักดนตรีบางคนเป็นสมาชิกในวงปี่พาทย์หลายคณะ โดยนักดนตรีระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวนมากที่สุด บทบาทของปี่พาทย์จากเดิมปี่พาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรมต่างๆ รวมถึงเพื่อประกอบการแสดง ปัจจุบันพบว่าส่วนใหญ่เป็นการบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพ การบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ลดน้อยลง รวมถึงการบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงก็ลดน้อยลงเช่นกัน ส่วนกระบวนการสืบทอดปี่พาทย์นั้นพบว่า สภาพการสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษและยังพบอีกว่าในหลายครอบครัวมิได้มุ่งหวังเพื่อให้เกิดการประกอบอาชีพหลักเพื่อให้มีวิชาความรู้ด้านดนตรีติดตัวไป กระบวนการในการรับศิษย์เข้าเรียนปี่พาทย์ ยังเหมือนอดีต คือ ผู้ปกครองนำเด็กมาฝากให้เรียนปี่พาทย์ เพลงแรกที่เริ่มเรียนคือ เพลงสาธการ สถานที่เรียนนอกจากใช้บ้านครูเป็นสถานศึกษาแล้ว ยังใช้บ้านศิษย์เป็นสถานศึกษาด้วยเช่นกัน สื่อการสอนใช้เครื่องดนตรีเป็นหลัก บทเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพและบทบาทในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม โดยการนำเพลงมอญมาใช้แทนเพลงชุดไหมโรงเช้า ไหมโรงเย็น เพลงเรื่องและเพลงพิธีกรรม วิธีสอนใช้วิธีการสาธิตเป็นหลัก

สุภลักษณ์ สุขเกษม (2548: 111-113) ได้ศึกษาการสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจุบันจังหวัดสมุทรสงครามมีวงปี่พาทย์ทั้งหมด 20 วง นักดนตรี 213 คน เป็นชาย 197 คน เป็นหญิง 16 คน นักดนตรีอายุระหว่าง 20-40 ปี ปัจจุบันแสดงให้เห็นว่ามีการสืบทอดปี่พาทย์สู่เยาวชนมาก สภาพการสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ ส่วนบทบาทของวงปี่พาทย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ปี่พาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าการบรรเลงปี่พาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรม ส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในงานศพ การบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงลดน้อยลงมาก กระบวนการสืบทอดปี่พาทย์ พบว่า ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนปี่พาทย์ยังเหมือนในอดีตคือ ผู้ปกครองนำเด็กมาฝากให้เรียนปี่พาทย์ เพลงแรกที่เริ่มเรียนคือ เพลงสาธุการ สถานที่เรียนนอกจากใช้บ้านครูเป็นสถานศึกษาแล้ว ยังใช้บ้านศิษย์เป็นสถานศึกษาด้วยเช่นกัน สื่อการสอนใช้เครื่องดนตรีเป็นหลัก บทเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพและบทบาทในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม โดยการนำเพลงมอญมาใช้แทนเพลงชุดโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่องและเพลงพิธีกรรม วิธีสอนใช้วิธีการสาธิตเป็นหลัก

กฤษฎาภรณ์ ไวยนันท์ (2548: 323-326) ศึกษาการสืบทอดวงปี่พาทย์ในลุ่มแม่น้ำลพบุรี พบว่า จำนวนคณะปี่พาทย์ทั้งหมดรวม 65 คณะ เป็นลักษณะวงปี่พาทย์ไทย 20 คณะ เป็นลักษณะวงปี่พาทย์มอญ 45 คณะ จำนวนนักดนตรีทั้งสิ้น 499 คน การบรรเลงประกอบพิธีกรรมนิยมใช้วงปี่พาทย์มอญในงานศพและใช้วงปี่พาทย์ไทยประกอบพิธีกรรมในงานบุญทั่วไป เช่น บวชนาค พิธีไหว้ครู เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้มนิยมใช้วงปี่พาทย์มอญมากกว่าวงปี่พาทย์ไทย การบรรเลงประกอบการแสดง เช่น ลิเก โขน ละคร ในอดีตใช้วงปี่พาทย์ไทยที่มีประจำอยู่ในท้องถิ่น แต่ปัจจุบันนิยมใช้วงปี่พาทย์มอญและเป็นวงที่บรรเลงอยู่ประจำคณะลิเก ส่วนการสืบทอดวงปี่พาทย์ของหัวหน้าคณะปี่พาทย์เป็นการสืบทอดสายนักดนตรีที่ไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนว่าสืบทอดมาจากสายใดและนักดนตรีส่วนใหญ่ก็ไม่ยึดติดกับสายหนึ่งสายใดอย่างเคร่งครัด การสืบทอดของวงดนตรีแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จำนวน 41 คณะ และคณะตั้งคณะขึ้นใหม่จำนวน 24 คณะ การรับศิษย์ปัจจุบัน ครูผู้สอนไม่เคร่งครัดเรื่องฤกษ์ยามและไม่จำเป็นต้องมีผู้ปกครองนำมาฝาก ถ้าเด็กสนใจมาขอเรียนก็สอนให้โดยส่วนหนึ่งสอนเพื่อเป็นวิทยาทานและส่วนหนึ่งหวังเพื่อใช้เป็นลูกหวดต่อไป การจัดสถานที่สอนใช้เครื่องดนตรีที่มีอยู่ประจำบ้านของครูผู้สอนและส่วนหนึ่งนิยมใช้เทปในการช่วยทบทวนเพลง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 วิธี คือ ยึดถือตามประเพณีการเรียนการสอนปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณและวิธีประยุกต์ให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ส่วนวิธีการสอนนั้น พบว่า ยังคงใช้วิธีการแบบเดิมคือ ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางในการเรียนและใช้วิธีการสอนแบบ “มุขปาฐะ”

บุญโชค ไชยชาติ (2551: 162-164) ได้ศึกษาการสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวงปี่พาทย์ทั้งหมดจำนวน 84 วง นักดนตรี 345 คน เป็นชาย 289 คน เป็นหญิง 56 คน นักดนตรีอายุระหว่าง 10-30 ปี ปัจจุบันแสดงให้เห็นว่ามีการสืบทอดปี่พาทย์สู่เยาวชนมาก สภาพการสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ บทบาทของวงปี่พาทย์เปลี่ยนแปลงไป

จากเดิม ปี่พาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรม ปัจจุบัน พบว่า การบรรเลงปี่พาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรม ส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในงานศพการบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงลดน้อยลงมาก กระบวนการสืบทอดปี่พาทย์ พบว่า ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนปี่พาทย์ยังเหมือนในอดีต คือ ผู้ปกครองนำเด็กมาฝาก พิธีกรรมในการจับมือก่อนเริ่มการเรียนปี่พาทย์เริ่มเรียนเพลงสาธุการ สถานที่เรียนยังใช้บ้านครูเป็นสถานศึกษา มีเครื่องดนตรีเป็นสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยการนำเพลงมอญมาใช้แทนเพลงชุดโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่องและเพลงพิธีกรรม วิธีสอนใช้วิธีการสาธิตเป็นหลัก

ชวลิต พิมพาทอง (2553: 132-135) ได้ศึกษา การสืบทอดปี่พาทย์ในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจุบันมีวงปี่พาทย์ทั้งหมด 13 คณะ มีนักดนตรีทั้งหมด 115 คน เป็นชาย 92 คน เป็นหญิง 23 คน นักดนตรีมีอายุระหว่าง 15-40 ปีมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ามีการสืบทอดปี่พาทย์สู่เยาวชนมาก สภาพโดยทั่วไปของวงปี่พาทย์มีเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องปี่พาทย์มอญ 59 โคง เครื่องปี่พาทย์ไทยที่ใช้รับงาน 18 ชุด นักดนตรีส่วนมากที่ประกอบอาชีพหลักเป็นนักดนตรีอาชีพน้อยลง ส่วนนักดนตรีที่รุ่นใหม่มักจะประกอบอาชีพอื่นเป็นอาชีพหลักและมีอาชีพนักดนตรีเป็นอาชีพเสริม บทบาทของปี่พาทย์ที่มีต่อชุมชน ช่วยให้มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในชุมชนสร้างรายได้ให้กับเยาวชนที่เรียนปี่พาทย์เพื่อประกอบอาชีพเสริมในช่วงวันหยุดและเวลาหลังเลิกเรียน ทำให้มีความสามารถพิเศษทางดนตรีเพื่อใช้สอบเข้าเรียนรวมถึงการสอบเข้าทำงาน บทบาทของปี่พาทย์ที่มีต่อสังคม มีบุคลากรทางดนตรีประกอบอาชีพอยู่ในองค์กรหน่วยงานทางด้านการดนตรีและช่วยสอนวิชาดนตรีไทยตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน สถาบันการศึกษาและชุมชน บทบาทของการปี่พาทย์ก็ยังคงเป็นการบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานบวช งานศพ และงานพิธีทรงเจ้าที่ยังนิยมกันอยู่มาก ส่วนมากบรรเลงปี่พาทย์เพื่อการประกอบการแสดงเริ่มมีบทบาทน้อยลงตามกระแสความนิยมสังคม นอกจากนี้ คณะปี่พาทย์ยังมีบทบาทเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนชาวกระทุ่มแบนอีกด้วย กระบวนการสืบทอดปี่พาทย์ พบว่า การสืบทอดส่วนมากได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีบางส่วนที่สืบทอดมาจากการเรียนปี่พาทย์จากครู ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนปี่พาทย์ยังเหมือนในอดีต คือ ผู้ปกครองนำเด็กมาฝาก พิธีกรรมในการจับมือก่อนเริ่มการเรียนปี่พาทย์เริ่มเรียนเพลงสาธุการ สถานที่เรียนยังใช้บ้านครูเป็นสถานศึกษา มีเครื่องดนตรีเป็นสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยกานำเพลงมอญมาใช้แทนเพลงชุดโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่องและเพลงพิธีกรรม วิธีสอนใช้วิธีการสาธิตเป็นหลัก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้การศึกษานักวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและออกมาปฏิบัติภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมเอาไว้มาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบการบรรยายโดยกำหนดแนวทางวิธีดำเนินการศึกษาวิจัยดังขั้นตอน ต่อไปนี้

ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลเอกสารหลักฐาน ได้รวบรวมจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร วารสาร จุลสาร ซึ่งได้จากการศึกษา ค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

- 1.1 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- 1.2 หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.3 ห้องสมุดประชาชน จังหวัดปราจีนบุรี

2. ข้อมูลภาคสนามได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการทางมานุษยวิทยา ดังนี้

2.1 การสังเกตสภาพการเรียนรู้การสอนปีพาทย์แบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนปีพาทย์ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม

2.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จากหัวหน้าคณะปีพาทย์และผู้เกี่ยวข้องในวงปีพาทย์อำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรี

2.3 การบันทึกเสียงและบันทึกภาพ หัวหน้าคณะปีพาทย์วงปีพาทย์อำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรี สถานที่จัดการเรียนการสอนปีพาทย์ อุปกรณ์และสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อการวิเคราะห์ตามขั้นตอนที่กำหนด

การศึกษาค้นคว้านี้จะทำการศึกษาจากคณะปีพาทย์และผู้เกี่ยวข้องในวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวนทั้งหมด 11 คณะ ดังนี้

1. คณะปีพาทย์จำลองศิลป์
2. คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง
3. คณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ
4. คณะปีพาทย์จรัสศิลป์
5. คณะปีพาทย์เผือกศิลป์
6. คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์
7. คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์

8. คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์
9. คณะปีพาทย์พยุหศิลป์
10. คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์
11. คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

ขั้นศึกษาข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ข้อมูลสัมภาษณ์ แถบบันทึกเสียง ภาพถ่ายและข้อมูลอื่นๆ จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาจำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย จากนั้นนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

2. ศึกษาเปรียบเทียบจากเอกสาร รายงานวิจัย ตำราและหนังสือต่างๆ ทางวิชาการ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

3. ตรวจสอบข้อมูลหากไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4. วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงแล้วเรียบเรียงเนื้อหา โดยจัดลำดับให้สัมพันธ์กัน

เครื่องมือ/อุปกรณ์ ที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง เพื่อบันทึกข้อมูลของคณะปีพาทย์
 - การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
2. อุปกรณ์ ที่ใช้ในการวิจัย
 - กล้องถ่ายภาพ สำหรับเก็บบันทึกภาพนิ่ง
 - กล้องบันทึกวีดีโอ สำหรับเก็บบันทึกภาพเคลื่อนไหว
 - เครื่องบันทึกเสียง สำหรับบันทึกเสียงต่างๆ

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและบทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชนของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

- 1.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์
 - 1.1.1 ที่อยู่
 - 1.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี
 - 1.1.3 เครื่องดนตรี
 - 1.1.4 วงดนตรี
 - 1.1.5 การรับงานของวงดนตรี
 - 1.1.6 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ,งานอุปสมบท)

- 1.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน
 - 1.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม
 - 1.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม
 - 1.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง
 - 1.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง
2. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 - 2.1 กระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์
 - 2.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรี
 - 2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์
 - 2.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2.1 การรับศิษย์
 - 2.2.2 ลำดับเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน
 - 2.2.3 ขั้นตอนวิธีการสอน

แนะนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรี ในรูปแบบของเอกสารที่เป็นรูปเล่มสมบูรณ์โดยแบ่งเป็น 5 บท

1. บทนำ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและบทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชนของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

จากการศึกษาวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีพบว่ามียุคปีพาทย์จำนวน 11 ยุค ดังนี้

1. ยุคปีพาทย์จำลองศิลป์
2. ยุคปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง
3. ยุคปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ
4. ยุคปีพาทย์จรัสศิลป์
5. ยุคปีพาทย์เผือกศิลป์
6. ยุคปีพาทย์ฉลองศิลป์
7. ยุคปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์
8. ยุคปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์
9. ยุคปีพาทย์พุ่มศิลป์
10. ยุคปีพาทย์น้อยนำศิลป์
11. ยุคปีพาทย์บุญมีศิลป์

1. ยุคปีพาทย์จำลองศิลป์

ภาพประกอบ 2 หัวหน้ายุคปีพาทย์จำลองศิลป์ นายณรงค์เดช เกิดสุข (คนทางขวามือ)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด

อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

1.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

1.1.1 ที่อยู่

ปัจจุบัน คณะปีพาทย์จำลองศิลป์มีนายณรงค์เดช เกิดสุข และนายณรงค์ชัย เกิดสุข เป็นผู้ดูแลคณะปีพาทย์ร่วมกัน (พี่น้องฝาแฝด) อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์ 086-156-4853

ภาพประกอบ 3 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (นายณรงค์เดช เกิดสุข)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 4 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (นายณรงค์ชัย เกิดสุข คนทางซ้ายมือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

1.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์จำลองศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 9 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 1 ข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรีคณะปี่พาทย์จำลองศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายณรงค์เดช เกิดสุข	43	นักดนตรี	เครื่องหนัง	หัวหน้าคณะ
2	นายณรงค์ชัย เกิดสุข	43	นักดนตรี	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
3	นางยาดา	42	นักดนตรี	จิ้งหะ	
4	นางประยูร พรหมประเสริฐ	52	นักดนตรี	ฆ้องวง	
5	นางสุรชาติพิย์ เตาทวี	48	นักดนตรี	ฆ้องวง	
6	นายสำเร็จ อยู่ดี	53	นักดนตรี	ฆ้องวง	
7	นายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์	57	นักดนตรี	ฆ้องวง	
8	นายธรรมสถิต อิทนัน	26	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
9	นายชัยวัฒน์ คำผุด	42	นักดนตรี	ปี่	
10	จ.ส.อ.ปดินทร์ภัทร ดัดงาม	38	รับราชการ	ฆ้องวง	

หมายเหตุ: หากงานใดที่มีจำนวนนักดนตรีไม่พอในการออกงาน หัวหน้าคณะปี่พาทย์จะหานักดนตรีจากคณะอื่นๆ มาเพิ่มเติม

ภาพประกอบ 5 ขณะสัมภาษณ์นักดนตรีคณะปี่พาทย์จำลองศิลป์

(สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดแก้วพิจิตร หมู่ 4 ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 6 การบรรเลงในงานศพของคณะปีพาทย์จำลองศิลป์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดแก้วพิจิตร หมู่ 4 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

1.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 2 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์จำลองศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
รางหงส์	2 โค้ง	เปิงมางคอก	1 คอก
ตะโพนมอญ	1 ใบ	ตะโพนไทย	1 ใบ
กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่
กลองใหญ่(กลองแห่)	1 ใบ	ชุดเครื่องประกอบจังหวะ	1 ชุด

ภาพประกอบ 7 เครื่องดนตรีของคณะปีพาทย์จำลองศิลป์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

1.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้แก่ วงปี่พาทย์มอญและวงแตงวง

ภาพประกอบ 8 การนำคณะแตงวงออกงานของคณะปี่พาทย์จำลองศิลป์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลคงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 9 การนำคณะแตงวงออกงานของคณะปี่พาทย์จำลองศิลป์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลคงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 10 ป้ายชื่อคณะปี่พาทย์จำลองศิลป์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดแก้วพิจิตร หมู่ 4 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

1.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 3 การรับงานของวงดนตรีคณะปี่พาทย์จำลองศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	4,000 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรแห่ศพรอบเมรุ ตัวให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท: 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	4,500 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท: 1 เวลา
	10,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้า ด้วยแตรวง		

หมายเหตุ: เครื่องดนตรีชิ้นใดที่คณะปี่พาทย์ไม่มี หัวหน้าคณะปี่พาทย์จะเช่าเครื่องดนตรีจากคณะอื่นๆ มาเพิ่มเติม

1.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 4 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์จำลองศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทวาย เพลงมอญไล่ไก่ เพลงทยอยมอญ - เพลงเย็นย่ำ / เพลงย่ำคำ (แล้วแต่ความเหมาะสมของเวลา)
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม	- เพลงเร็วมอญ
	- พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ	- เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ)
	- พระสวดพระอภิธรรม	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
	- พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ

ตาราง 4 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาวกระจ่าง เพลงฟุ้งหอก เพลงมอญอ้อยอิ่ง - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงกล่อมนารี เพลงใส่พระจันทร์ เพลงไ้คัล - เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด)
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงแสงคำนี้ - เพลงแขกมอญ เพลงเรื่องเพลงช้าเพลง เร็ว
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ชั้นนักตาราหารเช้า - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ชั้นนักตาราหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจตุรปูจตุเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) ได้แก่ เพลงสารถิ เพลงโสมส่องแสง เพลงเงี้ยวเดินดง - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงพม่ากลาง เพลงเก๊าทัพ เพลงมะละแหม่ง เพลงดาวกระจาย เพลงพม่านิมิต เพลง เงี้ยวเวียงจันทร์ เพลงสองกุมาร เพลงพม่า เล็ก เพลงกระต่ายเต้น เพลงจันทร์กระจ่าง เพลงกระโปรงทอง เพลงประจำทางใหม่
10.30 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ชั้นนักตาราหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือ ไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลง เงี้ยวรำลึก เพลงสุดสงวน เพลงบุหลัน - เพลงเร็วมอญ
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงยอเล เพลง อ้อยอิ่ง เพลงดาวทอง เพลงแมลงภู่มอญ

ตาราง 4 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีฟักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทะแยมมอญ เพลงดับสมิงพระราม
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีฟักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่กลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 5 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์จำลองศิลป์
(กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหมอทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่กับหมอขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร ได้แก่ เพลงปิ่นตลิ่ง เพลงเขมรปากท่อ เพลงกล่อมนารี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาว เสียงเทียน เพลงกล่อม เพลงไส้พระจันทร์ เพลงดาวทอง เพลงลาวครวญ

1.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

1.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์จำลองศิลป์ เป็นคณะปีพาทย์ที่นอกจากจะบรรเลงตามงานต่างๆ โดยการว่าจ้างแล้ว ยังเป็นวงดนตรีที่มีการนำวงไปบรรเลงโดยจิตอาสาตามงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญที่วัดในหมู่บ้านจัดขึ้น หรือเป็นงานที่สมาชิกในคณะตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องเช่น สมาชิกในคณะมีการจัดงานศพให้ญาติหรือสมาชิกในคณะมีการจัดพิธีอุปสมบทให้แก่ญาติหรือบุตร เช่นนี้ คณะปีพาทย์จะนำวงดนตรีไปบรรเลงช่วยทำงานโดยจิตอาสา เป็นต้น

1.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์จำลองศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตามเมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ที่ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

1.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์จำลองศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

1.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์จำลองศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

2. คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

ภาพประกอบ 11 หัวหน้าคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง นายชัยวัฒน์ คำผุด (คนกลาง)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

2.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

2.1.1 ที่อยู่

ปัจจุบันคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง มีนายชัยวัฒน์ คำผุด เป็นผู้ดูแล
คณะปีพาทย์ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
เบอร์โทรศัพท์ 090-3964083

ภาพประกอบ 12 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

2.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 5 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 6 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายชัยวัฒน์ คำฟูด	42	นักดนตรี	ปี	หัวหน้าคณะ
2	นายชัยวัฒน์ นีกรัก	30	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
3	นายสนธยา กุลธรรม	30	นักดนตรี	ระนาดเอก	
4	นายธรรมสถิตย์ อินทนนท์	26	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
5	นายเวชอุดม วงเดิม	30	นักดนตรี	ปี	

หมายเหตุ: หากมีการรับงานจะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นเพิ่มเติม

2.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 7 เครื่องดนตรีคณะปี่พาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	1 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
รางหงส์	2 โค้ง	เปิงมางคอก	1 คอก
ตะโพนมอญ	1 ใบ	ตะโพนไทย	1 ใบ
กลองแขก	1 คู่	เครื่องประกอบจังหวะ	1 ชุด

2.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ วงปี่พาทย์มอญ

2.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 8 การรับงานของวงดนตรีคณะปี่พาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (2 โค้ง)	4,000 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรห้ำศพรอบเมรุด้วยให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท: 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	4,500 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท: 1 เวลา
	10,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้าด้วยแตรวง		

หมายเหตุ: เครื่องดนตรีชิ้นใดที่คณะปี่พาทย์ไม่มี หัวหน้าคณะปี่พาทย์จะเช่าเครื่องดนตรีจากคณะอื่นๆ มาเพิ่มเติม

2.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 9 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด / เพลงประจำบ้าน (แล้วแต่ว่าจัดพิธีที่ไหน) - เพลงเชิญผี - เพลงทยอยมอญ - เพลงญวณทอดแห - เพลงสารถีมอญ - เพลงเย็นย่ำ / เพลงย่ำค่ำ (แล้วแต่ความเหมาะสมของเวลา)
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน(มอญ) - นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาวกระจ่าง เพลงมอญอ้อยอิ่ง (เน้นเดี่ยวปี่และมีร้อง) - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงแสงคำนึง เพลงแขกมอญ เพลงเรื่องเพลงช้าเพลงเร็ว
5.00 น. – 7.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงแสงคำนึง เพลงแขกมอญ เพลงเรื่อง เพลงช้าเพลงเร็ว
7.00 น. – 8.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจุดธูปจุดเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
8.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงพม่ากลาง เพลงแก้ทัพ เพลงมะละแหม่ง เพลงดาวกระจาย เพลงพม่ามิต เพลงเงี้ยวเวียงจันทร์ เพลง สองกุมาร เพลงพม่าเล็ก เพลงกระต่ายเต้น เพลงจันทร์กระจ่าง เพลงกระโปรงทอง เพลงประจำทางใหม่

ตาราง 9 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงบุหลัน เพลงภาษาสำเนียงลาว - เพลงเร็วมอญ
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไขกลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงยอเล เพลงมอญอ้อยอิง เพลงดาวทอง เพลงแมลงภู่ทอง
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงกะเหรี่ยงเหนือ เพลงเงี้ยวเดินทัพ เพลงทะแยมมอญ
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไขกลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 10 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง
(กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหม่อมทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่กับทหม่อมขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร ได้แก่ เพลงปิ่นตลิ่ง เพลงเขมรปากท่อ เพลงกล่อมนารี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสี่ยงเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง เพลงลาวครวญ

2.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

2.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เป็นคณะปีพาทย์ที่ไม่ค่อยได้ร่วมงานในนามคณะของตน ส่วนใหญ่เป็นการไปบรรเลงดนตรีให้กับวงปีพาทย์คณะอื่นๆ เนื่องจากคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลงเป็นคณะที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งและยังไม่มีนักดนตรีประจำวงมากพอที่จะสามารถรับงานในนามของคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลงได้

2.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตามเมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ที่ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

2.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เป็นคณะปีพาทย์ที่ไม่ได้ร่วมงานในการประกอบการแสดงใดๆ

2.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้ร่วมงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

3. คณะปีพาทย์ที่อมทำเจริญ

ภาพประกอบ 13 หัวหน้าคณะปีพาทย์ที่อมทำเจริญ นายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์ (คนทางขวามือ)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานอุปสมบท ณ วัดท่าศาลา หมู่ 11

ตำบลเนินหอม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

3.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

3.1.1 ที่อยู่

ปัจจุบันมีนายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์ เป็นผู้ดูแลคณะปีพาทย์ อาศัยอยู่ บ้านเลขที่ 46/1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์ 087-1344297

3.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 4 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 11 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ

ที่	ชื่อ-สกุล		อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายเทียนชัย	กล่ำสวัสดิ์	57	นักดนตรี	ฆ้องวง	หัวหน้าคณะ
2	นายมงคล	กล่ำสวัสดิ์	35	พนักงานบริษัท	เครื่องหนัง	
3	นางวิจิตรา	กล่ำสวัสดิ์	32	ค้าขาย	ฆ้องวง	
4	นางจินดาพร	กล่ำสวัสดิ์	29	ค้าขาย	จิงหะ	

หมายเหตุ: หากมีการรับงานจะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นๆ เพิ่มเติม

3.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 12 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โค้ง
รางหงส์	2 โค้ง	เปิงมางคอก	1 คอก
ตะโพนมอญ	1 ใบ	กลองทัด	1 คู่
ชุดเครื่องประกอบจิงหะ	1 ชุด		

3.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบันส่วนใหญ่ ได้แก่ วงปีพาทย์มอญ

3.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 13 การรับงานของวงดนตรีคณะปี่พาทย์ท่อมท่าเจริญ

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	4,500 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรแสดพขึ้นเมรุด้วย ให้เพิ่ม 100 บาท - หากนารถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	4,500 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนารถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
	9,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้าด้วยแตรวง		

หมายเหตุ: เครื่องดนตรีชิ้นใดที่คณะปี่พาทย์ไม่มี หัวหน้าคณะปี่พาทย์จะเช่าเครื่องดนตรีจากคณะอื่นๆ มาเพิ่มเติม

3.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ,งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 14 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์ท่อมท่าเจริญ

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงอิเหนา เพลงกระโปรงทอง เพลงฉวนทอแด เพลงดาวทอง - เพลงเย็นย่า / เพลงย่ำคำ (แล้วแต่ความเหมาะสมของเวลา)
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ

ตาราง 14 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาวกระจ่าง เพลงมอญแก้ทัพ - เพลงไทย เพลงกล่อมনারี เพลงใส่พระจันทร์ เพลงสุดสงวน - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไขกลองทัด)
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไขกลองทัด) - เพลงประจักษ์ - เพลงไทย ได้แก่ เพลงแขกมอญ เพลงสารถิ เพลงเรื่อง
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ชั้นนักตราบารเช้า - จตุรปูจตุเทีย - พระสงฆ์ชั้นนักตราบารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจตุรปูจตุเทีย (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) ได้แก่ เพลงแสนคำนึง เพลงลาวดวงเดือน เพลงแขก เชิญเจ้า - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไขกลองทัด) - เพลงประจักษ์ - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงกระต่ายเต้น เพลงกระโปรงทอง เพลงสองกุมาร เพลงพุงหอก เพลงพม่ากลาง
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ชั้นนักตราบารเพล - จตุรปูจตุเทีย - พระสงฆ์ชั้นนักตราบารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเรีวมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทีย(มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้ แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงสารถิ เพลงแขกประเทศ(ออกเดี่ยว) - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ชั้นนักตราบารเพล - จตุรปูจตุเทีย - พระสงฆ์ชั้นนักตราบารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเรีวมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทีย (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้ แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลง สารถิ เพลงแขกประเทศ (ออกเดี่ยว) - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย

ตาราง 14 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไชกครองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงกระต่ายเต้น เพลงสองกุมาร เพลงเงี้ยวเดินทัพ
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียมน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียมน (มอญ) - นักดนตรีพม่าผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงโสภพม่า เพลง ธรณีกรรแสง เพลงมอญอ้อยอิ่ง
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการ ฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีพม่าผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไชกครองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 15 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์ท่อมทำเจริญ

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค (กรณีมีหม่อมทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่ กับหม่อมขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร ได้แก่ เพลงปิ่นดั่ง เพลงเขมรปากท้อ เพลง เขมรพวง เพลงสิงโลด เพลงกล่อมนารี เพลง นางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลง ลาวเสียดเตียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

3.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

3.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์ท่อมทำเจริญ ปัจจุบันคณะปีพาทย์ท่อมทำเจริญจะรับงานปีพาทย์เท่าที่จำเป็นเท่านั้น เช่น งานญาติของตน หรืองานที่เจ้าภาพเป็นคนสนิทของตน เนื่องจากคณะปีพาทย์ท่อมทำเจริญไม่ได้มีนักดนตรีประจำวงมากพอที่จะรับงานบรรเลง เวลาที่จะรับงานต้องว่าจ้างนักดนตรีคณะอื่นมาเพิ่มเติม จึงทำให้คณะปีพาทย์ท่อมทำเจริญนี้เป็นคณะปีพาทย์ที่ไม่ได้มีบทบาทต่อชุมชนเท่าที่ควร

3.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปี่พาทย์ท่อมท่าเจริญ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตาม เมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปี่พาทย์(กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ที่ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

3.2.3 บทบาทของวงปี่พาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปี่พาทย์ท่อมท่าเจริญ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

3.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปี่พาทย์ท่อมท่าเจริญ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบการแสดง

4. คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์

ภาพประกอบ 14 หัวหน้าคณะปี่พาทย์จรัสศิลป์ นางโล โสภหาย (คนทางซ้ายมือ)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดบางเตย หมู่ 3 ตำบลบางเตย

อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

4.1 สภาพปัจจุบันของคณะปี่พาทย์

4.1.1 ที่อยู่

คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์ ปัจจุบันมีนางโล โสภหาย เป็นผู้ดูแลคณะปี่พาทย์ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 24/8 หมู่ 4 ตำบลบ้านพระ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์ 081-4575667

ภาพประกอบ 15 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 24/8 หมู่ 4 ตำบลบ้านพระ อำเภอเมืองปราชินบุรี จังหวัดปราชินบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 16 ภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 24/8 หมู่ 4 ตำบลบ้านพระ อำเภอเมืองปราชินบุรี จังหวัดปราชินบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

4.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์จรัสศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 8 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 16 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์จรัสศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นางโล่ โศกหาย	75	นักดนตรี	ฆ้องวง	หัวหน้าคณะ
2	นายนิววัฒน์ เจริญแก้ว	71	นักดนตรี	ฆ้องวง	
3	นายจาตุรงค์ คำเงิน	31	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
4	นายมงคล มะลิ	53	นักดนตรี	เครื่องหนัง	

ตาราง 16 (ต่อ)

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
5	ด.ช.ณัฐพล รักชาติ	14	นักเรียน	เครื่องหนัง	
6	ด.ช.อัศรพงษ์ เวชพละไกล	9	นักเรียน	จิ้งหะ	
7	นายณพดล โสภหาย	45	พนักงานบริษัท	จิ้งหะ	
8	นายนิพนธ์ โสภหาร	44	พนักงานบริษัท	จิ้งหะ	

หมายเหตุ: หากมีการรับงานจะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นๆเพิ่มเติม

4.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 17 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์จรัสศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โด้	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โด้
รางหงส์	2 โด้	ระนาดเอก	2 ราง
ระนาดทุ้ม	2 ราง	ฆ้องวง	2 วง
กลองทัด	3 คู่	ตะโพนมอญ	3 ใบ
เปิงมางคอก	2 คอก	ตะโพนไทย	1 ใบ
อังกะลุง	2 ราว	กลองแขก	1 คู่
ชุดเครื่องประกอบจิ้งหะ	1 ชุด		

ภาพประกอบ 17 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 24/8 หมู่ 4 ตำบลบ้านพระ อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 18 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 24/8 หมู่ 4 ตำบลบ้านพระ อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

4.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ วงปีพาทย์มอญ วงปีพาทย์ไทย, วงอังกะลุง

4.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 18 การรับงานของวงดนตรีคณะปี่พาทย์จรัสศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	4,000 บาท	หากเจ้าภาพว่าจ้างบรรเลง 1 คืน กับ 1 วัน (2เวลา) รัับราคา 8,500 บาท	300 บาท	- หากเป่าแตรแห่ศพรอบเมรุด้วยให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	4,500 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
	9,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้าด้วยแตรวง		

ภาพประกอบ 19 คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์ (สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดบางเตย หมู่ 3 ตำบลบางเตย อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

4.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 19 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงฟุ้งหอก เพลงดาวกระจ่าง เพลงอิเหนา เพลงมอญ อ้อยอิ่ง เพลงยาดเล้ เพลงพม่ากลาง
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงผีมืด เพลงเก้าทัพ - เพลงไทย ได้แก่ เพลงกล่อมনারี เพลงสุดสงวน เพลงเรื่องนางหงส์ - เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด)
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเรื่องนางหงส์
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจุดธูปจุดเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) ได้แก่ เพลงแขกบรเทศ (ออกเดี่ยว) เพลง แสนคำนึง - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- พระสวดพระอภิธรรม	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
8.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทยอยมอญ เพลงจิกโก้ เพลงจิกโก้ เพลงมะละแหม่ง เพลงภูระหงษ์ เพลงจันทร์กระจ่าง เพลง กระต่ายเต้น เพลงไอ้ทุย

ตาราง 19 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงโสมส่องแสง เพลงลาวจำเนียรทราย เพลงลาวเสียดเทียน เพลงลาวดวงเดือน - เพลงเร็วมอญ
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาวทอง เพลงธรรณีกรรแสง เพลงดาวกระจาย
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงมอญใส่ไก่ เพลงสวดมอญ เพลงทองกวาว (ปล่อยเดี่ยวปีมอญ)
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 20 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์จรัสศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหม่อทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงไม้กลองได้แก่ เพลงปฐม เพลงกลม เพลงกราวใน เพลงเหาะ - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่ กับหม่อขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร ได้แก่ เพลงปิ่นตลิ่ง เพลงเขมรปากท้อ เพลงเขมรพวง เพลงลิงโลด เพลงกล่อมনারี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียดเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

4.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

4.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ เป็นคณะปีพาทย์ที่มีบทบาทต่อชุมชนในด้านการบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมในงานศพเสียส่วนใหญ่ เนื่องจากชุมชนนิยมการมีวงดนตรีปีพาทย์ในงานศพ นอกจากการนำวงดนตรีไปบรรเลงตามที่ว่าจ้างแล้วนั้น คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ยังมีการนำคณะปีพาทย์ไปบรรเลงในงานวัดโดยจิตอาสา เช่น งานวัดหรืองานบุญที่ทางวัดติดต่อให้นำคณะปีพาทย์ไปบรรเลงช่วยในงาน หรือการนำคณะปีพาทย์ไปบรรเลงในงานที่สมาชิกในวงจัดขึ้น เช่น งานบวช งานแต่ง งานทำบุญบ้าน เป็นต้น

4.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตาม เมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์(กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

4.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

4.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์จรัสศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

5. คณะปีพาทย์เผือกศิลป์

ภาพประกอบ 20 หัวหน้าคณะปีพาทย์เผือกศิลป์ สิบเอกภิกษุ เพิ่มน้ำแก้ว (คนทางซ้ายมือ)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดอุดมวิทยาราม ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560)

5.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

5.1.1 ที่อยู่

คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ ปัจจุบันมีสิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว เป็นผู้ดูแล คณะปีพาทย์ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 35 ถนนสฤษฏียุทธศิลป์ หมู่ 1 ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง ปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์ 084-7079316

ภาพประกอบ 21 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิสริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 35 ถนนสฤษฏียุทธศิลป์ หมู่ 1 ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

5.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์เผือกศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 8 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 21 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์เผือกศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	สิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว	49	รับราชการ	เครื่องหนัง	หัวหน้าคณะ
2	ร้อยตรีดิเรก เพิ่มน้ำแก้ว	55	ข้าราชการบำนาญ	ระนาดทุ้ม	
3	นายสาคร นิยมสูงเนิน	46	นักดนตรี	ฆ้องวง	
4	จำสิบเอกบดินทร์ ดัดงาม	38	รับราชการ	ฆ้องวง	
5	นายธานินทร์ กุลธรรม	22	นักดนตรี	ระนาดเอก	
6	นายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์	57	นักดนตรี	ฆ้องวง	
7	นายชัยวัฒน์ นีกรัก	30	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
8	นายชัยวัฒน์ คำผุด	42	นักดนตรี	ปี่	

หมายเหตุ: หากมีการรับงานจะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นๆ เพิ่มเติม

ภาพประกอบ 22 การนำวงปี่พาทย์มอญบรรเลงในงานศพ (สุทธิตักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดเลขธรรมกิตต์ ตำบลบางอ้อ อำเภอบ้านนา
จังหวัดนครนายก วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

5.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 22 เครื่องดนตรีคณะปี่พาทย์เผือกศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	3 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โค้ง
รางหงส์	2 โค้ง	ระนาดเอก	1 ราง
ระนาดทุ้ม	1 ราง	ฆ้องไทย	2 วง
กลองทัด	1 คู่	ตะโพนมอญ	1 ใบ
เปิงมางคอก	1 คอก	กลองแขก	1 คู่
กลองใหญ่	1 ใบ	ชุดเครื่องประกอบจังหวะ	1 ชุด

ภาพประกอบ 23 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 35 ถนนสฤษฏียุทธศิลป์ หมู่ 1 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 24 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 35 ถนนสฤษฏียุทธศิลป์ หมู่ 1 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 25 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 35 ถนนสฤษฏียุทธศิลป์ หมู่ 1 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

5.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ วงปี่พาทย์มอญ วงปี่พาทย์ไทย วงแตงวง

ภาพประกอบ 26 การนำวงแตงวงไปบรรเลงในงานบวช (สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ในงานอุปสมบท ณ วัดท่าศาลา หมู่ 11 ตำบลเนินหอม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

5.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 23 การรับงานของวงดนตรีคณะปี่พาทย์เผือกศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (5โค้ง)	7,000 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรแห่ศรรอบ เมรุด้วยให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	5,000 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
	10,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้า ด้วยแตงวง		

5.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ,งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 24 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์เผือกศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชยผี - เพลงพม่ากลาง - ทวยมอญ - เพลงเย็นย่ำ หรือย่ำคำ (แล้วแต่โอกาส)
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทะแยมมอญ เพลงเงี้ยวเดินทัพออกมอญเก่าทัพ - เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด)
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเรื่องนางหงส์
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจุดธูปจุดเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำทางใหม่ - เพลงตับสมิงพระราม ตอนพระรามหนีทัพ - เพลงตับราชาริราช ตอนตัดนิ้ว - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงพม่านิมิต เพลงพม่าใหญ่ เพลงกะเหรี่ยงเหนือ
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงเชิดจีนออกเพลงแขกประเทศ - เพลงเร็วมอญ

ตาราง 24 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่งลองทัด) - เพลงย่าเที่ยง - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาวทอง เพลงสองกุมาร เพลงกระต่ายเต้นเถา
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงโสภพมาออก เดี่ยวปี่มอญ เพลงธรรมเนียมแสงออกเดี่ยว ปี่มอญ
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาบฉวย - พิธีฉาบฉวย	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่งลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 25 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์เผือกศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหมอทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงเรื่องเพลงช้าเพลงเร็ว - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่กับ หมอขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปี่มอญ เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมร พวง เพลงลึงโลด เพลงกล่อมนารี เพลงนาง นาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาว เสียงเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

5.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

5.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ เป็นคณะปีพาทย์ที่ค่อนข้างมีความเข้มแข็งทางด้านความสามารถ ดังนั้น คณะปีพาทย์ปีพาทย์เผือกศิลป์จึงเป็นคณะปีพาทย์ที่มีบทบาทต่อชุมชนมากพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นการนำวงดนตรีไปบรรเลงโดยการว่าจ้าง หรือการนำวงดนตรีไปบรรเลงโดยจิตอาสา เนื่องจากหัวหน้าคณะปีพาทย์มีอาชีพรับราชการทหาร สังกัดกองดุริยางค์ทหารบก จังหวัดปราจีนบุรี จึงทำให้รู้จักนักดนตรีจำนวนมาก ในเวลาที่มีการจัดงานต่างๆ ที่นักดนตรีในวงหรือนักดนตรีกองดุริยางค์เป็นผู้จัดงานหรือขอความช่วยเหลือในการนำวงดนตรีไปบรรเลง คณะปีพาทย์เผือกศิลป์มักนำวงไปบรรเลงโดยจิตอาสาทุกครั้งที่มีโอกาส เช่น งานทำบุญบ้าน งานไหว้ครูดนตรีไทย แต่ที่มีการนำวงปีพาทย์ไปบรรเลงโดยจิตอาสาให้แก่ักดนตรีมากที่สุด คือ งานศพ

5.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตาม เมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์(กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำไลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

5.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

5.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์เผือกศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

ภาพประกอบ 27 เครื่องไหว้ครู (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานอุปสมบท ณ วัดท่าศาลา หมู่ 11 ตำบลเนินหอม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

6. คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์

ภาพประกอบ 28 หัวหน้าคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ นายแกลง สังข์เผือก (คนทางขวามือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ 3 ตำบลรอบเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

6.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

6.1.1 ที่อยู่

คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ ปัจจุบันมีนายแกลง สังข์เผือก เป็นผู้ดูแล
คณะปีพาทย์ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ 3 ตำบลรอบเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
เบอร์โทรศัพท์ 080-4751813

6.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวง
ดนตรี จำนวนทั้งหมด 8 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 26 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายแกลง สังข์เผือก	76	นักดนตรี	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
2	นายเสถียรพงษ์ สังข์เผือก	47	รับราชการ	จิงหะ	
3	นายสมใจ สุวรรณนิม	67	นักดนตรี	ปี่	
4	นายเสวก สังข์เผือก	65	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
5	นายบุญเชิด เกณลิตา	58	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
6	นายปิตรัตน์ ดัดงาม	19	นักเรียน	เครื่องหนัง	
7	นายประจวบ ออนวงษ์	45	นักเรียน	ฆ้องวง	
8	นายปรุง ดัดงาม	72	นักเรียน	จิงหะ	

หมายเหตุ: หากเป็นการรับงานวงปีพาทย์มอญจะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นๆ
เพิ่มเติม แต่หากเป็นวงปีพาทย์ไทยไปมีนักดนตรีไปบรรเลงเพียงเท่านี้

ภาพประกอบ 29 นักดนตรีคณะปี่พาทย์ฉลองศิลป์ (สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
งานฉลองอายุวัฒนมงคล 76 ปี พระครูสิริพัฒนโสภณเจ้าคณะอำเภอปราจีนบุรี
เจ้าอาวาสวัดสว่างาม ณ วัดสว่างาม ตำบลบางบริบูรณ์ อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

6.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 27 เครื่องดนตรีคณะปี่พาทย์ฉลองศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
รางหงส์	2 โค้ง	ระนาดเอก	4 ราง
ระนาดทุ้ม	3 ราง	โทน-กลองตุ้ม	1 คู่
กลองทัด	1 คู่	ตะโพนมอญ	1 ใบ
เปิงมางคอก	1 คอก	ตะโพนไทย	1 ใบ
ชุดเครื่องประกอบจังหวะ	1 ชุด		

ภาพประกอบ 30 เครื่องดนตรีของคณะปี่พาทย์ฉลองศิลป์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ 3 ตำบลรอบเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

6.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่
วงปี่พาทย์มอญ และวงปี่พาทย์ไทย

6.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 28 การรับงานของวงดนตรีคณะปี่พาทย์ฉลองศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	4,000 บาท	หากเจ้าภาพว่าจ้าง บรรเลง 1 คืน กับ 1 วัน (2เวลา) รับราคา 8,500 บาท	300 บาท	- หากเป่าแตรแสดด้วย ให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	4,000 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา

หมายเหตุ: เครื่องดนตรีชิ้นใดที่คณะปี่พาทย์ไม่มี หัวหน้าคณะปี่พาทย์จะเช่าเครื่องดนตรี
จากคณะอื่นๆมาเพิ่มเติม

ภาพประกอบ 31 นักดนตรีคณะเป็พาทย์ฉลองศิลป์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
งานฉลองอายุวัฒนมงคล 76 ปี พระครูสิริพัฒนโสภณ เจ้าคณะอำเภอปราจีนบุรี
เจ้าอาวาสวัดสว่างาม ณ วัดสว่างาม ตำบลบางบริบูรณ์ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

6.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งาน
อุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และ
ฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 29 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะเป็พาทย์ฉลองศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้ฆ้องทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - มอญทั่วไป เช่น เพลงไล่ไก่ เพลงไอ้ทุย เพลงสวดมอญ เพลงกระต่ายเต้น เพลงมอญแก้ทัพ - เพลงนางหงส์
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงมอญอ้อยอิง - เพลงไทย ได้แก่ เพลงแขกมอญ เพลงบังใบ เพลงสารถี - เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้ฆ้องทัด)

ตาราง 29 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่มทองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงไทย ได้แก่ เพลงเรื่องนางหงส์
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจตุรปูจตุเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) ได้แก่ เพลงเงี้ยวรำลึก เพลงแสนคำนึง - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
8.00 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่มทองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงแมลงภู่ มอง เพลงมะลิซ้อน เพลงมะลิวัลย์ เพลง เงี้ยวจัน เพลงพุงพอก เพลงพม่าใหญ่
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน(มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม หรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) เพลงสุดสวณ เพลงใส่พระจันทร์ - เพลงเร็วมอญ
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่มทองทัด) - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงพม่าหนี ฝน เพลงประจำทางใหม่ เพลงรุ่งอรุณ เพลงมอญพรา เพลงมอญว้าง เพลง นางหงส์
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงธรณี กรรมแสง เพลงดาวทอง
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่มทองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 30 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหมอทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - ไม้กลอง ได้แก่ เพลงกลม เพลงปฐม เพลงกราวใน - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่ กับหมอขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปิ่นดลิ่ง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรพวง เพลงสิงโลด เพลงกล่อมนารี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียงเทียน เพลงกล่อม เพลงไล่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

6.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

6.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ค่อยมีบทบาทในชุมชน เนื่องจากหัวหน้าคณะปีพาทย์มีอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก จึงรับงานหรือนำวงดนตรีออกบรรเลงเท่าที่จำเป็น และในปัจจุบันนักดนตรีในวงเริ่มมีอายุมากขึ้นจึงไม่ค่อยมีใครมาบรรเลงในเวลาที่รับงานเสียเท่าไรนัก

6.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตาม เมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆตามลำดับ

6.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

6.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

7. คณะปฎิบัติการสัมฤทธิ์ศิลป์

ภาพประกอบ 32 หัวหน้าคณะปฎิบัติการสัมฤทธิ์ศิลป์ นายเวชอุดม วงศ์เดิม (คนทางซ้ายมือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 39 หมู่ 6 ตำบลบางเดชะ
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

7.1 สภาพปัจจุบันของคณะปฎิบัติการ

7.1.1 ที่อยู่

คณะปฎิบัติการสัมฤทธิ์ศิลป์ ปัจจุบันมีนายเวชอุดม วงศ์เดิม เป็นผู้ดูแล
อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ 6 ตำบลบางเดชะ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์
092-9058433

ภาพประกอบ 33 บ้านของหัวหน้าคณะปฎิบัติการ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
ณ บ้านเลขที่ 39 หมู่ 6 ตำบลบางเดชะ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

7.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปี่พาทย์สมุทธุริศศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 9 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 31 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปี่พาทย์สมุทธุริศศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายเวชอุดม วงศ์เดิม	30	นักดนตรี	ปี่	หัวหน้าคณะ
2	นายสาธิต วงศ์เดิม	52	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
3	นายศุราพล วงศ์เดิม	16	นักเรียน	เครื่องหนัง	
4	นายนิกร วงศ์เดิม	25	นักดนตรี	ฆ้องวง	
5	ด.ญ.ธัญญารัตน์ จันทร์เพ็ญ	12	นักเรียน	จิงหระ	
6	นายจำลอง พูลศรี	67	นักดนตรี	ระนาดเอก	
7	นางสมรภัษ พูลศรี	49	นักดนตรี	ฆ้องวง	
8	นายประสม พูลศรี	51	นักดนตรี	ฆ้องวง	
9	นายเสริมศิลป์ พูลศรี	19	นักเรียน	เครื่องหนัง	

7.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 32 เครื่องดนตรีคณะปี่พาทย์สมุทธุริศศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
ระนาดเอก	1 ราง	ระนาดทุ้ม	1 ราง
ฆ้องไทย	2 วง	รางหงษ์	2 โค้ง
เปิงมางคอก	1 คอก	กลองแขก	1 คู่
กลองทัด	1 คู่	ตะโพนมอญ	1 ใบ
แซกโซโฟน	2 เครื่อง	แซกเทนเนอร์	1 เครื่อง
ยูโฟเนียม	1 เครื่อง	ทรัมเปต	2 เครื่อง
คลาริเน็ต	2 เครื่อง	ทรัมโบน	1 เครื่อง
กลองใหญ่	2 ใบ	กลองเทเนอร์	1 เครื่อง
กลองยาว	9 ใบ	ชุดเครื่องประกอบจิงหระ	1 ชุด

ภาพประกอบ 34 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 39 หมู่ 6 ตำบลบางเดชะ อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

7.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่
วงปีพาทย์มอญ, วงปีพาทย์ไทย, วงกลองยาว, วงแตรว

7.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 33 การรับงานของวงดนตรีคณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปีพาทย์มอญ (3โค้ง)	4,500 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรแห่ศรรอบ เมรุด้วยให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
งานบวช / วงปีพาทย์ไทย	5,000 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
	11,000 บาท	ทำขวัญ+แห่หน้าเข้า ด้วยแตรว		

หมายเหตุ: เครื่องดนตรีชิ้นใดที่คณะปีพาทย์ไม่มี หัวหน้าคณะปีพาทย์จะเช่าเครื่องดนตรี
จากคณะอื่นๆ มาเพิ่มเติม

ภาพประกอบ 35 การบรรเลงในงานศพวัดไผ่ชะเล็ด (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
ในงานศพวัดไผ่ชะเล็ด ณ ตำบลไผ่ชะเล็ด อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

7.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งาน
อุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และ
ฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 34 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปัทมทรัพย์สัมฤทธิ์ศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป เช่น เพลงอิเหนา เพลงกระโปรงทอง เพลงญวนทอดแห เพลงดาวทอง - เพลงเย็นย่า - เพลงย่าคำ
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป เช่น เพลงดาวกระจ่าง เพลงมอญเก่าทัพ เป็นต้น - เพลงไทย เช่น เพลงกล่อมনারี เพลงไล่พระจันทร์ เพลงสุดสงวน - เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด)

ตาราง 34 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่มุกทองตัด) - เพลงประจำวัด - เพลงไทย เช่น เพลงแขกมอญ เพลง สารถิ เพลงเรือ เป็นต้น
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจตุรปูจตุเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) เช่น เพลงแสนคำนึง เพลงลาวดวงเดือน เพลงแขกเขมรเจ้า เป็นต้น - เพลงไทย(ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
08.00 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่มุกทองตัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป เช่น เพลงกระต่ายเต้น เพลงกระโปรงทอง เพลงสองกุมาร เพลงพุงหอก เพลงพม่ากลาง เป็นต้น
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเรืวมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม หรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) เช่น เพลงสารถิ เพลงแขกบรเทศ(ออกเดี่ยว) เป็นต้น - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่มุกทองตัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป เช่น เพลงกระต่ายเต้น เพลงสองกุมาร เพลงเงี้ยวเดินทัพ - เพลงลูกทุ่ง ได้แก่ เพลงใต้เงาโคก เพลงยอยศพระลอ เพลงลานรักลานเพ เพลงคำน่านม
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเรืวมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเรืวมอญ

ตาราง 34 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป เช่น เพลงโตกพม่า เพลงธรณีกรรแสง เพลงมอญอ้อยอิ่ง
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาบป่นกิจศพ - พิธีฉาบป่นกิจศพ	- นักดนตรีพม่าพ่นตามอัยยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไชยกลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 35 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปี่พาทย์สมฤทธิศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหมอทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่ กับหมอขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปิ่นดั่ง เพลงเขมรปากท้อ เพลง เขมรพวง เพลงสิงโลด เพลงกล่อมนารี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียงเทียน เพลงกล่อม เพลงไล่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

7.2 บทบาทของวงปี่พาทย์ที่มีต่อชุมชน

7.2.1 บทบาทของวงปี่พาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปี่พาทย์สมฤทธิศิลป์ เป็นวงดนตรีที่กำลังพัฒนาในด้านของวงดนตรีประยุกต์คือ วงแตรวงและวงพิณประยุกต์ ดังนั้นคณะปี่พาทย์จึงนำวงดนตรีทั้งสองประเภทนี้ไปบรรเลงตามงานของชาวบ้านโดยจิตอาสาอยู่บ่อยครั้งที่มีโอกาส เช่น การแห่นาค การแห่ขันหมาก การแห่ผ้าป่าหรือกุฐิน เป็นต้น ดังนั้นบทบาทของวงปี่พาทย์ที่มีต่อชุมชนนั้นจึงไม่ค่อยได้พบเห็นเท่าไรนัก จะพบเห็นได้คือเมื่อชุมชนมีการว่าจ้างคณะปี่พาทย์ไปบรรเลงในงาน

7.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปี่พาทย์สมฤทธิศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตามเมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปี่พาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

7.2.3 บทบาทของวงปีฟาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีฟาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

7.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีฟาทย์ประกอบการแสดง

คณะปีฟาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีฟาทย์ประกอบการแสดง

8. คณะปีฟาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

ภาพประกอบ 36 หัวหน้าคณะปีฟาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ นายทองทิพย์ ศรีเอี่ยม (คนทางซ้ายมือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

8.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีฟาทย์

8.1.1 ที่อยู่

คณะปีฟาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ ปัจจุบันมีนายทองทิพย์ ศรีเอี่ยม เป็นผู้ดูแล
อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์
089-9320134

ภาพประกอบ 37 บ้านของหัวหน้าคณะปีฟาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

8.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 8 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 36 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายทองทิพย์ ศรีเอี่ยม	57	นักดนตรี	ปี, ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
2	นายละไม สิงโตวง	72	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
3	นายประจวบ อ่อนวงศ์	43	นักดนตรี	ฆ้องวง	
4	นางอัมพร ศรีใส	42	นักดนตรี	ฆ้องวง	
5	นายทวีป อินทรเสียร	60	นักดนตรี	ฆ้องวง	
6	นายสำเร็จ เพ็ชรเมือง	62	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
7	น.ส.จริญญา เพ็ชรเมือง	20	นักดนตรี	จิ้งหะ	
8	นายรัชชานนท์ ถนอม	19	นักดนตรี	เครื่องหนัง	

8.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 37 เครื่องดนตรีคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โคน	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 วง
ระนาดเอก	1 ราง	ระนาดทุ้ม	1 ราง
ฆ้องไทย	2 วง	รางหงษ์	2 โคน
เปิงมางคอก	1 คอก	กลองแขก	1 คู่
กลองยาว	5 ใบ	ตะโพนมอญ	1 ใบ
กลองทัด	1 คู่	อังกะลุงราว	1 ราว
ชุดเครื่องประกอบจิ้งหะ	1 ชุด		

8.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ วงปีพาทย์มอญ, วงปีพาทย์ไทย, วงกลองยาว, วงพิณประยุกต์

8.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 38 การรับงานของวงดนตรีคณะปี่พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	4,500 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรแห่ศรรอบเมรุด้วยให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	4,500 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา- หากนำรถไปงานเองให้ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
	9,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้าด้วยแตรวง		

ภาพประกอบ 38 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปี่พาทย์

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด

อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

8.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 39 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงยกศพ - เพลงประจำวัด - มอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทยอยมอญ เพลงมอญอ้อยอิ่ง เพลงยอเล เพลงดาว กระจ่าง เพลงดาวกระจ่าง
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงเรื่องนางหงส์ - เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด)
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเรื่องนางหงส์
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจุดธูปจุดเทียน (ไทย) - เพลงไทย ได้แก่ เพลงเขมรพวง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรไทรโยคออกมยุราภิรมย์ - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
8.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงมอญทั่วไปที่เป็นหน้าทับพริตปะ ได้แก่ เพลงกระต่ายเต้น เพลงพม่าราชวาน เพลงเก๊าทัพ เพลงจิกโก เพลงจิกกี้ เพลงจันทร์กระจ่าง
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - เพลงไทย ได้แก่ เพลงบุหลัน เพลงสืบท เพลงใบ้คัง - เพลงเร็วมอญ

ตาราง 39 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอริยาตัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงสองกุมาร เพลงพมานิมิต เพลงทะแยมมอญ เพลงพลายชุมพลออกมาย่อง
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจุดเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีฝึกผ่อนตามอริยาตัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงธรณี กรรแสงปล่อยเดี่ยวปีมอญ เพลงดาว ทองปล่อยเดี่ยวปีมอญ
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอริยาตัย <u>กรณีเฝ้าหลอก</u> - เพลงประจำบ้านนอกบัวลอย - เพลงไฟชุม <u>กรณีเฝ้าจริง</u> - เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 40 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหม่อมทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงเรื่องงานมงคล ได้แก่ เพลงเรื่อง พระรามเดินดง เพลงเรื่องลงสร - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่ กับหม่อมขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลง อะไร เช่น เพลงปิ่นตลิ่ง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรพวง เพลงลิงโลด เพลงกล่อม นารี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียงเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

8.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

8.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ เป็นคณะปีพาทย์ที่ออกบรรเลงตามงานโดยการว่าจ้างเสียส่วนใหญ่ เนื่องจากนายทองทิพย์หรือหัวหน้าคณะเป็นผู้พิจารณาทางสายตา จึงไม่สะดวกแก่การเดินทางในการนำวงดนตรีไปบรรเลงช่วยตามงานต่างๆ โดยจิตอาสา หากจะกล่าวถึงบทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน พบว่าคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์มีบทบาทต่อชุมชนในด้านของการบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมในงานศพและงานอุปสมบทโดยส่วนใหญ่มาจากการว่าจ้างตามที่กล่าวในข้างต้น

8.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตาม เมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำไลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

8.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

8.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

9. คณะปีพาทย์พยุหศิลป์

ภาพประกอบ 39 หัวหน้าคณะปีพาทย์พยุหศิลป์ นายสันติสุข ผุ่ยศรี (คนทางขวามือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

9.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

9.1.1 ที่อยู่

บ้านเลขที่ 42 หมู่ 3 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์ 082-4602604

ภาพประกอบ 40 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 42 หมู่ 3 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

9.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์พยุหะศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรี จำนวนทั้งหมด 6 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 41 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี คณะปีพาทย์พยุหะศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายสันติสุข ผุยศรี	29	นักดนตรี	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
2	นายพินิจ ผุยศรี	22	นักศึกษา	ฆ้องวง	
3	นายสำเริง อยู่ดี	53	นักดนตรี	ฆ้องวง	
4	นายธรรมสถิตย์ อินทนน	26	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
5	นายอนุสรณ์ เดชศรี	52	นักดนตรี	ฆ้องวง	
6	นายสัญญาลักษณ์ อิมจิตต์	27	นักดนตรี	ฆ้องวง	

หมายเหตุ: หากเป็นการรับงานวงปีพาทย์มอญจะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นๆ เพิ่มเติม แต่หากเป็นวงปีพาทย์ไทยไปมีนักดนตรีไปบรรเลงเพียงเท่านี้

9.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 42 เครื่องดนตรี คณะปี่พาทย์พยางค์ศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 วง
ระนาดเอก	1 ราง	ระนาดทุ้ม	1 ราง
ฆ้องไทย	2 วง	รางหงษ์	2 โค้ง
เปิงมางคอก	1 คอก	ตะโพนมอญ	1 ใบ
กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่
พิณอีสาน	1 ตัว	คีย์บอร์ด	1 เครื่อง
อังกะลุงราว	2 ราว	ชุดเครื่องประกอบจังหวะ	1 ชุด

9.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ วงปี่พาทย์มอญ, วงปี่พาทย์ไทย, วงพิณประยุกต์, วงอังกะลุง

9.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 43 การรับงานของวงดนตรี คณะปี่พาทย์พยางค์ศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	5000 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรหัดศพด้วย ให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	5000 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท : 1 เวลา
	10,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้า ด้วยแตรวง		

ภาพประกอบ 41 การนำวงดนตรีออกบรรเลงในงานศพ (สุทธิศักดิ์ มิสริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

9.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ กรณีมีวง
อังกฤษประกอบด้วย รับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และ ฉาปนกิจศพ 1 วัน, และ
งานอุปสมบท)

ตาราง 44 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปีพาทย์พยุหะศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - วงอังกฤษ ได้แก่ เพลง เขมรไพรโยค ลาวเจริญศรี - เพลงแมลงภูทอง - วงอังกฤษ ได้แก่ เพลงส้องเรือหารัก เพลงน้ำตาลกันแก้ว เพลงน้ำตาจำโท เพลงทหารเกณฑ์คนจน - เพลงส้องธรา

ตาราง 44 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเริ่มมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเริ่มมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทวาย - วงอังกะลุง ได้แก่ เพลงน้ำตالاไทร - เพลงคิดถึงพี่น้อง เพลงเป็นโสดทำไม - เพลงบัวตูมบัวบาน เพลงรักข้ามคลอง - เพลงขอใจแลกเบอร์โทร เพลงอารีดิ้ง - เพลงไก่จ๋า เพลงรักเหมือนดั่งยาขม - เพลงก่อนจะลา เพลงสุขกันเถอะเรา - เพลงขอให้เจ้าภาพจงเจริญ
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - วงอังกะลุง ได้แก่ เพลงลาวดวงเดือน เพลงลาวเสี่ยงเทียน เพลงเขมรไทรโยคออกมยุราภิรมย์ เพลงแสงคำนึง
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจุดธูปจุดเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงแสงคำนึง เพลงลาวดำเนินทราย - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข้กลองทัด) - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงไล่ไก่ เพลงไอ้ทวย เพลงสวดมอญ เพลงกระต่ายเต้น
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเริ่มมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงกล่อมনারี เพลงไล่พระจันทร์ - เพลงเริ่มมอญ
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย

ตาราง 44 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - วงอังกะลุง ได้แก่ เพลงไก่จ๋า เพลงดาวทอง เพลงโคกพม่า เพลงธรณีกรรแสง - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงแมลงภู่มอง เพลงมะลิซ้อน เพลงมะลิวัลย์ เพลงเงี้ยวจัน
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์	- เพลงเร็วมอญ
	- จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีพิกผ่อนตามอรัยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงอ้อยอิง เพลงยอเล
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาบฉวย - พิธีฉาบฉวย	- นักดนตรีพิกผ่อนตามอรัยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไช้กลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 45 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปี่พาทย์พยุหศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหม่อทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - ไม่กลอง ได้แก่ เพลงกลม เพลงปฐม เพลงกราวใน - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่กับหม่อขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปิ่นดลิ่ง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรพวง เพลงลิลลิต เพลงกล่อมนารี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียดเถียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

9.2 บทบาทของวงปี่พาทย์ที่มีต่อชุมชน

9.2.1 บทบาทของวงปี่พาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปี่พาทย์พยุหศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้นำวงออกบรรเลงโดยจิตอาสาตามงานต่างๆ หากจะไปบรรเลงดนตรีโดยจิตอาสานั้นจะเป็นการไปร่วมบรรเลงกับวงอื่นๆ เสียเป็นส่วนมาก เช่น ไปร่วมกันบรรเลงในงานศพคนรู้จัก เป็นต้น คณะปี่พาทย์พยุหศิลป์จะมีบทบาทในชุมชนก็ต่อเมื่อ ชุมชนว่าจ้างไปบรรเลงในงานต่างๆ โดยส่วนใหญ่เป็นการว่าจ้างไปบรรเลงในงานศพโดยวงปี่พาทย์มอญร่วมด้วยวงอังกะลุง และการบรรเลงในงานบวชโดยวงปี่พาทย์ไทย

9.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์พยางค์ศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตาม เมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

9.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์พยางค์ศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

9.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์พยางค์ศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

10. คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์

ภาพประกอบ 42 หัวหน้าคณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ นายทวีป อินทรเสียร (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด อำเภอมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

10.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

10.1.1 ที่อยู่

บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด อำเภอมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์ 089-8099956

ภาพประกอบ 43 ห้องเก็บเครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

10.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำวง
ดนตรี จำนวนทั้งหมด 2 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 46 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายทวีป อินทรเสียร	60	ทำสวน	ระนาดทุ้ม	หัวหน้าคณะ
2	นายสำราญ อินทรเสียร	75	ข้าราชการบำนาญ	ฆ้องวง	

หมายเหตุ: เนื่องจากคณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ เป็นคณะปีพาทย์ที่ไม่มีนักดนตรีประจำวง
เนื่องจากในปัจจุบันไม่ค่อยได้มีโอกาสรับงานเท่าที่ควร เพราะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก
หากเป็นการรับงานวงปีพาทย์จะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นๆ เพิ่มเติม

10.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 47 เครื่องดนตรี คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์

เครื่องดนตรี(ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี(ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โด้	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โด้
ระนาดเอก	2 ราง	ระนาดทุ้ม	1 ราง
ฆ้องไทย	2 วง	ตะโพนไทย	1 ใบ
เปิงมางคอก	1 คอก	ตะโพนมอญ	1 ใบ
กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่
อังกะลุง	1 ราว	แซกเทนเนอร์	1 เครื่อง
ทรัมโบน	1 เครื่อง	ทรัมเปต	1 เครื่อง
ยูโฟเนียม	1 เครื่อง	ชุดเครื่องประกอบจังหวะ	1 ชุด

ภาพประกอบ 44 เครื่องดนตรีที่มีอยู่ในปัจจุบัน (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
 ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด อำเภอมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 วันที่ 30 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 45 เครื่องดนตรีที่มีอยู่ในปัจจุบัน (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
 ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด อำเภอมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
 วันที่ 30 เมษายน 2559)

10.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่
วงปี่พาทย์มอญ, วงปี่พาทย์ไทย

10.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 48 การรับงานของวงดนตรี คณะปี่พาทย์น้อยนาศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	4,500 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรหัดศพด้วย ให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	5,000 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท
	10,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้า ด้วยแตรวง		

ภาพประกอบ 46 นายทวีป อินทรเสียร ถ่ายภาพจากการนำวงดนตรีออกบรรเลง

(สุทธิศักดิ์ มิติริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด

อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

10.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 49 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์น้อยนำศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทวาย เพลงไล่ไก่ เพลงดาวกระจ่าง เพลงมอญ อ้อยอิ่ง - เพลงชุดเย็นย่า
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงอ้อยอิ่ง (มีร้องหรือมีปี่เดียว) - เพลงไทย ได้แก่ เพลงกล่อมনারี เพลงทยอยญวน - เพลงนางหงส์
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเรื่องนางหงส์
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จุดธูปจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจุดธูปจุดเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือ ไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงแสนคำนึง เพลงลาวดำเนินทราย - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงยอเล เพลงแก้ทัพ เพลงสวดมอญ เพลงกระต่ายเต้น เพลงแมลงภู่งทอง เพลงสองกุมาร

ตาราง 49 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงบังใบ เพลงใบโคล้ง เพลงเกร็ดเพลงหางเพลง - เพลงเร็วมอญ
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงมะลิซ้อน เพลงมะลิวัลย์ เพลงเงี้ยวจั้น
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาวทอง (มีเดี่ยวปี หรือร้อง)
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 50 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหม่อทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - ไม้กลอง ได้แก่ เพลงกลม เพลงปฐม เพลงกราวใน - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่กับหม่อขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปิ่นดลิ่ง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรพวง เพลงสิงโลด เพลงกล่อมนารี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียงเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

10.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

10.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ ส่วนใหญ่จะเป็นงานนำวงไปบรรเลงที่จังหวัดนครนายกเนื่องจากตนเป็นคนจังหวัดนครนายกโดยกำเนิด เพราะฉะนั้นผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่จึงเป็นคนจังหวัดนครนายก สำหรับชุมชนที่จังหวัดปราจีนบุรีนี้ ตนจึงไม่ค่อยมีบทบาทต่อชุมชนหรือมีการว่าจ้างวงของตนออกบรรเลงตามงานเสียเท่าไร

10.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใด ๆ ก็ตามเมื่อตั้งเครื่องเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีหัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆตามลำดับ

10.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

10.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดงดับ

11. คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

ภาพประกอบ 47 หัวหน้าคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ นายมีศิลป์ พรหมเทพ

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 120/1 หมู่ 1 ตำบลไม้เค็ด

อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 5 พฤษภาคม 2559)

11.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

11.1.1 ที่อยู่

บ้านเลขที่ 30/1 หมู่ 12 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี เบอร์โทรศัพท์ 089-8099956

ภาพประกอบ 48 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิสิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์
ณ บ้านเลขที่ 120/1 หมู่ 1 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 5 พฤษภาคม 2559)

11.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

นักดนตรีคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ มีสมาชิกที่เป็นนักดนตรีประจำ
วงดนตรี จำนวนทั้งหมด 4 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นของนักดนตรี ดังนี้

ตาราง 51 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	นายมีศิลป์ พรหมเทพ	76	ทำสวน	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
2	นางสนม คุ่มสิริ	62	นักดนตรี	ฆ้องวง	
3	นายณรงค์ คุ่มสิริ	61	นักดนตรี	ปี่	
4	นายสมนึก พินแพทย์	60	นักดนตรี	เครื่องหนัง	

หมายเหตุ: เนื่องจากคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ เป็นคณะปีพาทย์ที่ไม่มีนักดนตรีประจำวง
เพราะหัวหน้าคณะประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลักและมีภาระดูแลภรรยาที่เจ็บป่วยซึ่งต้องดูแล
อย่างใกล้ชิด แต่หากมีการรับงานวงปีพาทย์หัวหน้าคณะจะว่าจ้างนักดนตรีจากปีพาทย์คณะอื่นๆ
เพิ่มเติม

11.1.3 เครื่องดนตรี

ตาราง 52 เครื่องดนตรี คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์

เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน	เครื่องดนตรี (ในปัจจุบัน)	จำนวน
ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โด้	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โด้
รางหงษ์	2 โด้	ตะโพนมอญ	1 ใบ
ระนาดเอก	2 ราง	ระนาดทุ้ม	1 ราง
ฆ้องไทย	2 วง	ตะโพนไทย	1 ใบ
เปิงมางคอก	1 คอก	กลองใหญ่(กลองแห่)	1 ใบ
กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่
ชุดเครื่องประกอบจังหวะ	1 ชุด		

ภาพประกอบ 49 เครื่องดนตรีในปัจจุบันของหัวหน้าคณะปี่พาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพจากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 120/1 หมู่ 1 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 5 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 50 เครื่องดนตรีในปัจจุบันของหัวหน้าคณะปี่พาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพจากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 120/1 หมู่ 1 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 5 พฤษภาคม 2559)

11.1.4 วงดนตรี

ประเภทของวงดนตรีที่รับบรรเลงตามงานต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่
วงปี่พาทย์มอญ, วงปี่พาทย์ไทย

11.1.5 การรับงานของวงดนตรี

ตาราง 53 การรับงานของวงดนตรี คณะปี่พาทย์มอญมีศิลป์

งาน / วงดนตรี	ราคาในการรับงาน		การจ่ายค่าตัวนักดนตรี	
	1 เวลา	หมายเหตุ	1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
งานศพ / วงปี่พาทย์มอญ (3โค้ง)	4,500 บาท		300 บาท	- หากเป่าแตรห้ำศพด้วย ให้เพิ่ม 100 บาท - หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท
งานบวช / วงปี่พาทย์ไทย	5,000 บาท	ทำขวัญ	300 บาท	- หากนำรถไปงานเองให้ ค่าน้ำมันเพิ่ม 100 บาท
	10,000 บาท	ทำขวัญ+แห่นาคเข้า ด้วยแตรวง		

11.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ (งานศพ, งานอุปสมบท) บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานศพ (กรณีรับงาน 2 เวลา คือสวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และ ฌาปนกิจศพ 1 วัน)

ตาราง 54 รายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ คณะปี่พาทย์มอญมีศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทวายเล็ก เพลงยาดเล่ เพลงจิกโก้ เพลงจิกโก๋ - เพลงเรื่องนางหงส์ - เพลงชุดย่ำค่า
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน (มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ

ตาราง 54 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงอ้อยอิ่ง - เพลงไทย ได้แก่ เพลงแขกมอญบางช้าง เพลงแขกมอญใหญ่ - เพลงนางหงส์
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเรื่องนางหงส์
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจตุรปูจตุเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้ แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เพลงเดี่ยวหางเพลง - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงยอเล เพลงเก๊าทัพ เพลงกระต่ายเต้น เพลงแมลงภู่ทอง เพลงทยอยมอญ เพลงสองกุมาร
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้ แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงเดี่ยวลาวแพน เพลงแสนคำนึง - เพลงเร็วมอญ
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงยอเล เพลง อ้อยอิ่ง เพลงธรณีกรรแสง
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ

ตาราง 54 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาวทอง
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาปนกิจศพ - พิธีฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ใช้กลองทัด)

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

ตาราง 55 บทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบท คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหม่อมทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงเรื่องมงคล - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่กับหม่อมขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปิ่นดลิ่ง เพลงเขมรปากท้อ เพลงเขมรพวง เพลงลิงโลด เพลงกล่อมনারี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสี่ยงเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

11.2 บทบาทของวงปี่พาทย์ที่มีต่อชุมชน

11.2.1 บทบาทของวงปี่พาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์ เป็นวงดนตรีที่รับบรรเลงประกอบพิธีกรรมงานศพเป็นส่วนใหญ่และในปัจจุบัน คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์ไม่ค่อยได้รับงานเท่าไรนักเนื่องจากไม่มีนักดนตรีประจำวง

11.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบพิธีกรรม

คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตามเมื่อตั้งเครื่องเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปี่พาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆ ตามลำดับ

11.2.3 บทบาทของวงปี่พาทย์ในการประกอบการแสดง

คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ

11.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบการแสดง

เนื่องจากคณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์ เป็นวงดนตรีที่ไม่ได้รับงานในการประกอบการแสดงใดๆ จึงไม่มีขั้นตอนในการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบการแสดงดับ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและบทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชนของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่า จำนวนคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหมด มี 11 คณะ ดังนี้

1. คณะปีพาทย์จำลองศิลป์
2. คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง
3. คณะปีพาทย์ท่อมท่าเจริญ
4. คณะปีพาทย์จรัสศิลป์
5. คณะปีพาทย์เผือกศิลป์
6. คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์
7. คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์
8. คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์
9. คณะปีพาทย์พยุหศิลป์
10. คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์
11. คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

1.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

1.1.1 ที่อยู่

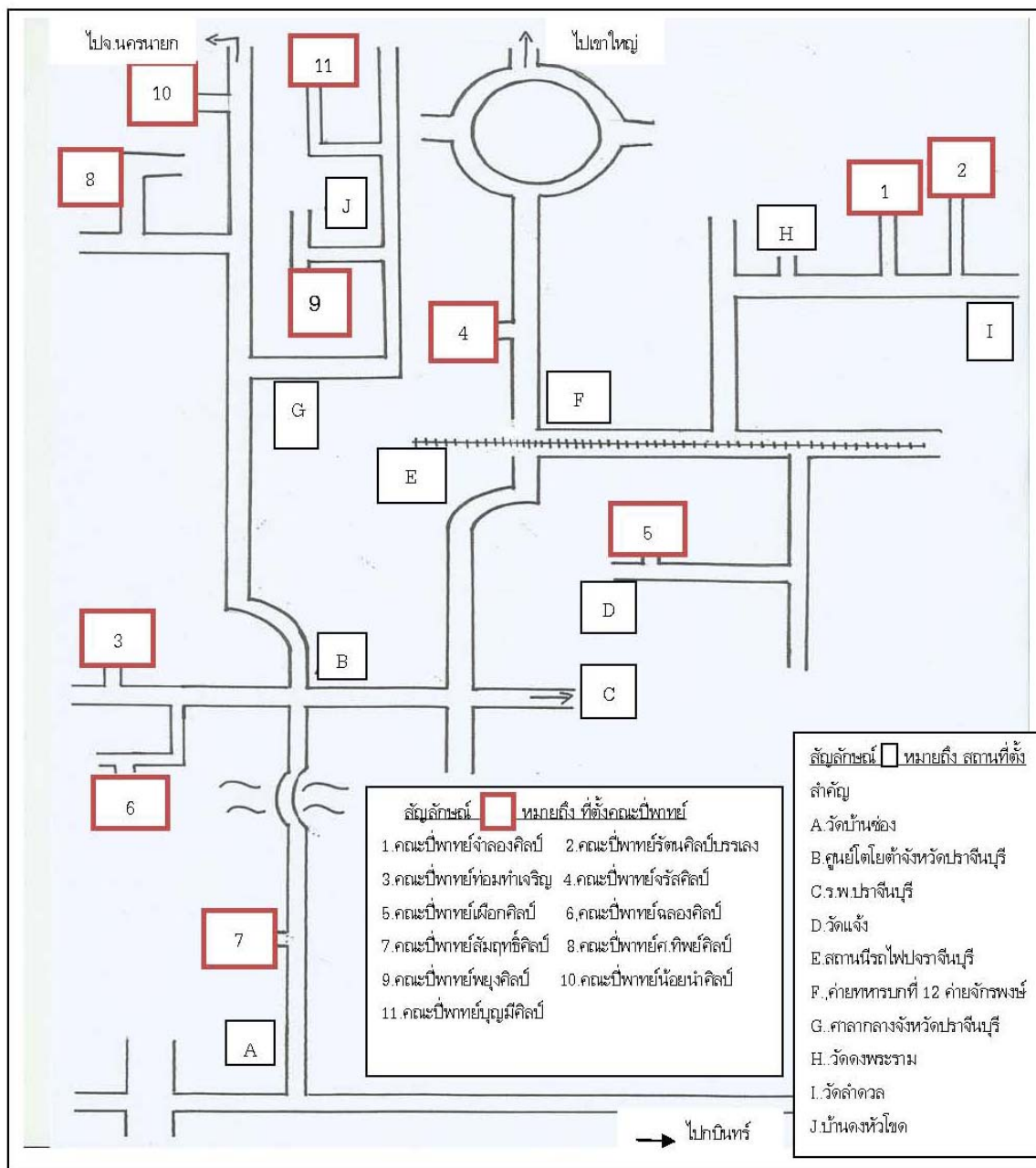
จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอเมืองปราจีนบุรี มีตำบลทั้งหมด 13 ตำบล คือ ตำบลหน้าเมือง ตำบลรอบเมือง ตำบลวัดโบสถ์ ตำบลบางเดชะ ตำบลท่างาม ตำบลบางสมบูรณ์ ตำบลดงพระราม ตำบลบ้านพระโคก ตำบลไม้ลาย ตำบลไม้เค็ด ตำบลดงชีเหล็ก ตำบลเนินหอม ตำบลโนนห้อม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีนั้น มีตำแหน่งที่พักอาศัยอยู่ในตำบล 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลดงพระราม ตำบลบ้านพระ ตำบลหน้าเมือง ตำบลรอบเมือง ตำบลบางเดชะ ตำบลไม้เค็ด ดังนี้

ตาราง 56 การวิเคราะห์ข้อมูลคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ที่	ตำบล	คณะปีพาทย์
1	ดงพระราม	จำลองศิลป์ , รัตนศิลป์บรรเลง , ท่อมท่าเจริญ
2	บ้านพระ	จรัสศิลป์
3	หน้าเมือง	เผือกศิลป์
4	รอบเมือง	ฉลองศิลป์
5	บางเดชะ	สัมฤทธิ์ศิลป์
6	ไม้เค็ด	ศ.ทิพย์ศิลป์, พยุหศิลป์, น้อยนำศิลป์, บุญมีศิลป์

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี

ภาพประกอบ 51 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี

1.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีมีนักดนตรีในแต่ละคณะ ดังนี้

ตาราง 57 ตารางสรุปข้อมูลเบื้องต้นนักดนตรีของคณะปี่พาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ที่	คณะปี่พาทย์	นักดนตรี		อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1	จำลองศิลป์	1	นายณรงค์เดช เกิดสุข	43	นักดนตรี	เครื่องหนัง	หัวหน้าคณะ
		2	นายณรงค์ชัย เกิดสุข	43	นักดนตรี	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
		3	นางยาตา เกิดสุข	42	นักดนตรี	จิ้งหะ	
		4	นางประยูร พรหมประเสริฐ	52	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		5	นางสุรชาติพิย เตาทวี	48	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		6	นายสำเร็จ อยู่ดี	53	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		7	นายเทียนชัย กล้าสวัสดิ์	57	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		8	นายธรรมสถิต อิทนัน	26	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		9	นายชัยวัฒน์ คำมุด	42	นักดนตรี	ปี่	
		10	จ.ส.อ.บดินทร์ภัทร ดัดงาม	38	รับราชการ	ฆ้องวง	
2	รัตนศิลป์บรรเลง	1	นายชัยวัฒน์ คำมุด	42	นักดนตรี	ปี่	หัวหน้าคณะ
		2	นายชัยวัฒน์ นีกรัก	30	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		3	นายสนธยา กุลธรรม	30	นักดนตรี	ระนาดเอก	
		4	นายธรรมสถิตย์ อินทนนท์	26	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		5	นายเวชอุดม วงเดิม	30	นักดนตรี	ปี่	
3	ท่อมท่าเจริญ	1	นายเทียนชัย กล้าสวัสดิ์	57	นักดนตรี	ฆ้องวง	หัวหน้าคณะ
		2	นายมงคล กล้าสวัสดิ์	35	พนักงานบริษัท	เครื่องหนัง	
		3	นางวิจิตรา กล้าสวัสดิ์	32	ค้าขาย	ฆ้องวง	
		4	นางจินดาพร กล้าสวัสดิ์	29	ค้าขาย	จิ้งหะ	
4	จรัสศิลป์	1	นางโล่ ไศกหาญ	75	นักดนตรี	ฆ้องวง	หัวหน้าคณะ
		2	นายนิวัฒน์ เจริญแก้ว	71	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		3	นายจาตุรงค์ คำเงิน	31	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
		4	นายมงคล มะลิ	53	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		5	ด.ช.ณัฐพล รักชาติ	14	นักเรียน	เครื่องหนัง	
		6	ด.ช.อัศรพงษ์ เวชพละไกล	9	นักเรียน	จิ้งหะ	
		7	นายพนพล ไศกหาญ	45	พนักงานบริษัท	จิ้งหะ	
		8	นายนิพนธ์ ไศกหาญ	44	พนักงานบริษัท	จิ้งหะ	
5	เผือกศิลป์	1	สิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว	49	รับราชการ	เครื่องหนัง	หัวหน้าคณะ
		2	ร้อยตรีดิเรก เพิ่มน้ำแก้ว	55	ข้าราชการบำนาญ	ระนาดทุ้ม	
		3	นายสาคร จิมสูงเนิน	46	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		4	จ่าสิบเอกบดินทร์ ดัดงาม	38	รับราชการ	ฆ้องวง	
		5	นายธานินทร์ กุลธรรม	22	นักดนตรี	ระนาดเอก	
		6	นายเทียนชัย กล้าสวัสดิ์	57	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		7	นายชัยวัฒน์ นีกรัก	30	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		8	นายชัยวัฒน์ คำมุด	42	นักดนตรี	ปี่	

ตาราง 57 (ต่อ)

ที่	คณะปัทพาทย์	นักดนตรี		อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
6	ฉลองศิลป์	1	นายถลาง สังข์เผือก	76	นักดนตรี	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
		2	นายเสถียรพงษ์ สังข์เผือก	47	รับราชการ	จิงหะ	
		3	นายสมใจ สุวรรณนิม	67	นักดนตรี	ปี	
		4	นายเสวก สังข์เผือก	65	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
		5	นายบุญเชิด เกณลิตา	58	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		6	นายปติรัตน์ ดัดงาม	19	นักเรียน	เครื่องหนัง	
		7	นายประจวบ ออณรงค์	45	นักเรียน	ฆ้องวง	
		8	นายปรุ่ง ดัดงาม	72	นักเรียน	จิงหะ	
7	สัมฤทธิ์ศิลป์	1	นายเวชอุดม วงศ์เดิม	30	นักดนตรี	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
		2	นายสาธิต วงศ์เดิม	52	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
		3	นายศุราพล วงศ์เดิม	16	นักเรียน	จิงหะ	
		4	นายนิกร วงศ์เดิม	25	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		5	ด.ญ.บุญญารัตน์ จันทร์เพ็ญ	12	นักเรียน	จิงหะ	
		6	นายจำลอง พูลศรี	67	นักดนตรี	ระนาดเอก	
		7	นางสมรักษ์ พูลศรี	49	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		8	นายประสม พูลศรี	51	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		9	นายเสริมศิลป์ พูลศรี	19	นักเรียน	ระนาดเอก	
8	ศ.ทิพย์ศิลป์	1	นายทองทิพย์ ศรีเอี่ยม	57	นักดนตรี	ปี	หัวหน้าคณะ
		2	นายละไม สิงโตวง	72	นักดนตรี	ระนาดทุ้ม	
		3	นายประจวบ ออณรงค์	43	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		4	นางอัมพร ศรีใส	42	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		5	นายทวีป อินทรเสียร	60	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		6	นายสำเร็จ เพ็ชรเมือง	62	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		7	น.ส.จริญญา เพ็ชรเมือง	20	นักดนตรี	จิงหะ	
		8	นายรัชชานนท์ ถนอม	19	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
9	พยุหศิลป์	1	นายสันติสุข ผุยศรี	29	นักดนตรี	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
		2	นายพินิจ ผุยศรี	22	นักศึกษา	ฆ้องวง	
		3	นายสำเร็จ อยู่ดี	53	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		4	นายธรรมสถิตย์ อินทนน	26	นักดนตรี	เครื่องหนัง	
		5	นายอนุสรณ์ เดชศรี	52	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		6	นายสัญลักษณ์ อิมจิตต์	27	นักดนตรี	ฆ้องวง	
10	น้อยนำศิลป์	1	นายทวีป อินทรเสียร	60	ทำสวน	ระนาดทุ้ม	หัวหน้าคณะ
		2	นายสำราญ อินทรเสียร	75	ข้าราชการ บำนาญ	ฆ้องวง	
11	บุญมีศิลป์	1	นายมีศิลป์ พรหมเทพ	76	ทำสวน	ระนาดเอก	หัวหน้าคณะ
		2	นางสนม คุ่มศิริ	62	นักดนตรี	ฆ้องวง	
		3	นายณรงค์ คุ่มศิริ	61	นักดนตรี	ปี	
		4	นายสมนึก พิณแพทย์	60	นักดนตรี	เครื่องหนัง	

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักดนตรีของคณะปัทพาทย์ พบว่า นักดนตรีในคณะปัทพาทย์
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก

1.1.3 เครื่องดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีแต่ละคณะ ในปัจจุบันมีเครื่องดนตรี ดังนี้

ตาราง 58 สรุปข้อมูลเครื่องดนตรีของคณะปี่พาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ที่	คณะปี่พาทย์	เครื่องดนตรี	จำนวน	เครื่องดนตรี	จำนวน
1	จำลองศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
		รางหงส์	2 โค้ง	เบิ่งมางคอก	1 คอก
		ตะโพนมอญ	1 ใบ	ตะโพนไทย	1 ใบ
		กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่
		กลองใหญ่(กลองแห่)	1 ใบ		
2	รัตนศิลป์บรรเลง	ฆ้องมอญวงใหญ่	1 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
		รางหงส์	2 โค้ง	เบิ่งมางคอก	1 คอก
		ตะโพนมอญ	1 ใบ	ตะโพนไทย	1 ใบ
		กลองแขก	1 คู่		
3	ท่อมท่าเจริญ	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โค้ง
		รางหงส์	2 โค้ง	เบิ่งมางคอก	1 คอก
		ตะโพนมอญ	1 ใบ	กลองทัด	1 คู่
4	จรัสศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โค้ง
		รางหงส์	2 โค้ง	ระนาดเอก	2 ราง
		ระนาดทุ้ม	2 ราง	ฆ้องวง	2 วง
		กลองทัด	3 คู่	ตะโพนมอญ	3 ใบ
		เบิ่งมางคอก	2 คอก	ตะโพนไทย	1 ใบ
		อังกะลุง	2 ราว	กลองแขก	1 คู่
5	เผือกศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	3 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โค้ง
		รางหงส์	2 โค้ง	ระนาดเอก	1 ราง
		ระนาดทุ้ม	1 ราง	ฆ้องไทย	2 วง
		กลองทัด	1 คู่	ตะโพนมอญ	1 ใบ
		เบิ่งมางคอก	1 คอก	กลองแขก	1 คู่
		กลองใหญ่	1 ใบ		
6	ฉลองศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
		รางหงส์	2 โค้ง	ระนาดเอก	4 ราง
		ระนาดทุ้ม	3 ราง	โพน-กลองตุ๊ก	1 คู่
		กลองทัด	1 คู่	ตะโพนมอญ	1 ใบ
		เบิ่งมางคอก	1 คอก	ตะโพนไทย	1 ใบ

ตาราง 58 (ต่อ)

ที่	คณะศิลปากร	เครื่องดนตรี	จำนวน	เครื่องดนตรี	จำนวน
7	สัมฤทธิ์ศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
		ระนาดเอก	1 รวง	ระนาดทุ้ม	1 รวง
		ฆ้องไทย	2 วง	รางหงษ์	2 โค้ง
		เปิงมางคอก	1 คอก	กลองแขก	1 คู่
		กลองทัด	1 คู่	ตะโพนมอญ	1 ใบ
		แซกโซโฟน	2 เครื่อง	แซกเทนเนอร์	1 เครื่อง
		ยูโฟเนียม	1 เครื่อง	ทรัมเปต	2 เครื่อง
		คลาริเน็ต	2 เครื่อง	ทรัมโบน	1 เครื่อง
		กลองใหญ่	2 ใบ	กลองเทเนอร์	1 เครื่อง
		กลองยาว	9 ใบ		
8	ศ.ทิพย์ศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 วง
		ระนาดเอก	1 รวง	ระนาดทุ้ม	1 รวง
		ฆ้องไทย	2 วง	รางหงษ์	2 โค้ง
		เปิงมางคอก	1 คอก	กลองแขก	1 คู่
		กลองยาว	5 ใบ	ตะโพนมอญ	1 ใบ
		กลองทัด	1 คู่	อังกะลุงราว	1 ราว
9	พยุ่งศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 วง
		ระนาดเอก	1 รวง	ระนาดทุ้ม	1 รวง
		ฆ้องไทย	2 วง	รางหงส์	2 โค้ง
		เปิงมางคอก	1 คอก	ตะโพนมอญ	1 ใบ
		กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่
		อังกะลุงราว	2 ราว	คีย์บอร์ด	1 เครื่อง
		พิณอีสาน	1 ตัว		
10	น้อยนาศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	2 โค้ง
		ระนาดเอก	2 รวง	ระนาดทุ้ม	1 รวง
		ฆ้องไทย	2 วง	ตะโพนไทย	1 ใบ
		เปิงมางคอก	1 คอก	ตะโพนมอญ	1 ใบ
		กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่
		อังกะลุง	1 ราว	แซกเทนเนอร์	1 เครื่อง
		ทรัมโบน	1 เครื่อง	ทรัมเปต	1 เครื่อง
		ยูโฟเนียม	1 เครื่อง		
11	บุญมีศิลป์	ฆ้องมอญวงใหญ่	2 โค้ง	ฆ้องมอญวงเล็ก	1 โค้ง
		รางหงษ์	2 โค้ง	ตะโพนมอญ	1 ใบ
		ระนาดเอก	2 รวง	ระนาดทุ้ม	1 รวง
		ฆ้องไทย	2 วง	ตะโพนไทย	1 ใบ
		เปิงมางคอก	1 คอก	กลองใหญ่(กลองแห่)	1 ใบ
		กลองทัด	1 คู่	กลองแขก	1 คู่

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครื่องดนตรีของคณะปี่พาทย์ พบว่า เครื่องดนตรีในคณะปี่พาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในทุกคณะปี่พาทย์จะมีเครื่องดนตรีวงปี่พาทย์มอญเป็นหลักทุกคณะ และมีคณะปี่พาทย์ที่มีวงปี่พาทย์ไทย ได้แก่ คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์ คณะปี่พาทย์เผือกศิลป์ คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปี่พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ คณะปี่พาทย์พยุหศิลป์ คณะปี่พาทย์น้อยนาศิลป์ คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์

นอกจากนี้ยังพบว่า บางคณะปี่พาทย์ มีเครื่องดนตรีสากลสำหรับการบรรเลงตามงานต่างๆ อีกด้วย คือ คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์และคณะปี่พาทย์น้อยนาศิลป์

1.1.4 วงดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในปัจจุบันแต่ละคณะมีวงดนตรีต่างๆ ดังนี้

ตาราง 59 สรุปข้อมูลวงดนตรีของคณะปี่พาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ที่	คณะปี่พาทย์	วงปี่พาทย์มอญ	วงปี่พาทย์ไทย	วงกลองยาว	วงพิณ ประยุกต์	หมายเหตุ
1	จำลองศิลป์	/				
2	รัตนศิลป์บรรเลง	/				
3	ท่อมท่าเจริญ	/				
4	จรัสศิลป์	/	/			วงอังกฤษ
5	เผือกศิลป์	/	/			
6	ฉลองศิลป์	/				
7	สัมฤทธิ์ศิลป์	/	/	/	/	วงแตง
8	ศ.ทิพย์ศิลป์	/	/	/		
9	พยุหศิลป์	/	/		/	วงอังกฤษ
10	น้อยนาศิลป์	/	/			วงแตง
11	บุญมีศิลป์	/	/			

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลวงดนตรีของคณะปี่พาทย์ พบว่า วงดนตรีของคณะปี่พาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในทุกคณะจะมีวงดนตรีปี่พาทย์มอญทุกวง ส่วนวงปี่พาทย์ไทยนั้นพบว่า มีคณะปี่พาทย์ที่มีวงปี่พาทย์ไทยอยู่จำนวน 7 คณะ ได้แก่ คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์ คณะปี่พาทย์เผือกศิลป์ คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปี่พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ คณะปี่พาทย์พยุหศิลป์ คณะปี่พาทย์น้อยนาศิลป์ คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในบางคณะปี่พาทย์มีวงอังกฤษ กลองยาว วงพิณประยุกต์ วงแตง ประกอบอยู่ด้วย ได้แก่ คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์ คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปี่พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ คณะปี่พาทย์พยุหศิลป์ คณะปี่พาทย์น้อยนาศิลป์

1.1.5 การรับงานของวงดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในปีปัจจุบันมีการรับงานต่างๆ ดังนี้

ตาราง 60 สรุปข้อมูลการรับงานของคณะปี่พาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ที่	คณะปี่พาทย์	งานศพ วงปี่พาทย์มอญ 3 โถ่ง (1เวลา)	งานอุปสมบท วงปี่พาทย์ไทยเครื่องคู่		ค่าตัวนักดนตรี 1 คน : 1 เวลา	หมายเหตุ
			ทำขวัญ (1เวลา)	ทำขวัญ+แห่นาคเข้า ด้วยแตงวอน (2เวลา)		
1	จำลองศิลป์	4,000 บาท	4,500 บาท	10,000 บาท	300 บาท	เช่าเครื่อง ปี่พาทย์ไทย จากคณะอื่น
2	รัตนศิลป์ บรรเลง	4,000 บาท (2 โถ่ง)	4,500 บาท	10,000 บาท	300 บาท	เช่าเครื่อง ปี่พาทย์ไทย จากคณะอื่น
3	ท่อมท่าเจริญ	4,000 บาท	4,500 บาท	9,000 บาท	300 บาท	เช่าเครื่อง ปี่พาทย์ไทย จากคณะอื่น
4	จรัสศิลป์	4,000 บาท	4,500 บาท	9,000 บาท	300 บาท	
5	เผือกศิลป์	7,000 บาท	5,000 บาท	10,000 บาท	300 บาท	ปี่พาทย์มอญ รับ 5 โถ่งขึ้นไป
6	ฉลองศิลป์	4,000 บาท	4,000 บาท	10,000 บาท	300 บาท	เช่าเครื่อง ปี่พาทย์ไทย จากคณะอื่น
7	สัมฤทธิ์ศิลป์	4,500 บาท	5,000 บาท	11,000 บาท	300 บาท	
8	ศ.ทิพย์ศิลป์	4,500 บาท	4,500 บาท	9,000 บาท	300 บาท	
9	พยุ่งศิลป์	5,000 บาท	5,000 บาท	10,000 บาท	300 บาท	
10	น้อยนาศิลป์	4,500 บาท	5,000 บาท	10,000 บาท	300 บาท	

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในปีปัจจุบันมีการรับงานต่างๆ ดังนี้

งานศพ

- วงปี่พาทย์มอญ 3 โถ่ง รับงานราคา 4,000 บาท – 5,000 บาท : 1 เวลา

งานอุปสมบท

- วงปี่พาทย์ไทยบรรเลงวันสุกดิบหรือวันที่มีพิธีทำขวัญนาค รับงานราคา 4,000 บาท – 5,000 บาท : 1 เวลา

- วงปี่พาทย์ไทยบรรเลงวันสุกดิบหรือวันที่มีพิธีทำขวัญนาคพร้อมด้วยแห่นาคเข้าโบสถ์ตอนเช้ารับงานราคา 9,000 บาท – 11,000 บาท : 1 เวลา

การจ่ายค่าตัวนักดนตรีของทุกคณะปี่พาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี นักดนตรีได้ค่าตัวเวลาละ 300 บาทเท่ากันในทุกคณะปี่พาทย์

1.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ กรณี รับประทานอาหาร 2 เวลา คือ สวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และ ฉาปนกิจศพ 1 วัน, และงานอุปสมบท)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงที่คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี พบว่า บทเพลงที่คณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี นิยมใช้ในการบรรเลงนั้นมีแนวทางในการบรรเลงไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเพลงต่างๆ ดังนี้

ตาราง 61 สรุปข้อมูลรายชื่อบทเพลงในงานศพของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทวาย เพลงมอญไล่ไก่ เพลงทยอยมอญ เพลงฉวนทอแด เพลงสารถีมอญ เพลงอิเหนา เพลงกระโปรงทอง เพลงดาวทอง เพลงฟุ้งหอก เพลงดาวกระจ่าง เพลงมอญอ้อยอิง เพลงยาดเล่ เพลงพม่ากลาง เพลงไอ้ทุย เพลงสวดมอญ เพลงกระต่ายเต้น เพลง แก้ทัพ เพลงยอเล เพลงดาวกระจาย เพลงจิกกี้ เพลงจิกโก้ - เพลงเย็นย่า / เพลงยาค่า (แล้วแต่ความ เหมาะสมของเวลา)
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระอภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน(มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาว กระจ่าง เพลงฟุ้งหอก เพลงอ้อยอิง เพลง ทะแยมมอญ เพลงเงี้ยวเดินทัพออกมอญ แก้ทัพ - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงกล่อมনারี เพลงไล่พระจันทร์ เพลงใบคลั่ง - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่กลองทัด)

ตาราง 61 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไข่งลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงแสงคำนึง เพลงแขกมอญ เพลงเรื่องเพลงข้าเพลงเร็ว
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จตุรปูจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย (ชั้นเดียว) - เพลงจตุรปูจุดเทียน (ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) ได้แก่ เพลงสารถิ เพลงโสมส่องแสง เพลงเงี้ยวเดินดง เพลงเดี่ยวลาวแพน เพลงลาวดวงเดือน เพลงแขกเขมรเจ้า เพลงแขกบรเทศ เพลงแขกมอญบางซูน พรหม เพลงเงี้ยวลาลึก เพลงเขมรพวง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรไทรโยค - เพลงไทย (ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงพม่ากลาง เพลงเก๊าทัพ เพลงมะละแหม่ง เพลง ดาวกระจาย เพลงพม่านิมิต เพลงเงี้ยว เวียงจันทร์ เพลงสองกุมาร เพลงพม่าเล็ก เพลงกระต่ายเต้น เพลง จันทร์กระจ่าง เพลงกระโปรงทอง เพลง ประจำทางใหม่ เพลงประจำปากวัด เพลง ล่องธารา เพลงพุงหอก เพลงพม่ากลาง เพลงทยอยมอญ เพลงภูกระหนั เพลงไอ้ ทุย เพลงพม่าใหญ่ เพลงกะเหรี่ยงเหนือ
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จตุรปูจุดเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจุดเทียน (มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือ ไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงเงี้ยวลาลึก เพลงสุดสงวน เพลง บุหลัน เพลงสารถิ เพลงโสมส่องแสง เพลงลาวดำเนินทราย เพลงลาวเสียง เทียน เพลงลาวดวงเดือน เพลงชิตจีน เพลงสุดสงวน เพลงไล่พระจันทร์ เพลง สืบท เพลงไต้ลั้ง เพลงเดี่ยวลาวแพน - เพลงไทย(ชั้นเดียว)

ตาราง 61 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงยอเล เพลงมอญอ้อยอิง เพลงดาวทอง เพลง แมลงภู่มอง เพลงสองกุมารี เพลงเงี้ยว เดินทัพ เพลงดาวกระจาย เพลงพม่าหนีฝน เพลงรุ่งอรุณ เพลงมอญพรา เพลงมอญวัง
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จตุรปูจตุเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจตุรปูจตุเทียน (มอญ) - นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงสวดมอญ เพลงทองขาว เพลงธรณีกรรแสง เพลงดาวทอง
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการฉาบปัดกิจศพ - พิธีฉาบปัดกิจศพ	- นักดนตรีฝึกผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไช้กลองทัด)

หมายเหตุ: จากการวิเคราะห์บทเพลงที่คณะปีพาทย์ต่างๆนำมาบรรเลงในงานศพนั้นพบว่า มีคณะปีพาทย์ที่มีความแตกต่างจากคณะอื่นๆอยู่ 2 คณะ คือ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์และคณะปีพาทย์พยุหศิลป์ ดังนี้

- คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปีพาทย์นี้การนำบทเพลงลูกทุ่งมาบรรเลงในวงปีพาทย์มอญ ซึ่งได้แก่บทเพลงต่างๆ ดังนี้ เพลงน้ำตالاไพร เพลงใต้เงาโศก เพลงยอยศพระลอ เพลงลานรักลานเพ เพลงค่าน้ำนม

- คณะปีพาทย์พยุหศิลป์ คณะปีพาทย์นี้มีการนำอังกะลุงราว ไปบรรเลงร่วมกับวงปีพาทย์มอญของตนในการบรรเลงในงานศพ โดยมีบทเพลงต่างๆ ดังนี้ เพลงล่องเรือหารัก เพลงน้ำตาลกันแก้ว เพลงน้ำตาจ๋าโศ เพลงทหารเกณฑ์คนจน เพลงน้ำตالاไพร เพลงคิดถึงพี่น้อย เพลงเป็นโสดทำไม เพลงบัวตูมบัวบาน เพลงรักข้ามคลอง เพลงขอใจแลกเบอร์โทร เพลงอารีดัง เพลงไก่อ้า เพลงรักเหมือนดั่งยาขม เพลงก่อนจะลา เพลงสุขกันเถอะเรา

ตาราง 62 สรุปข้อมูลรายชื่อบทเพลงในงานอุปสมบทของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี (กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหมอทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงเรื่องงานมงคล - ไม่กลอง ได้แก่ เพลงกลม เพลงปฐม เพลงกราวใน - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่ กับหมอขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปิ่นดลิ่ง เพลงเขมรปากท้อ เพลง เขมรพวง เพลงลิงโลด เพลงกล่อมনারี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียงเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

1.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

1.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีบทบาทในการบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมต่อชุมชนมากพอสมควร โดยคณะปีพาทย์ทุกคณะรับบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพ, งานอุปสมบท, งานบุญต่างๆ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า คณะปีพาทย์มีการนำวงดนตรีออกบรรเลงโดยจิตอาสาตามงานต่างๆ อีกด้วย โดยงานที่จะนำวงออกไปบรรเลงโดยจิตอาสา นั้น ส่วนใหญ่เป็นการนำไปบรรเลงในงานที่นักดนตรีของตนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นผู้จัดงาน เช่น จัดงานศพ งานทำบุญบ้าน งานแต่ง งานๆ ให้อำนาจ เป็นต้น

1.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ทุกคณะปีพาทย์มีขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม คือ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆ ก็ตามเมื่อตั้งเครื่องดนตรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีให้อำนาจโดยมีเครื่องกำไลในการให้อำนาจ ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการให้อำนาจแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆตามลำดับ

1.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ไม่มีคณะใดที่บรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

1.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เนื่องจากไม่มีคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี บรรเลงประกอบการแสดงจึงไม่พบขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

2. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

2.1 กระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรี

1. คณะปีพาทย์จำลองศิลป์

ภาพประกอบ 52 บ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (นายณรงค์เดช เกิดสุข คนทางซ้ายมือ) (สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

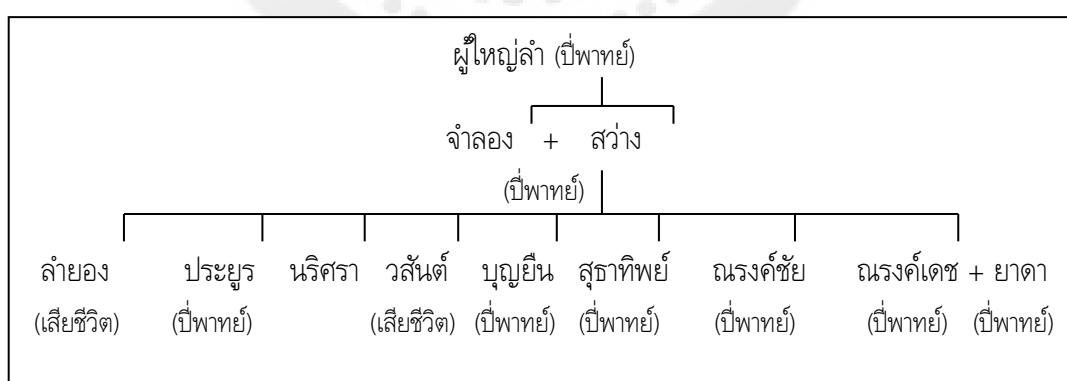
นายณรงค์เดช เกิดสุข ปัจจุบันอายุ 43 ปี สมรสกับนางยาดา เกิดสุข ไม่มีบุตร-ธิดา บิดาและมารดามีอาชีพทำสวนแต่ในปัจจุบันบิดาได้เสียชีวิตแล้ว

คณะปีพาทย์จำลองศิลป์ ก่อตั้งมาประมาณ 40 ปี ปัจจุบันมี นายณรงค์เดช เกิดสุข เป็นหัวหน้าคณะโดยมีน้องชายฝาแฝดคือ นายณรงค์ชัย เกิดสุข คอยช่วยดูแลร่วมกัน คณะปีพาทย์จำลองศิลป์เริ่มก่อตั้งโดย นายจำลอง เกิดสุข ผู้เป็นบิดา ปัจจุบันได้เสียชีวิตลงแล้ว เหลือเพียงนางสว่าง เกิดสุข ผู้เป็นภรรยาของนายจำลอง นางสว่าง เกิดสุข เล่าว่า นายจำลองเรียนกับบิดา (ผู้ใหญ่น้ำ) ซึ่งเป็นนักดนตรีไทยชาวบ้าน นายจำลองบรรเลงเครื่องปีพาทย์ได้ทุกชิ้น นายจำลอง มีบุตร-ธิดารวมทั้งหมด 8 คน ดังนี้

1. นางลำยอง เกิดสุข (เสียชีวิต)
2. นางประยูร พรหมประเสริฐ (เป็นปีพาทย์)
3. นางนริศรา เกิดสุข
4. นายวสันต์ เกิดสุข (เสียชีวิต)
5. นางบุญยืน เกิดสุข (เป็นปีพาทย์)
6. นางสุรชาติพิย เตาทวี (เป็นปีพาทย์)
7. นายณรงค์ชัย เกิดสุข (เป็นปีพาทย์)
8. นายณรงค์เดช เกิดสุข (เป็นปีพาทย์)

แต่เดิมครอบครัวอีตอาชีพทำสวนเป็นหลัก แต่เมื่อมีบุตรฝาแฝดคือนายณรงค์ชัยและนายณรงค์เดช นายจำลองจึงเริ่มสร้างเครื่องดนตรีเป็นของตนเองเพื่อหวังให้บุตรชายได้ดูแลต่อและมีอาชีพทำมาหากิน โดยเริ่มจากการซื้อเครื่องมอญครบชุดโดยมีฆ้องมอญทั้งหมด 5 โคง แล้วจึงตั้งชื่อคณะปีพาทย์ว่า คณะปีพาทย์จำลองศิลป์และอีตอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก ต่อมาเมื่อนายจำลองเสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็งตับ บุตรชายฝาแฝดจึงเข้ามาดูแลคณะปีพาทย์ต่อจากผู้เป็นบิดา และเมื่อบิดาได้เสียชีวิตลงนั้นบุตรชายฝาแฝดได้ขายเครื่องมอญต่อให้กับคณะปีพาทย์รัตนศิลป์ บรรเลงไป 2 โคง นายณรงค์เดช และนายณรงค์ชัย เล่าต่อจากผู้เป็นมารดาว่า ลูกๆ ทั้งหมดเรียนดนตรีไทยจากผู้เป็นบิดาตั้งแต่จำความได้ คือเมื่อบิดามีงานก็พาลูกๆ ไปด้วยดังนั้นจึงได้ยิน ได้ฟัง ได้หัดเครื่องดนตรีตั้งแต่วัยเด็ก ในปัจจุบันนักดนตรีที่บรรเลงอยู่ในวงหลักๆ คือ ญาติพี่น้องและมีนักดนตรีวงอื่นเข้ามาร่วมบ้าง ในยุคสมัยปัจจุบันตนได้เพิ่มการรับงานแตรวงร่วมด้วย ซึ่งในสมัยบิดานั้นไม่มีการรับงานแตรวง

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปีพาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 53 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์จำลองศิลป์

ภาพประกอบ 54 น้องชายฝาแฝดของนายณรงค์เดช เกิดสุข นายณรงค์ชัย เกิดสุข (คนทางซ้ายมือ) (สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 55 นางสาว เกิดสุข มารดาของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (คนทางซ้ายมือ) (สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

2. คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

ภาพประกอบ 56 หัวหน้าคณะปีพาทย์นายชัยวัฒน์ คำผูด (คนทางซ้ายมือ) (สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

นายชัยวัฒน์ คำผุด ปัจจุบันอายุ 42 ปี สมรสกับนางสาวอัมภีวรรณ แสงน้อย มีบุตร-ธิดาร่วมกัน 3 คน คือ

1. เด็กหญิงเขมิกา คำผุด อายุ 3 ปี
2. เด็กหญิงณัฐนิชา คำผุด อายุ 3 ปี
3. เด็กหญิงศุภรดา คำผุด อายุ 6 เดือน

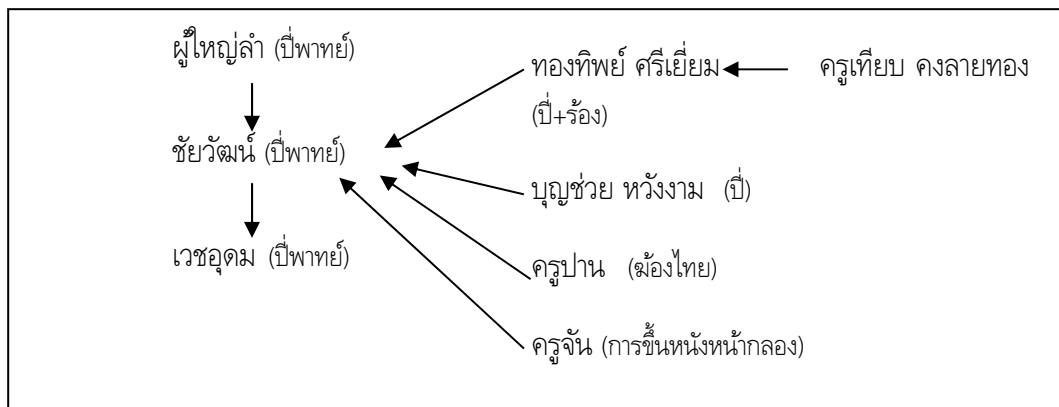
คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เป็นคณะปีพาทย์ที่เริ่มก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 3 ปี โดยมีนายชัยวัฒน์ คำผุด เป็นผู้ดูแล นายชัยวัฒน์เริ่มเรียนดนตรีไทยตั้งแต่อายุ 17 ปี เริ่มแรกได้เริ่มเรียนกับผู้ใหญ่ลำซึ่งตนนับถือเป็นลุงโดยเรียนเครื่องปีพาทย์ทั่วไป โดยพื้นฐานนั้นสามารถบรรเลงเครื่องปีพาทย์ได้ทุกเครื่องมือนอกจากตนจะได้เรียนกับผู้ใหญ่ลำแล้วจึงหาโอกาสเรียนดนตรีเพิ่มเติมจากนักดนตรีที่ตนรู้จัก ดังนี้

1. เรียนปีและขับร้อง กับ อ.ทองทิพย์ ศรีเยี่ยม ซึ่งครูท่านนี้เรียนปีในกับ ครูเทียบ คงลายทอง
2. เรียนปีกับ อ.บุญช่วย หวังงาม หัวหน้าคณะปีพาทย์ ช.บรรเลงศิลป์ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แต่ครูเรียนดนตรีมาจากโคราชตนไม่ทราบ
3. เรียนฆ้องไทยกับ ครูปาน ครูท่านนี้เป็นนักดนตรีชาวบ้านที่มีความรู้ทางด้านดนตรีใช้อาชีพนักดนตรีเป็นหลัก
4. เรียนการขึ้นหนังหน้ากลองจาก ครูจัน เนื่องจากตนมีความอยากรู้ในเรื่องของการทำเครื่องหนังจึงไปขอเรียนกับครูจัน ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้านที่สามารถขึ้นหนังหน้ากลองได้

นอกจากการได้เรียนดนตรีจากครูท่านต่างๆ แล้วนั้น ตนยังเคยรับโอกาสให้เข้าไปเป็นนักดนตรีประจำวงของคณะลิเกกระต่ายขาวดาวรุ่ง จังหวัดนครราชสีมาและเคยได้รับโอกาสให้เข้าไปเป็นนักดนตรีประจำวงของคณะปีพาทย์แจ่มศิลป์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกด้วย จากความรู้ต่างๆที่เรียนมาจึงทำให้ในปัจจุบันตนเองยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก และรับขึ้นหนังหน้ากลองหรือซ่อมเครื่องหนังอีกด้วย นอกจากนี้ตนยังมีความสามารถในการขับร้องเพลงไทยในการบรรเลงตามงานต่างๆ ตนจะเป็นผู้ขับร้องเองพร้อมทั้งเป่าปีเป็นหลักในวงปีพาทย์ และรับการทำขวัญนาคเป็นอาชีพเสริม นายชัยวัฒน์เล่าว่าในเรื่องของการเป็นหมอขวัญนั้นตนอาศัยวิธีครูพักลักจำบ้าง ฟังตามสื่อต่างๆ บ้าง หาความรู้ด้วยตนเองและทำความเข้าใจด้วยตนเอง เวลาที่มีโอกาสพบเจอนักร้องที่เป็นนักร้องอาชีพตามคณะปีพาทย์ต่างๆ ในการออกงานก็สอบถามบ้างเป็นความรู้ และนำมาประยุกต์ใช้ในแบบของตน

นายชัยวัฒน์นับเป็นนักดนตรีชาวบ้านที่มีชื่อเสียงในการเป่าปีท่านหนึ่งของคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ทำให้มีนักดนตรีมาขอความรู้เรื่องการเป่าปีบ้างในบางครั้ง ซึ่งมีลูกศิษย์ที่มาขอเรียนปีกับตนอยู่ 1 คนคือ นายเวชอุดม วงเดิม และนายเวชอุดมนี้เองปัจจุบันเป็นหัวหน้าคณะปีพาทย์สมฤทธิศิลป์อีกด้วย

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปี่พาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 57 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์ คณะปี่พาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

ภาพประกอบ 58 อุปกรณ์ในการขึ้นหนังหน้ากลองของหัวหน้าคณะปี่พาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 59 อุปกรณ์ในการขึ้นหนังหน้ากลองของหัวหน้าคณะปี่พาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 60 เครื่องหนังที่มีผู้นำมาว่าจ้างให้ขึ้นหนังหน้ากลอง (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

3. คณะปี่พาทย์ท่อมทำเจริญ

ภาพประกอบ 61 หัวหน้าคณะปี่พาทย์นายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์ (คนทางขวามือ) (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

นายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์ ปัจจุบันอายุ 57 ปี สมรสกับนางระยอง กล่ำสวัสดิ์ (เสียชีวิต) มีบุตร-ธิดาร่วมกันทั้งหมด 3 คน คือ

1. นายมงคล กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท (เป็นปี่พาทย์)
2. นางวิจิตรา กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท (เป็นปี่พาทย์)
3. นางจินดาพร กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพค้าขาย (เป็นนักร้อง)

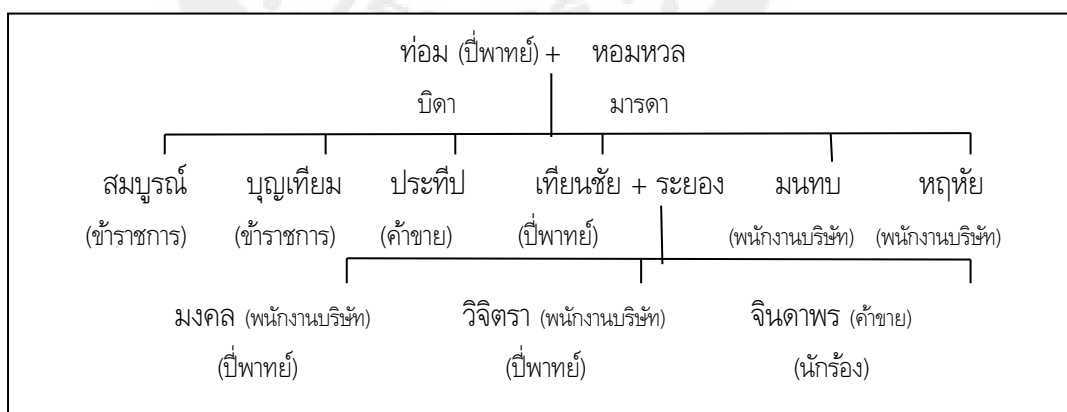
คณะปี่พาทย์ท่อมธรรมเจริญ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 50 ปี ผู้ก่อตั้งคือนายท่อม กล่ำสวัสดิ์ ซึ่งเป็นบิดาและมารดา คือ นางหอมหวาน กล่ำสวัสดิ์ ปัจจุบันนายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์ เป็นผู้ดูแลคณะปี่พาทย์สืบต่อจากผู้เป็นบิดาภายหลังจากที่บิดาเสียชีวิต นายเทียนชัยเริ่มเรียนดนตรีไทย กับผู้เป็นบิดาตั้งแต่นั้นจำความได้ นายเทียนชัยเล่าว่า ตนมีจำนวนพี่น้องทั้งหมด 6 คน คือ

1. นางสาวสมบูรณ์ กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพ รับราชการครู
2. นางสาวบุญเทียม กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพ รับราชการครู
3. นางประทีป กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพ ค้าขาย

4. นายเทียนชัย กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพ นักดนตรี
5. นายมนทบ กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท (เครื่องหนัง)
6. นางสาวหฤทัย กล่ำสวัสดิ์ ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท

นายเทียนชัยกล่าวว่า ชื่อคณะปี่พาทย์นั้นมาจากชื่อของบิดาเอง ซึ่งท่านตั้งชื่อตนเองเมื่อตอนเริ่มสร้างเครื่อง แต่บิดาเป็นดนตรีได้อย่างไรนั้นตนไม่ทราบ นายเทียนชัยเริ่มเรียนดนตรีกับบิดาโดยเริ่มเรียนจากเครื่องปี่พาทย์ไทยก่อนเนื่องจากแต่เดิมบิดามีแต่เครื่องปี่พาทย์ไทย ต่อมาบิดาได้ขายเครื่องไทยเพื่อที่จะสร้างเครื่องปี่พาทย์มอญเพราะว่าส่วนใหญ่เวลาที่จะไปบรรเลงตามงานมักจะเป็นการบรรเลงตามงานศพและเจ้าภาพนิยมที่จะว่าจ้างเครื่องมอญ บิดาจึงตัดสินใจขายเครื่องปี่พาทย์ไทยเพื่อนำรายได้มาซื้อเครื่องปี่พาทย์มอญไว้สำหรับรับงานจึงทำให้ต่อมาตนได้เรียนเครื่องปี่พาทย์มอญ นายเทียนชัยยังเล่าเพิ่มเติมอีกว่า โดยความชอบส่วนตัวนั้นตนไม่ได้มีความชื่นชอบในการบรรเลงปี่พาทย์เท่าไรนัก แต่บิดามีความคาดหวังว่าอยากให้ตนเป็นนักดนตรีปี่พาทย์เพื่อที่จะได้ดูแลคณะปี่พาทย์สืบต่อจากบิดา โดยส่วนตัวตนมีความชอบในการเป่าแตรวงมากกว่า บ่อยครั้งที่แอบบิดาฝึกฝนการเป่าแตรด้วยตนเองทำให้โดยบิดาว่ากล่าวบ้างในบางครั้งเพราะตนไม่ค่อยตั้งใจฝึกฝนปี่พาทย์เท่าที่ควร ด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้นายเทียนชัยนั้นมิได้มีความเชี่ยวชาญทางด้านกรบรรเลงปี่พาทย์เท่าไรนัก ที่พอจะสามารถบรรเลงเป็นหลักก็คือฆ้องวง ต่อมาเมื่อบิดาได้เสียชีวิตลง ตนจึงไม่ค่อยได้รับบรรเลงตามงานเนื่องจากนักดนตรีในคณะก็กระจัดกระจายไปคณะอื่นบ้าง อีกทั้งตนก็ไปรับงานเป่าแตรวงให้คณะอื่นอยู่บ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในคณะไม่มีนักดนตรีประจำเท่าไรนัก เวลาที่ตนรับบรรเลงตามงานก็จะเกิดปัญหาตามมาในหลายเรื่อง ทั้งเรื่องนักดนตรี เรื่องรายจ่ายค่าตัวนักดนตรี เรื่องรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการรับงาน และในอีกหลายๆ ปัญหาทำให้ตนเลือกที่จะไม่รับบรรเลงในงานต่างๆ หากไม่จำเป็น

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปี่พาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 62 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์ คณะปี่พาทย์ท่อมท่าเจริญ

ภาพประกอบ 63 การไปร่วมเป่าแตงกับคณะปีพาทย์จำลองศิลป์ (คนทางขวา)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดแก้วพิจิตร หมู่ 4 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 64 การไปร่วมเป่าแตงร่วมกับคณะปีพาทย์เผือกศิลป์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ในงานอุปสมบท ณ วัดท่าศาลา หมู่ 11 ตำบลเนินหอม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

4. คณะปีพาทย์จรัสศิลป์

ภาพประกอบ 65 หัวหน้าคณะปีพาทย์จรัสศิลป์ นางโล่ โศกหาย (คนทางขวามือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดบางเตย หมู่ 3 ตำบลบางเตย
อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

นางโล่ โศกหาย ปัจจุบันอายุ 75 ปี สมรสกับนายสาคร โศกหาย(เสียชีวิต)
มีบุตรธิดาร่วมกันทั้งหมด 4 คน ดังนี้

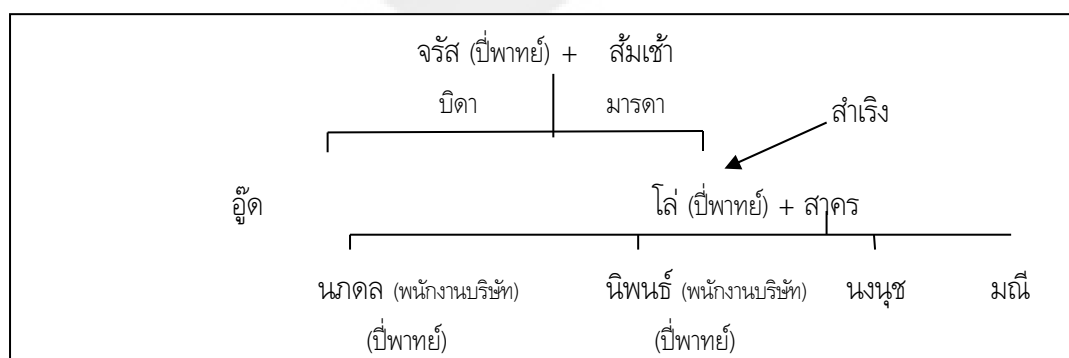
1. นายณดล โสภาย ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท (เป็นปีพาทย์)
2. นายนิพนธ์ โสภาย ประกอบอาชีพ หมตดูดวงชะตา (เป็นปีพาทย์)
3. นางนงนุช โสภาย ไม่ได้ประกอบอาชีพ
4. นางมณี โสภาย ไม่ได้ประกอบอาชีพ

คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 90 ปี โดยผู้เป็นบิดาคือ นายจรัส ดัดงาม สมรสกับนางสมเช้า ดัดงาม มีบุตร-ธิดาร่วมกันทั้งหมด 2 คน คือ

1. นางอุ๊ต น้ำสะอาด ประกอบอาชีพ ทำสวน (ปีพาทย์)
2. นางโล่ โสภาย ประกอบอาชีพ นักดนตรี

ปัจจุบันทั้งบิดาและมารดาได้เสียชีวิต นางโล่จึงเป็นดูแลและคณะปีพาทย์ต่อบิดา นางโล่ เล่าว่า บิดาเรียนดนตรีกับนักดนตรีชาวบ้านทั่วไปที่รู้จัก แต่เดิมครอบครัวของตนประกอบอาชีพทำสวนเป็นหลักเนื่องจากครอบครัวของตนมีสวนเป็นของตนเอง แต่ด้วยความชอบทางด้านดนตรีไทยของบิดา บิดาจึงขอเรียนกับนักดนตรีชาวบ้านทั่วไปเพื่อให้ตนเองสามารถบรรเลงดนตรีได้ เมื่อมาถึงช่วงระยะเวลาหนึ่งที่บิดามีความรู้จากการเรียนดนตรีจึงสามารถประกอบอาชีพได้ บิดาจึงริเริ่มการสร้างคณะปีพาทย์ของตนขึ้นและนำชื่อของตนมาตั้งชื่อคณะ ในช่วงเริ่มสร้างคณะนั้นบิดาเริ่มจากการซื้อเครื่องปีพาทย์ไทยก่อน ต่อมาอายุสมัยเปลี่ยนไปสังคมนิยมวงปีพาทย์มอญ บิดาจึงซื้อเครื่องมอญเพิ่มเติม แต่เดิมในยุคสมัยที่บิดาเริ่มสร้างคณะนั้น นางโล่ เล่าว่า ตนไม่ค่อยได้สนใจเท่าไรนักเนื่องจากช่วยมารดาทำสวน แต่ต่อมาประมาณอายุ 17 ปี บิดาให้มาเริ่มฝึกดนตรีกับบิดาและเริ่มพาตนเองไปตามงานต่างๆ ด้วยอย่างสม่ำเสมอ อาจเป็นเพราะพี่สาวของตนไม่ยอมฝึกดนตรีกับบิดา บิดาเลยให้ตนเป็นคนรับวิชาตรงนี้แทนและบิดามีความหวังว่า ตนจะได้เป็นผู้ดูแลสืบทอดคณะปีพาทย์สืบทอดจากบิดาได้ นอกจากนางโล่จะได้เรียนดนตรีกับผู้เป็นบิดาแล้ว ยังได้มีโอกาสเรียนปีพาทย์เพิ่มเติมกับครูสำเร็จ ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้านที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นอีกด้วย ในปัจจุบันตนก็ซื้อเครื่องดนตรีไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตามความจำเป็นและตามกำลังทรัพย์ที่พอจะทำได้ จึงทำให้ในสมัยปัจจุบันตนมีเครื่องค่อนข้างเยอะพอสมควร

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปีพาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 67 การสัมภาษณ์นักดนตรีคณะเป็พาทย์จรัสศิลป์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดบางเตย หมู่ 3 ตำบลบางเตย
อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

5. คณะเป็พาทย์เผือกศิลป์

ภาพประกอบ 68 หัวหน้าคณะเป็พาทย์เผือกศิลป์ สิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว (คนทางซ้ายมือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานอุปสมบท ณ วัดท่าศาลา หมู่ 11
ตำบลเนินหอม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

สิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว ปัจจุบันอายุ 49 ปี สมรสกับนางลัดดา เพิ่มน้ำแก้ว
มีบุตรธิดาร่วมกันทั้งหมด 1 คน ดังนี้

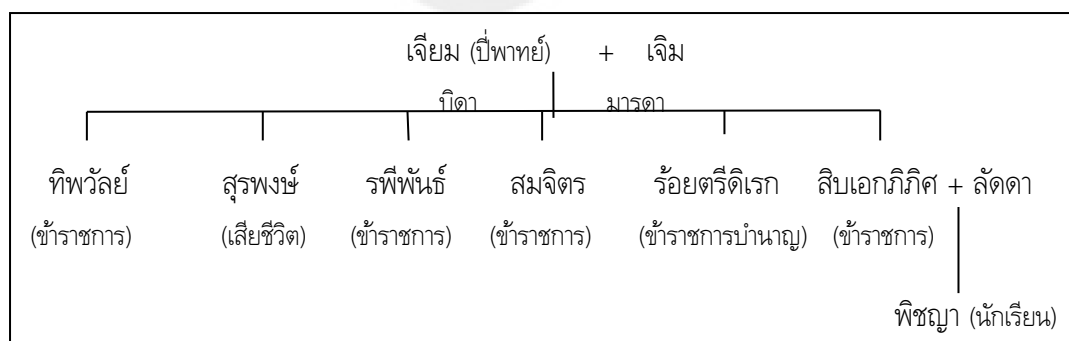
1. นางสาวพิชญ่า เพิ่มน้ำแก้ว ประกอบอาชีพ นักเรียน

คณะเป็พาทย์เผือกศิลป์ ก่อตั้งมาประมาณ 20 ปี โดยสิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว
เป็นผู้ก่อตั้งและควบคุมดูแลมาถึงปัจจุบัน สิบเอกภิภิตเริ่มเรียนดนตรีไทยกับบิดาตั้งแต่จำความได้
บิดาคือนายเจียม เพิ่มน้ำแก้ว(เสียชีวิต) สมรสกับนางเจิม เพิ่มน้ำแก้ว มีบุตร-ธิดาร่วมกันทั้งหมด 6 คน
ดังนี้

1. นางทิพวัลย์ เพิ่มน้ำแก้ว ประกอบอาชีพ ข้าราชการบำนาญ
2. นางสุรพงษ์ เพิ่มน้ำแก้ว เสียชีวิต
3. นางรพีพันธ์ เพิ่มน้ำแก้ว ประกอบอาชีพ ข้าราชการบำนาญ
4. นางสมจิตร เพิ่มน้ำแก้ว ประกอบอาชีพ รับราชการกระทรวงเกษตร
5. ร้อยตรีดิเรก เพิ่มน้ำแก้ว ประกอบอาชีพ รับราชการบำนาญ (เป็พาทย์)
6. สิบเอกภิภิต เพิ่มน้ำแก้ว ประกอบอาชีพ รับราชการกองดุริยางทหารบก

เนื่องจากบิดาของตนเป็นนักดนตรีอาชีพและมีความถนัดทางด้านเปี๊ยะพาทย์ (เครื่องหนัง) ตนจึงเรียนเครื่องหนังกับบิดาและไปบรรเลงตามงานกับบิดาทุกครั้งเมื่อโอกาสอำนวยหาความรู้แบบครูพักลักจำบ้าง สอบถามนักดนตรีอาชีพเพิ่มเติมบ้างประกอบกันแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการบรรเลงดนตรี ต่อมาตนได้หาความรู้เพิ่มเติมทางด้านดนตรีสากล โดยเข้าไปเรียนที่โรงเรียนสยามกลการด้วยมีความคิดที่จะนำความรู้ด้านนี้มาประกอบเป็นอาชีพหลัก จนกระทั่งตนมีโอกาสเข้าสอบที่กองดุริยางค์ทหารบก ค่ายจักรพงษ์ จังหวัดปทุมธานี ในตำแหน่งสับตรี ในช่วงประมาณปี 2537 จึงส่งผลให้ตนได้รับราชการมาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ถึงอย่างไรตนมีความตั้งใจว่าจะไม่ทิ้งความรู้ด้านดนตรีไทยและมีความชื่นชอบทางด้านดนตรีไทยมากเพราะมีความผูกพันกับดนตรีไทยมาตั้งแต่เด็ก เมื่อตนได้เข้ารับราชการมาช่วงระยะเวลาหนึ่งพอที่จะเริ่มทุนทรัพย์ ตนจึงเริ่มสร้างเครื่องดนตรีไทยและสร้างคณะเปี๊ยะพาทย์เป็นของตนเองโดยนำชื่อเล่นตนเองมาเป็นชื่อวง คือชื่อคณะเผือกศิลป์ จากนั้นจึงชักชวนนักดนตรีชาวบ้านที่รู้จักหรือทหารที่ตนรู้จักและทราบว่าจะสามารถบรรเลงดนตรีไทยได้ มาเป็นสมาชิกในคณะเปี๊ยะพาทย์ของตน ส่วนการรับงานบรรเลงเปี๊ยะพาทย์นั้นส่วนใหญ่แล้วตนจะรับงานในช่วงนอกเวลาราชการเสียเป็นส่วนใหญ่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในเรื่องต่างๆตามมาในภายหลัง แต่หากว่าจำเป็นที่จะต้องรับในช่วงเวลาราชการก็ต้องแก้ปัญหากันไปแล้วแต่กรณี เพราะการเดินทางไปตามงานในแต่ละครั้งจะต้องใช้รถของตนเองและตนเองก็ต้องร่วมบรรเลงในวงด้วยเพราะฉะนั้น เมื่อจำต้องรับงานในช่วงเวลาราชการก็ต้องแก้ปัญหาเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อภาระหน้าที่ของตนเอง ในปัจจุบันพี่ชายของตนซึ่งเกษียณอายุราชการแล้วก็มาช่วยตนดูแลบริหารคณะเปี๊ยะพาทย์บ้างจึงทำให้สามารถรับงานได้มากขึ้น แต่เอกลักษณ์ของคณะเปี๊ยะพาทย์เผือกศิลป์นี้คือ จะไม่รับบรรเลงงานศพหรือรับงานเปี๊ยะพาทย์มอญที่ต่ำกว่า 5 โค้งและถ้าหากเป็นคณะเปี๊ยะพาทย์ของตนจะเป็นที่ทราบกันดีว่าจะไม่มีการบรรเลงที่เรียกกันทั่วไปว่า การบรรเลงแบบร้อง-ส่ง ส่วนเหตุผลที่ตนไม่รับงานเปี๊ยะพาทย์มอญที่ต่ำกว่า 5 โค้งนั้น มาจากตนมีเครื่องเปี๊ยะพาทย์มอญทั้งหมด 5 โค้ง ซึ่งคณะเปี๊ยะพาทย์ในอำเภอเมืองปทุมธานีส่วนใหญ่จะมีเครื่องเปี๊ยะพาทย์มอญเพียงแค่ 3 โค้งเท่านั้น ตนจึงนำจุดนี้มาเป็นเอกลักษณ์ของคณะว่า ถ้าว่าจ้างคณะเปี๊ยะพาทย์เผือกศิลป์ต้องว่าจ้างขั้นต่ำ 5 โค้ง เท่านั้น มากกว่านี้ก็ว่าจ้างได้แต่ต้องยืมเครื่องจากคณะเปี๊ยะพาทย์คณะอื่นแต่หากต่ำกว่านี้คณะเปี๊ยะพาทย์เราจะไม่รับ

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเปี๊ยะพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะเปี๊ยะพาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 69 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเปี๊ยะพาทย์ คณะเปี๊ยะพาทย์เผือกศิลป์

ภาพประกอบ 70 ป้ายชื่อคณะหน้าบ้านหัวหน้าคณะปี่พาทย์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 35 ถนนสุขุมวิทซอย 1 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 71 การนำวงปี่พาทย์มอญบรรเลงในงานศพ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ
จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดอุดมวิทยาราม ตำบลลงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560)

6. คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์

ภาพประกอบ 72 หัวหน้าคณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ นายแกลง สังข์เผือก (คนทางซ้ายมือ) และนางพะเยาว์ สังข์เผือก (คนทางขวามือ) (สุทธิศักดิ์ มิศิรี ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ 3 ตำบลรอบเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

นายแกลง สังข์เผือก ปัจจุบันอายุ 76 ปี สมรสกับนางพะเยาว์ สังข์เผือก มีบุตร-ธิดาร่วมกันทั้งหมด 4 คน ดังนี้

1. นางจัญญาสังข์เผือก ประกอบอาชีพ พยาบาล
2. นายเสถียรพงษ์ สังข์เผือก ประกอบอาชีพ รับราชการ
3. นายศักดิ์รินทร์ สังข์เผือก ประกอบอาชีพ พนักงานสนามบิน
4. นางปิยะวรรณ สังข์เผือก ไม่ได้ประกอบอาชีพ

คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ เริ่มก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 50 ปี โดยน้องชายคือนายฉลง สังข์เผือก (เสียชีวิต) เป็นผู้ก่อตั้ง ปัจจุบันมี นายแกลง สังข์เผือก เป็นผู้ดูแล ชาวบ้านโดยทั่วไปจะรู้จักน้องชายของตนในนามของ “ผู้ใหญ่เปี้ยก” เนื่องจากน้องชายของตนเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนี้ แต่เดิมนั้นชื่อคณะปีพาทย์มีชื่อว่า คณะผู้ใหญ่เปี้ยก สังข์เผือก เมื่อตนเข้ามาดูแลคณะปีพาทย์ต่อจากน้องชาย ตนจึงเปลี่ยนชื่อคณะปีพาทย์เป็น “ฉลองศิลป์” นายแกลงมีความชื่นชอบดนตรีไทยตั้งแต่วัยเด็กจนได้มีโอกาสเรียนดนตรีไทยเมื่อตอน อายุ 18 ปี จากนักดนตรีอาชีพท่านต่างๆ ดังนี้

1. เรียนระนาดเอก จากครูเฉลิม ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้าน
2. เรียนฆ้องวง โดยเริ่มจากต่อเพลงชุดโหมโรงเย็น จากครูจรัส วงจรัสศิลป์
3. ต่อมาในภายหลังได้มีโอกาสเรียนกับครูจุน วงศ์เชื้อ ที่เทศบาลเมือง

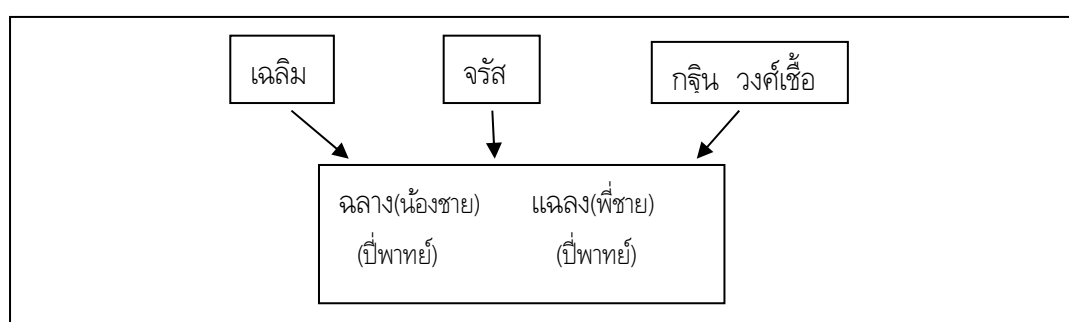
ปราจีนบุรี

นายแกลงเล่าว่า หากเปรียบเทียบความสามารถของตนกับน้องชายนั้น น้องชายของตนมีความสามารถมากกว่าตนมากทุกๆ ที่เริ่มเรียนดนตรีไทยมาพร้อมๆ กัน น้องชายของตนมีความเชี่ยวชาญเครื่องดนตรีปีพาทย์ทุกเครื่องมือ ขับร้องก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีชิ้นใดก็สามารถบรรเลงได้ดีทุกเครื่องมือ ส่วนตนนั้น บรรเลงเครื่องปีพาทย์ได้แค่พื้นฐานเพราะตนไม่ค่อยได้สนใจเรียนตั้งแต่แรกๆ ในปัจจุบันเมื่อตนรับคณะปีพาทย์มาดูแลต่อ ก็รับงานบ้างไม่รับบ้าง

แล้วแต่โอกาสจะพิจารณาเป็นกรณีๆ ไปเพราะตนก็อาชีพทำสวนอีก 1 อาชีพ นอกจากนี้นายแกลง ยังมีความรู้ในเรื่องของการทำไม้ตีเครื่องเป่าพาทย์ ได้แก่ ไม้ตีฆ้อง ไม้ตีระนาดเอก ไม้ตีระนาดทุ้ม , ไม้ตีกลองทัด ซึ่งตนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองลองผิดลองถูกมาเรื่อยๆ จนมีความเชี่ยวชาญในปัจจุบัน อีกทั้งการทำไม้ตีเครื่องเป่าพาทย์นี้สามารถทำได้ทุกวันและเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับนักดนตรี จึงศึกษาด้วยตนเองจนมีความเชี่ยวชาญแล้วทำขายในราคาถูก

นายแกลง สังข์เผือก นับว่าเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงมากในจังหวัดปราจีนบุรี และละแวกพื้นที่ใกล้เคียงในเรื่องของการทำไม้ตีเครื่องเป่าพาทย์ เพราะไม้ตีเครื่องเป่าพาทย์ที่นายแกลงทำนี้เป็นไม้ตีเครื่องเป่าพาทย์ที่ถูกและมีคุณภาพพร้อมทั้งมีขายเรื่อยๆ

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเป่าพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะเป่าพาทย์

☐ สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี ☒ สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 73 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเป่าพาทย์ คณะเป่าพาทย์ฉลองศิลป์

ภาพประกอบ 74 ไม้ฆ้องมอญและอุปกรณ์ที่ใช้ทำไม้ของหัวหน้าคณะเป่าพาทย์ ทำขาย (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ 3 ตำบลรอบเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

7. คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์

ภาพประกอบ 75 หัวหน้าคณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ นายเวชอุดม วงศ์เดิม (คนทางซ้ายมือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพวัดไผ่ชะเลียด ณ ตำบลไผ่ชะเลียด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

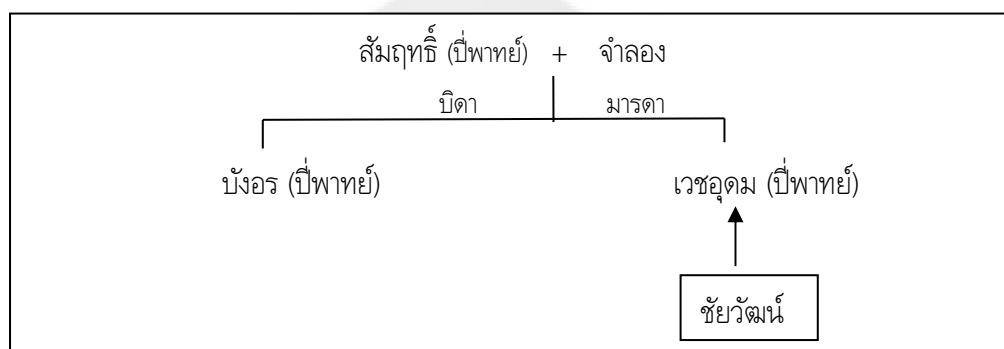
นายเวชอุดม วงศ์เดิม ปัจจุบันอายุ 30 ปี ยังไม่มีคู่สมรส นายเวชอุดมเป็น
บุตรของนายสัมฤทธิ์และนางจำลอง วงศ์เดิม มีบุตร-ธิดาร่วมกันทั้งหมด 2 คน คือ

1. นางบังอร วงศ์เดิม ประกอบอาชีพ นักดนตรี
2. นายเวชอุดม วงศ์เดิม ประกอบอาชีพ นักดนตรี

คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ เริ่มก่อตั้งโดยนายสัมฤทธิ์ วงศ์เดิม คณะปี่พาทย์
สัมฤทธิ์นี้ก่อตั้งมาได้ประมาณ 50 ปี ปัจจุบันมีนายเวชอุดม วงศ์เดิม เป็นผู้ดูแลแทนนายสัมฤทธิ์ผู้
เป็นบิดา บิดาเริ่มจากสร้างวงปี่พาทย์ไทย ต่อมาประมาณปี 2534 บิดาจึงเริ่มสร้างวงปี่พาทย์มอญ
เพิ่มเติมโดยมีฆ้องมอญ 3 โคง รางหงส์ 2 โคงและเครื่องดนตรีอื่นๆในวงปี่พาทย์มอญ และต่อมาใน
ปี 2558 ตนจึงเริ่มสร้างวงกลองยาวและแตรวงเพิ่มเติมต่อบิดา ปัจจุบันบิดายังมีชีวิตอยู่แต่
เนื่องจากบิดาป่วยเป็นโรคอัมพฤกษ์ซึ่งบิดาป่วยเป็นโรคนี้มาประมาณ 19 ปีแล้ว นับจากที่บิดาป่วย
ตนจึงเข้ามาดูแลคณะปี่พาทย์แทนบิดา นายเวชอุดมเล่าว่า หากจะนับตั้งแต่เริ่มมีเครื่องรับงานก็นับ
ได้ว่ามีคณะปี่พาทย์มาประมาณ 70 ปี แต่หากจะนับจากการประกอบอาชีพโดยยึดอาชีพนักดนตรี
เป็นหลักก็นับประมาณ 50 ปี บิดาของตนเรียนดนตรีมาจากใครตนไม่ทราบเนื่องจากไม่เคยถามบิดา
ซึ่งตนก็เรียนดนตรีจากบิดาของตนโดยเรียนเครื่องปี่พาทย์ทั่วไปสามารถบรรเลงได้ทุกเครื่องมือ
ตั้งแต่จำความได้บิดาก็พาตนไปตามงานต่างๆที่บิดาไปบรรเลง จึงทำให้มีความผูกพันกับดนตรีมา
ตั้งแต่วัยเด็ก นอกจากตนจะได้เรียนดนตรีกับบิดาแล้วนั้นตนยังมีโอกาสได้เรียนการเป่าปี่จากนาย
ชัยวัฒน์ คำฟู หัวหน้าคณะปี่พาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เพิ่มเติมอีกด้วย เนื่องจากนายชัยวัฒน์นี้ เป็น
นักดนตรีที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการเป่าปี่ในจังหวัดปราจีนบุรีคนหนึ่ง

ในปัจจุบันนอกจากตนจะรับงานปีพาทย์แล้วตนยังมีอาชีพเสริมคือรับจุดพลุตามงานต่างๆ อีกด้วย ส่วนเอกลักษณ์ของคณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์นี้คือ รูปแบบการบรรเลงที่มีการบรรเลงโดยนำเอาเพลงลูกทุ่งมาบรรเลงร่วมในวงปีพาทย์มอญและมีการขับร้องประกอบ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์จะเน้นการบรรเลงปีพาทย์มอญประยุกต์ และรับงานบรรเลงทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นวงกลองยาว วงพิณประยุกต์ ซึ่งคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรีนั้นมีน้อยมาก ที่จะบรรเลงปีพาทย์มอญแบบประยุกต์และรับงานที่นอกเหนือจากวงปีพาทย์และนอกจากคณะปีพาทย์ของตนจะมีเอกลักษณ์การบรรเลงที่แตกต่างจากคณะอื่นๆ แล้วนั้น คณะปีพาทย์ของตนยังเป็นคณะปีพาทย์คณะเดียวที่รับบรรเลงประกอบการแสดงลิเก ซึ่งคณะลิเกที่ตนบรรเลงประกอบการแสดงเป็นประจำนั้นคือ คณะลิเกอำเภอนายพรวัยรุ่น

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปีพาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 76 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์

ภาพประกอบ 77 นางบังอร วงศ์เดิม พี่สาวของหัวหน้าคณะปีพาทย์ (คนทางซ้ายมือ)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพวัดไผ่ชะเลียด ณ ตำบลไผ่ชะเลียด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 78 การสัมภาษณ์นักดนตรีของคณะปีพาทย์สมุทธีศิลป์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพวัดไผ่ชะเลียด ณ ตำบลไผ่ชะเลียด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

8. คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

ภาพประกอบ 79 หัวหน้าคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ นายทองทิพย์ ศรีเยี่ยม (คนทางซ้ายมือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

นายทองทิพย์ ศรีเยี่ยม ปัจจุบันอายุ 57 ปี สมรสกับ นางสาวศรีเยี่ยม ไม่มี
บุตร-ธิดาร่วมกัน ปัจจุบันนายทองทิพย์ ศรีเยี่ยมเป็นนายกสมาคมตำบลจันทบุรี

คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ เริ่มก่อตั้งประมาณ 20 ปี โดยนายทองทิพย์ ศรีเยี่ยม
เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งด้วยตนเอง เริ่มจากการค่อยสะสมเครื่องดนตรีมาเรื่อยๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547
จึงมีเครื่องดนตรีเต็มวงอย่างที่เห็นในทุกวันนี้ นายทองทิพย์เริ่มสร้างคณะปีพาทย์ภายหลังจากที่ตน
สมรสกับนางสาวศรี เนื่องจากตนต้องการยึดอาชีพนักดนตรีเป็นอาชีพหลักในการดำรงชีวิต

นายทองทิพย์ เป็นผู้พิการตาบอดทั้ง 2 ข้าง ตั้งแต่กำเนิด โดยนายทองทิพย์ เล่าว่า ตนมีความชื่นชอบดนตรีไทยตั้งแต่เด็ก ในช่วงอายุประมาณ 12-13 ปี ตนได้หนีออกจากบ้าน เพื่อที่จะไปเรียนดนตรีไทย โดยมีความมุ่งมั่นว่าตนจะต้องเป็นดนตรีไทยให้ได้ จากการตัดสินใจใน ครั้งนั้น จึงทำให้ตนได้เรียนดนตรีไทยจากครูท่านต่าง ๆ ดังนี้

1. เริ่มฝึกกระนาดเอกกับครูทอง มุกสี ตั้งแต่อายุประมาณ 13 ปี
2. เรียนในเรื่องของเครื่องเป่าพาทย์ทุกเครื่องมือ กับจำคอบ สิงาม
3. เรียนเครื่องเป่าโดยเฉพาะ กับนายสมใจ สุวรรณนิม (บุคคลทั่วไปรู้จัก

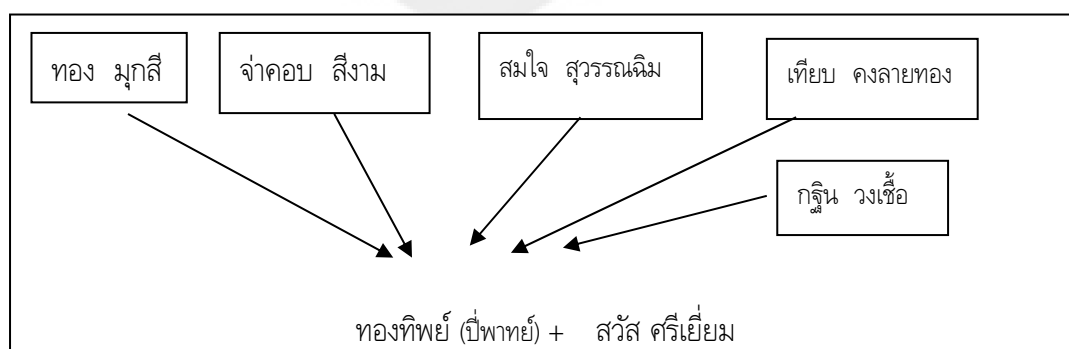
กันในนามของนายแว)

4. ต่อมาเมื่อเรียนกับนายสมใจไปช่วงเวลาหนึ่ง นายสมใจเห็นว่าตนมีความสามารถในการเป่าเป็เป็นอย่างมากจึงไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูเทียบ คงลายทอง นายทองทิพย์ เล่าเพิ่มเติมว่าตอนเข้าไปเรียนกับครูเทียบช่วงแรก ครูยังไม่ต่อเพลงให้เพียงแต่ให้ฟังไปเรื่อย จนครู เห็นสมควรว่าตนสมควรได้ต่อเพลงจากครูซึ่งบทเพลงที่ครูได้ถ่ายทอดให้ นั้นเป็นทางเดี่ยวปี่ใน ดังนี้ เพลงพญาโศก เพลงสารถิ เพลงแขกมอญ เพลงซำปี่ เพลงโอบี ตนได้มีโอกาสเรียนกับครูเทียบอยู่ ช่วงระยะเวลาประมาณ 1 ปีตนจึงขอออกมาอาศัยอยู่กับอาภิน วรงค์เชื้อ

5. เรียนกับครูภิน วรงค์เชื้อ ซึ่งตนนับถือเป็นอา ภายหลังจากที่ตนได้ เรียนกับครูเทียบแล้วตนจึงมาศึกษาในเรื่องการบรรเลงเครื่องเป่าพาทย์เพิ่มเติมกับอาภิน ในขณะที่นั้น ท่านรับราชการเป็นนักดนตรีเทศบาล กทม. (วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร) ตนเรียนและพักอาศัย อยู่กับอาภินประมาณ 5 ปี

นายทองทิพย์เล่าเพิ่มเติมว่า ในขณะที่ตนศึกษาดนตรีอยู่ที่กรุงเทพมหานคร นั้น ตนได้พบรักกับนางสวล ซึ่งเป็นคนพิการตาบอดทั้ง 2 ข้างเหมือนกันตนและได้อาศัยอยู่ด้วยกัน จนสามีภรรยาตั้งแต่อยู่ที่กรุงเทพมหานคร ต่อมาเมื่อตนมีความรู้ความสามารถพอที่จะนำมา ประกอบเป็นอาชีพหลักได้แล้ว ตนจึงขอลาอาภินกลับมาสร้างครอบครัวที่จังหวัดปราจีนบุรีและ สร้างคณะเป่าพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์อย่างที่เห็นกันในปัจจุบัน

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเป่าพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะเป่าพาทย์

☐ สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี ☒ สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 80 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงเป่าพาทย์ คณะเป่าพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

ภาพประกอบ 81 นางสาวสดี ศรีเยี่ยม ภรรยาของหัวหน้าคณะปีพาทย์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 82 ป้ายชื่อคณะปีพาทย์หน้าบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพประกอบ 83 เครื่องดนตรีภายในบ้านของหัวหน้าคณะปีพาทย์
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

9. คณะปี่พาทย์พยางค์ศิลป์

ภาพประกอบ 84 หัวหน้าคณะปี่พาทย์พยางค์ศิลป์ นายสันติสุข ผุยศรี (คนทางซ้ายมือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดแก้วพิจิตร หมู่ 4 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

นายสันติสุข ผุยศรี ปัจจุบันอายุ 29 ปี เป็นบุตรของนายสุพลและนางประยงค์
ผุยศรี มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด 3 คน ดังนี้

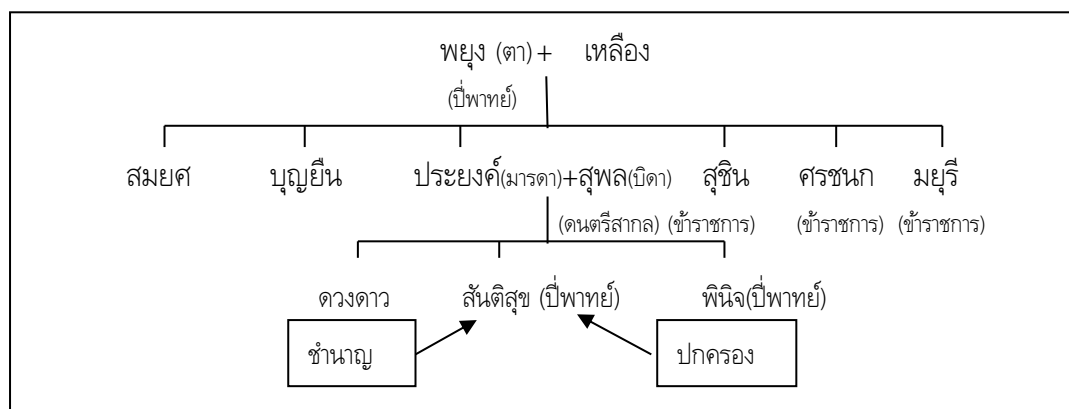
1. นางสาวดวงดาว ผุยศรี
2. นายสันติสุข ผุยศรี
3. นายพินิจ ผุยศรี (ปี่พาทย์)

คณะปี่พาทย์พยางค์ศิลป์ ผู้ก่อตั้งคือนายพยางค์ ผุยศรี (เสียชีวิต) ผู้เป็นตา โดยเริ่ม
ก่อตั้งมาประมาณ 20 ปี ปัจจุบันมีนายสันติสุข ผุยศรี เป็นผู้ดูแลต่อจากตา นายสันติสุขเริ่มเรียน
ดนตรีไทยตอนอายุประมาณ 7 ขวบ โดยเริ่มเรียนจากตาของตน นายสันติสุขเล่าว่า ตาของตนคือ
นายพยางค์ ผุยศรี สมรสกับยายคือ นางเหลียง ผุยศรี มีบุตร-ธิดา รวม 6 คนดังนี้

1. นายสมยศ	ผุยศรี	ไม่ได้ประกอบอาชีพ
2. นายบุญยืน	ผุยศรี	ไม่ได้ประกอบอาชีพ
3. นางประยงค์ (มารดา)	ผุยศรี	ไม่ได้ประกอบอาชีพ
4. ดาบตำรวจสุชิน	ผุยศรี	ประกอบอาชีพ รับราชการ
5. นางสาวศรชนก	ผุยศรี	ประกอบอาชีพ พยาบาล
6. นางสาวมยุรี	ผุยศรี	ประกอบอาชีพ พยาบาล

ในจำนวนญาติพี่น้องของตนรวมทั้งบุตร-ธิดา ของคุณตาไม่มีใครสืบทอดเรื่อง
ดนตรีต่อจากคุณตาเลย มีเพียงตนเองที่เรียนดนตรีกับคุณตาและไปบรรเลงตามงานกับคุณตาทุก
ครั้งเมื่อมีโอกาส เมื่อคุณตาเห็นว่าตนมีความสามารถทางด้านดนตรี คุณตาจึงให้ตนไปเรียนดนตรี
ไทยเพิ่มเติมที่วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง จึงทำให้ตนได้เรียนดนตรีไทยเพิ่มเติมจากครูท่านต่าง ๆ
คือ นายชำนาญ แก้วสว่าง (เครื่องปี่พาทย์) นายปกครอง ทองสมบัติ(ร้อง) แต่ตนมีโอกาสเรียนแค่
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น เมื่อเรียนจบตนจึงกลับมาดูแลคณะปี่พาทย์อย่างจริงจังและยึด
อาชีพนักดนตรีมาจนถึงทุกวันนี้ นอกจากอาชีพนักดนตรีแล้วตนยังรับจุดพลุไฟ รับผูกผ้าเมรุในงาน
ศพ และรับเป็นพิธีกรในงานต่าง ๆ เป็นอาชีพเสริมอีกด้วย

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปีพาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 85 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์พยุหศิลป์

ภาพประกอบ 86 การบรรเลงอังกะลุงในวงปีพาทย์มอญของคณะปีพาทย์

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด

อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

10. คณะปี่พาทย์น้อยนำศิลป์

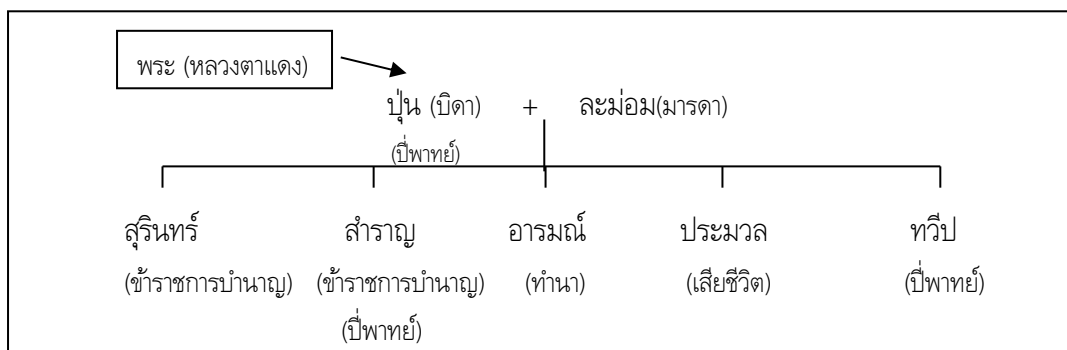
ภาพประกอบ 87 หัวหน้าคณะปี่พาทย์น้อยนำศิลป์ นายทวีป อินทรเสียร
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

นายทวีป อินทรเสียร ปัจจุบันอายุ 60 ปี นายทวีปเป็นบุตรของนายปุ่น
อินทรเสียร (เสียชีวิต) และนางละม่อม อินทรเสียร นายทวีปมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ดังนี้

1. นายสุรินทร์ อินทรเสียร ประกอบอาชีพ ข้าราชการบำนาญ
2. นายสำราญ อินทรเสียร ประกอบอาชีพ ข้าราชการบำนาญ (เป็นปี่พาทย์)
3. นางอารมณี อินทรเสียร ประกอบอาชีพ ทำนา
4. นางสาวประมวล อินทรเสียร (เสียชีวิต)
5. นายทวีป อินทรเสียร ประกอบอาชีพ นักดนตรี

คณะปี่พาทย์น้อยนำศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 80 ปี โดยบิดาของตนเอง คือ
นายปุ่น อินทรเสียร ปัจจุบันมีนายทวีป อินทรเสียรเป็นผู้ดูแลคณะปี่พาทย์สืบต่อกับบิดา นายทวีป
เริ่มเรียนดนตรีกับบิดาตั้งแต่อายุประมาณ 16 ปี โดยเริ่มหัดเครื่องปี่พาทย์ (ระนาดทุ้ม) บิดามีความ
ถนัดในทุกเครื่องมือ บิดาเรียนดนตรีไทยกับจากพระที่บิดานับถือ ตนไม่ทราบแน่นอนว่าพระท่านชื่อ
ว่าอะไรทราบแต่เพียงว่า ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า หลวงตาแดง เป็นพระที่วัดโพธิ์ปากพลี จังหวัด
นครนายก เหตุที่บิดาของตนได้เรียนกับพระที่จังหวัดนครนายกนั้น เนื่องจากแต่เดิมครอบครัวของ
ตนอาศัยอยู่ที่จังหวัดนครนายก ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน แต่ด้วยบิดามีความชื่นชอบทางด้าน
ดนตรีไทย บิดาจึงหาความรู้ด้านดนตรีไทยเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ต่อมาเมื่อบิดามีครอบครัวจึง
ย้ายมาสร้างครอบครัวที่จังหวัดปราจีนบุรีเพราะมารดาของตนเป็นคนจังหวัดปราจีนบุรี บิดาเริ่ม
สร้างคณะปี่พาทย์จากการสร้างวงปี่พาทย์ไทยและจึงเริ่มสร้างปี่พาทย์มอญขึ้นในภายหลัง เมื่อบิดา
เสียตนจึงรับดูแลสืบทอดวงปี่พาทย์ต่อกับบิดาและเริ่มสร้างวงแตรวงเพิ่มเติม แต่ในปัจจุบัน
เนื่องจากคณะปี่พาทย์ของตนไม่ได้มีนักดนตรีประจำวงมากเท่าไรนัก และตนยังยึดอาชีพทำสวน
เป็นหลักและรับงานปี่พาทย์เป็นอาชีพเสริมเท่านั้น จึงทำให้คณะปี่พาทย์น้อยนำศิลป์ไม่ค่อยได้รับ
งานเท่าที่ควร

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปี่พาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 88 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์ คณะปี่พาทย์น้อยนาศิลป์

ภาพประกอบ 89 ป้ายชื่อคณะปี่พาทย์น้อยนาศิลป์ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราชินบุรี จังหวัดปราชินบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

ภาพประกอบ 90 การนำคณะปี่พาทย์ไปบรรเลงในงานศพ นายทวีป อินทรเสียรเป็นผู้ถ่ายไว้ (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราชินบุรี จังหวัดปราชินบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

11. คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

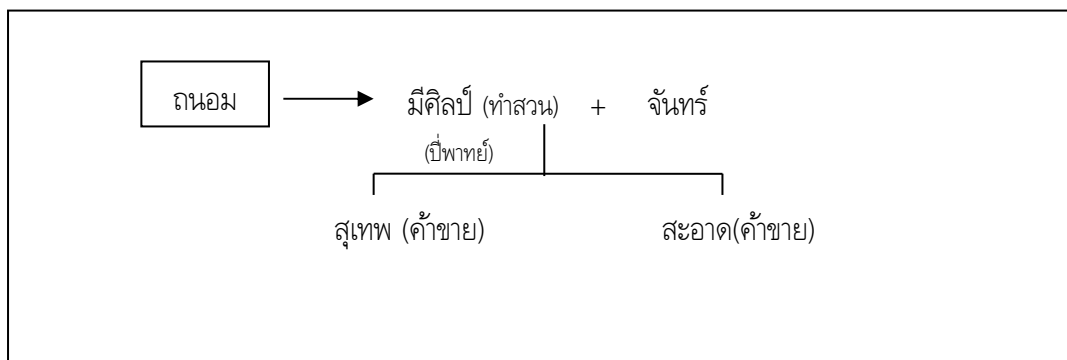
ภาพประกอบ 91 หัวหน้าคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ นายมีศิลป์ พรหมเทพ (คนทางขวามือ)
(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 120/1 หมู่ 1 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 5 พฤษภาคม 2559)

นายมีศิลป์ พรหมเทพ ปัจจุบันอายุ 76 ปี สมรสกับนางจันทร์ วงศ์พาทย์กลาง
มีบุตร-ธิดาร่วมกัน 2 คน คือ

1. นายสุเทพ วงศ์พาทย์กลาง ประกอบอาชีพ ค้าขาย
2. นางสาวอด พินแพทย์ ประกอบอาชีพ ค้าขาย

คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2542 โดยตนเองเป็นผู้ก่อตั้งเนื่องจากตนมีความชื่นชอบในด้านดนตรีไทย ครอบครัวของตนนั้นมีอาชีพทำสวนเป็นหลักแต่ด้วยความชอบส่วนตัวจึงได้หาโอกาสเรียนวิชาดนตรีไทยจากนักดนตรีที่ตนรู้จักและมีชื่อเสียง โดยตนได้เรียนดนตรีไทยกับครูถนอม อยู่เจริญ (เสียชีวิต) ตนได้เรียนดนตรีกับครูท่านนี้ตั้งแต่เด็กๆแต่จะเรียนตั้งแต่อายุเท่าไรนั้นตนไม่แน่ใจ ต่อมาเมื่อตนพอที่จะมีทุนทรัพย์ในการซื้อเครื่องดนตรี ตนจึงเริ่มสร้างคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์ขึ้น โดยเริ่มจากการซื้อเครื่องปีพาทย์ไทยก่อน ภายหลังจึงเริ่มซื้อเครื่องปีพาทย์มอญเพิ่มเติมเพราะในยุคสมัยหลังชาวบ้านนิยมวงปีพาทย์มอญในการบรรเลงงานศพมากกว่าวงปีพาทย์ไทย แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ตนเองจะมีคณะปีพาทย์ตนก็ทำเป็นอาชีพเสริมเท่านั้น อาชีพหลักตนยังคงยึดอาชีพทำสวนเป็นหลักสาเหตุที่ตนไม่ได้ยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก เพราะตนมีพื้นที่ทำสวนเป็นของตนเองที่ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังต้องคอยดูแลภรรยาของตนอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากภรรยาป่วยไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หากรับงานปีพาทย์บ่อยๆตนก็เป็นห่วงภรรยา เพราะภรรยาไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ไม่มีใครดูแล

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์

ลักษณะการสืบทอดของคณะปีพาทย์

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

สืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง

ภาพประกอบ 92 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์ คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

ภาพประกอบ 93 ป้ายชื่อของคณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

(สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 120/1 หมู่ 1 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 5 พฤษภาคม 2559)

2.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.2.1 การรับศิษย์

จากการศึกษาวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า จากจำนวนคณะปีพาทย์ทั้งหมด 11 คณะ มีหัวหน้าคณะปีพาทย์เพียง 2 คณะที่มีการเรียนการสอนให้แก่ศิษย์ คือ คณะปีพาทย์รัตนศิลป์และคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

การรับศิษย์ของคณะปีพาทย์รัตนศิลป์ ไม่ได้มีกระบวนการขั้นตอนทางด้านของการฝากตัวเป็นศิษย์ เนื่องจากการเรียนการสอนของหัวหน้าคณะปีพาทย์นี้ เป็นการสอนแบบพี่สอนน้อง สอนในแบบของคนที่รู้จักกัน นับถือกัน การสอนให้ผู้คนที่มาเรียนก็เพียงแค่ผู้ใดมาขอเรียนหรือขอต่อเพลง ตนก็สอนให้

การรับศิษย์ของคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ มีขั้นตอนต่างๆ ในการรับศิษย์ชัดเจนอยู่ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือให้บุคคลที่มาขอฝากตัวเป็นศิษย์เตรียมสิ่งของต่างๆ ดังนี้ ชั้นล่างหน้า, เงิน 6 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้, ฐูปและเทียน จากนั้นก็นำสิ่งของที่เตรียมเข้ามาไหว้ตน มากล่าวขอฝากตัวเป็นศิษย์และเมื่อตนรับเป็นศิษย์แล้วตนก็จะเริ่มต่อเพลงชุดโหมโรงเช้าให้แก่ศิษย์ผู้นั้น

ขั้นตอนที่สอง คือเมื่อศิษย์ผู้นั้นต่อเพลงชุดโหมโรงเช้าจบแล้วนั้น ตนจะให้ศิษย์ผู้นั้นเข้าสู่กระบวนการขั้นที่สอง คือให้เตรียมสิ่งของต่างๆดังนี้ หัวหมู 1 หัว , ชั้นล่างหน้า , เงิน 12 บาท , ผ้าขาว 1 ผืน , ดอกไม้ , ฐูปและเทียน จากนั้นก็นำสิ่งของที่เตรียมเข้ามาไหว้ตน หลังจากเสร็จพิธีการไหว้ในขั้นตอนที่ 2 นี้ ตนจะเริ่มต่อเพลงชุดโหมโรงเย็นให้แก่ศิษย์ผู้นั้นเป็นลำดับต่อไป

เมื่อศิษย์คนใดที่ผ่านขั้นตอนทั้ง 2 ขั้นตอนนี้แล้วนั้น จึงเริ่มต่อเพลงต่างๆ ที่เป็นเพลงที่ศิษย์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในการประกอบอาชีพหรือใช้การต่างแล้วแต่ศิษย์จะขอเรียน

2.2.2 ลำดับเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ศิษย์ มีเพียงคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ 1 คณะ ที่มีกระบวนการในการต่อเพลงให้แก่ศิษย์ โดยมีลำดับเพลงต่างๆ ดังนี้ 1. เพลงชุดโหมโรงเช้า, 2. เพลงชุดโหมโรงเย็น, 3. เพลงต่างๆ ทั่วไปแล้วแต่กรณี

2.2.3 ขั้นตอนวิธีการสอน

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ผู้สอนจะดูจากความสามารถของศิษย์ที่มาฝากตัวเป็นศิษย์ว่าต้องการที่จะเรียนเครื่องดนตรีใด หากต้องการเรียนเครื่องดนตรีใดตนก็สอนเครื่องดนตรีนั้น ความรู้สามารถมีมาเท่าใดก็ต่อ ยอดแนะนำกันต่อไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่ได้มีขั้นตอนอะไรในการสอนที่ซับซ้อน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

2.1 กระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรี

สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ทั้งหมด 11 คณะ มีประวัติความเป็นมาของวงดนตรี ดังนี้

คณะที่ 1 คณะปีพาทย์จะลงศิลป์

คณะปีพาทย์จำลองศิลป์ ก่อตั้งมาประมาณ 40 ปี ปัจจุบันมี นายณรงค์เดช เกิดสุข เป็นหัวหน้าคณะโดยมีน้องชายฝาแฝดคือ นายณรงค์ชัย เกิดสุข คอยช่วยดูแลร่วมกัน คณะปีพาทย์จำลองศิลป์เริ่มก่อตั้งโดย นายจำลอง เกิดสุข ผู้เป็นบิดา ปัจจุบันได้เสียชีวิตลงแล้ว เหลือเพียงนางสว่าง เกิดสุข ผู้เป็นภรรยาของนายจำลอง นางสว่าง เกิดสุข เล่าว่า นายจำลองเรียนกับบิดา (ผู้ใหญ่ล่า) ซึ่งเป็นนักดนตรีไทยชาวบ้านแต่นายจำลองได้เริ่มเรียนดนตรีกับใครนั้นไม่มีใครทราบข้อมูล แต่เดิมครอบครัวยึดอาชีพทำสวนเป็นหลัก แต่เมื่อมีบุตรฝาแฝดคือนายณรงค์ชัยและนายณรงค์เดช นายจำลองจึงเริ่มสร้างเครื่องดนตรีเป็นของตนเองเพื่อหวังให้บุตรชายได้ดูแลต่อและมีอาชีพทำมาหากิน โดยเริ่มจากการซื้อเครื่องมอญครบชุดโดยมีฆ้องมอญทั้งหมด 5 โคน แล้วจึงตั้งชื่อคณะปีพาทย์ว่า คณะปีพาทย์จำลองศิลป์และยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก ต่อมาเมื่อนายจำลองเสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็งตับ บุตรชายฝาแฝดจึงเข้ามาดูแลคณะปีพาทย์ต่อจากผู้เป็นบิดา และเมื่อบิดาได้เสียชีวิตลงนั้น บุตรชายฝาแฝดได้ขายเครื่องมอญต่อให้กับคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลงไป 2 โคน ในยุคสมัยปัจจุบันตนได้เพิ่มการรับงานแต่งงานร่วมด้วย ซึ่งในสมัยบิดานั้นไม่มีการรับงานแต่งงาน

คณะที่ 2 คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เป็นคณะปีพาทย์ที่เริ่มก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 3 ปี โดยมีนายชัยวัฒน์ คำผุด เป็นผู้ดูแล นายชัยวัฒน์เริ่มเรียนดนตรีไทยตั้งแต่อายุ 17 ปี เริ่มแรกได้เริ่มเรียนกับผู้ใหญ่ล่าซึ่งตนนับถือเป็นลุงโดยเรียนเครื่องปีพาทย์ทั่วไป โดยพื้นฐานนั้นสามารถบรรเลงเครื่องปีพาทย์ได้ทุกเครื่องมีนอกจากตนจะได้เรียนกับผู้ใหญ่ล่าแล้วจึงหาโอกาสเรียนดนตรีเพิ่มเติมจากนักดนตรีที่ตนรู้จัก ดังนี้

1. เรียนปีและขับร้อง กับ อ.ทองทิพย์ ศรีเยี่ยม ซึ่งครูท่านนี้เรียนปีในกับ ครูเทียบ คงลายทอง
2. เรียนปีกับ อ.บุญช่วย หวังงาม หัวหน้าวง ช.บรรเลงศิลป์ ครูท่านนี้เป็นนักดนตรีที่อยู่ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายกแต่ครูเรียนดนตรีมาจากใครนั้นตนไม่ทราบ
3. เรียนฆ้องไทยกับ ครูปาน ครูท่านนี้เป็นนักดนตรีชาวบ้านที่มีความรู้ทางด้านดนตรีใช้อาชีพนักดนตรีเป็นหลัก
4. เรียนการขึ้นหน้าหน้ากลองจาก ครูจัน เนื่องจากตนมีความอยากรู้ในเรื่องของการทำเครื่องหนังจึงไปขอเรียนกับครูจัน ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้านที่สามารถขึ้นหน้าหน้ากลองได้

ตอนที่ 3 คณะปีพาทยท์ท่อมธรรมเจริญ

คณะปีพาทยท์ท่อมธรรมเจริญ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 50 ปี ผู้ก่อตั้งคือนายท่อม กล้าสวัสดิ์ ซึ่งเป็นบิดาและมารดา คือ นางหอมหวาน กล้าสวัสดิ์ ปัจจุบันนายเทียนชัย กล้าสวัสดิ์ เป็นผู้ดูแลคณะปีพาทยท์สืบต่อจากผู้เป็นบิดาภายหลังจากที่บิดาเสียชีวิต นายเทียนชัยเริ่มเรียนดนตรีไทยกับผู้เป็นบิดาตั้งแต่นั้นจนจำความได้ นายเทียนชัยกล่าวว่า ชื่อคณะปีพาทยท์นั้นมาจากชื่อของบิดาเอง ซึ่งท่านตั้งชื่อตนเองเมื่อตอนเริ่มสร้างเครื่อง แต่บิดาเป็นดนตรีได้อย่างไรนั้นตนไม่ทราบ นายเทียนชัยเริ่มเรียนดนตรีกับบิดาโดยเริ่มเรียนจากเครื่องปีพาทยท์ไทยก่อนเนื่องจากแต่เดิมบิดามีแต่เครื่องปีพาทยท์ไทย ต่อมาบิดาได้ขายเครื่องไทยเพื่อที่จะสร้างเครื่องปีพาทย์มอญเพราะว่าส่วนใหญ่เวลาที่จะไปบรรเลงตามงานมักจะเป็นการบรรเลงตามงานศพและเจ้าภาพนิยมที่จะว่าจ้างเครื่องมอญ บิดาจึงตัดสินใจขายเครื่องปีพาทยท์ไทยเพื่อนำรายได้มาซื้อเครื่องปีพาทย์มอญไว้สำหรับรับงานจึงทำให้ต่อมาตนได้เรียนเครื่องปีพาทย์มอญ แต่โดยส่วนตัวตนมีความชอบในการเป่าแตรวงมากกว่า บ่อยครั้งที่แอบบิดาฝึกฝนการเป่าแตรด้วยตนเองทำให้โดยบิดาว่ากล่าวบ้างในบางครั้งเพราะตนไม่ค่อยตั้งใจฝึกฝนปีพาทยท์เท่าที่ควร ด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้นายเทียนชัยนั้นมิได้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเล่นปีพาทยท์เท่าไรนัก ที่พอจะสามารถบรรเลงเป็นหลักก็คือฆ้องวง ต่อมาเมื่อบิดาได้เสียชีวิตลง ตนจึงไม่ค่อยได้รับบรรเลงตามงานเนื่องจากนักดนตรีในคณะก็กระจัดกระจายไปคณะอื่นบ้าง อีกทั้งตนก็ไปรับงานเป่าแตรวงให้คณะอื่นอยู่บ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในคณะไม่มีนักดนตรีประจำเท่าไรนัก ทำให้ตนเลือกที่จะไม่รับบรรเลงในงานต่าง ๆ หากไม่จำเป็น

ตอนที่ 4 คณะปีพาทยจรัสศิลป์

คณะปีพาทยจรัสศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 90 ปี โดยผู้เป็นบิดาคือ นายจรัส ตั้งงามปัจจุบันทั้งบิดาและมารดาได้เสียชีวิต นางโล่จึงเป็นดูแลคณะปีพาทยต่อจากบิดา นางโล่ เล่าว่า บิดาเรียนดนตรีกับนักดนตรีชาวบ้านทั่วไปที่รู้จัก แต่เดิมครอบครัวของตนประกอบอาชีพทำสวนเป็นหลักเนื่องจากครอบครัวของตนมีสวนเป็นของตนเอง แต่ด้วยความชอบทางด้านดนตรีไทยของบิดา บิดาจึงขอเรียนกับนักดนตรีชาวบ้านทั่วไปเพื่อให้ตนเองสามารถบรรเลงดนตรีได้ เมื่อมาถึงช่วงระยะเวลาหนึ่งที่บิดามีความรู้จากการเรียนดนตรีจึงสามารถประกอบอาชีพได้ บิดาจึงริเริ่มการสร้างคณะปีพาทยของตนขึ้นและนำชื่อของตนมาตั้งชื่อคณะ ในช่วงเริ่มสร้างคณะนั้นบิดาเริ่มจากการซื้อเครื่องปีพาทยท์ไทยก่อน ต่อมาอายุสมัยเปลี่ยนไปสังคมนิยมวงปีพาทย์มอญ บิดาจึงซื้อเครื่องมอญเพิ่มเติม แต่เดิมในยุคสมัยที่บิดาเริ่มสร้างคณะนั้น นางโล่ เล่าว่า ตนไม่ค่อยได้สนใจเท่าไรนักเนื่องจากช่วยมารดาทำสวน แต่ต่อมาประมาณอายุ 17 ปี บิดาให้มาเริ่มฝึกดนตรีกับบิดาและเริ่มพาตนเองไปตามงานต่าง ๆ ด้วยอย่างสม่ำเสมอ อาจเป็นเพราะพี่สาวของตนไม่ยอมฝึกดนตรีกับบิดา บิดาเลยให้ตนเป็นคนรับวิชาตรงนี้แทนและบิดามีความหวังว่า ตนจะได้เป็นผู้ดูแลสืบทอดคณะปีพาทยท์สืบต่อจากบิดาได้ นอกจากนางโล่จะได้เรียนดนตรีกับผู้เป็นบิดาแล้ว ยังได้มีโอกาสเรียนปีพาทยท์เพิ่มเติมกับครูสำเร็จ ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้านที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นอีกด้วย

คณะที่ 5 คณะปีพาทย์เผือกศิลป์

คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ ก่อตั้งมาประมาณ 20 ปี โดยสืบเอกภิกษิ์เพิ่มน้ำแก้ว เป็นผู้ก่อตั้งและควบคุมดูแลมาถึงปัจจุบัน สืบเอกภิกษิ์เริ่มเรียนดนตรีไทยกับบิดาตั้งแต่อายุ 5 ขวบ บิดาคือนายเจียม เพิ่มน้ำแก้ว (เสียชีวิต) สมรสกับนางเจียม เพิ่มน้ำแก้ว เนื่องจากบิดาของตนเป็นนักดนตรีอาชีพและมีความถนัดทางด้านปีพาทย์ (เครื่องหนัง) ตนจึงเรียนเครื่องหนังกับบิดาและไปบรรเลงตามงานกับบิดาทุกครั้งเมื่อโอกาสอำนวยหาความรู้แบบครูพักลักจำบ้าง สอบถามนักดนตรีอาชีพเพิ่มเติมบ้างประกอบกันแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการบรรเลงดนตรี ต่อมาตนได้หาความรู้เพิ่มเติมทางด้านดนตรีสากล โดยเข้าไปเรียนที่โรงเรียนสยามกลการด้วยมีความคิดที่ว่าจะนำความรู้ด้านนี้มาประกอบเป็นอาชีพหลัก จนกระทั่งตนมีโอกาสเข้าสอบที่กองดุริยางค์ทหารบก ค่ายจักรพงษ์ จังหวัดปทุมธานี ในตำแหน่งสืบทอด ในช่วงประมาณปี 2537 จึงส่งผลให้ตนได้รับราชการมาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อตนได้เข้ารับราชการมาช่วงระยะเวลาหนึ่งพอที่จะเริ่มทุนทรัพย์ ตนจึงเริ่มสร้างเครื่องดนตรีไทยและสร้างคณะปีพาทย์เป็นของตนเองโดยนำชื่อเล่นตนเองมาเป็นชื่อวง คือชื่อคณะเผือกศิลป์ จากนั้นจึงชักชวนนักดนตรีชาวบ้านที่รู้จักหรือทหารที่ตนรู้จักและทราบว่าจะสามารถบรรเลงดนตรีไทยได้ มาเป็นสมาชิกในคณะปีพาทย์ของตน ในปัจจุบันพี่ชายของตนซึ่งเกษียณอายุราชการแล้วก็มาช่วยตนดูแลบริหารคณะปีพาทย์บ้างจึงทำให้สามารถรับงานได้มากขึ้น

คณะที่ 6 คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์

คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ เริ่มก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 50 ปี โดยน้องชายคือนายฉลอง สังข์เผือก (เสียชีวิต) เป็นผู้ก่อตั้ง ปัจจุบันมี นายฉลอง สังข์เผือก เป็นผู้ดูแลชาวบ้านโดยทั่วไปจะรู้จักน้องชายของตนในนามของ “ผู้ใหญ่เปี้ยก” เนื่องจากน้องชายของตนเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนี้ แต่เดิมนั้นชื่อคณะปีพาทย์มีชื่อว่า คณะผู้ใหญ่เปี้ยก สังข์เผือก เมื่อตนเข้ามาดูแลคณะปีพาทย์ต่อจากน้องชาย ตนจึงเปลี่ยนชื่อคณะปีพาทย์เป็น “ฉลองศิลป์” นายฉลองมีความชื่นชอบดนตรีไทยตั้งแต่เด็กจนได้มีโอกาสเรียนดนตรีไทยเมื่อตอน อายุ 18 ปี จากนั้นก็เล่นอาชีพทำนองต่าง ๆ ดังนี้

1. เรียนระนาดเอก จากครูเฉลิม ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้าน
2. เรียนฆ้องวง โดยเริ่มจากต่อเพลงชุดใหม่โรงเรียน จากครูจรัส วงจรศิลป์
3. ต่อมาในภายหลังได้มีโอกาสเรียนกับครูภูธร วงศ์เชื้อ

ที่เทศบาลเมืองปทุมธานี

นายฉลองเล่าว่า หากเปรียบเทียบความสามารถของตนกับน้องชายนั้น น้องชายของตนมีความสามารถมากกว่าตนมากทุก ๆ อย่างที่เริ่มเรียนดนตรีไทยมาพร้อม ๆ กัน น้องชายของตนมีความเชี่ยวชาญเครื่องดนตรีปีพาทย์ทุกเครื่องมือ ขับร้องก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีชิ้นใดก็สามารถบรรเลงได้ดีทุกเครื่องมือ ส่วนตนนั้น บรรเลงเครื่องปีพาทย์ได้แค่พื้นฐาน เพราะตนไม่ค่อยได้สนใจเรียนตั้งแต่แรกๆ ในปัจจุบันเมื่อตนรับคณะปีพาทย์มาดูแลต่อ ก็รับงานบ้าง

ไม่รับบ้างแล้วแต่โอกาสจะพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป เพราะตนก็อาชีพทำสวนอีก 1 อาชีพ นอกจากนี้ นายแกลงยังมีความรู้ในเรื่องของการทำไม้ตีเครื่องเป่าพาทย์ ได้แก่ ไม้ตีฆ้อง, ไม้ตีระนาดเอก, ไม้ตีระนาดทุ้ม, ไม้ตีกลองทัด ซึ่งตนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองลองผิดลองถูกมาเรื่อยๆ จนมีความเชี่ยวชาญในปัจจุบัน อีกทั้งการทำไม้ตีเครื่องเป่าพาทย์นี้สามารถทำได้ทุกวันและเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับนักดนตรี จึงศึกษาด้วยตนเองจนมีความเชี่ยวชาญแล้วทำขายในราคาถูก

คณะที่ 7 คณะเป่าพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์

คณะเป่าพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ เริ่มก่อตั้งโดยนายสัมฤทธิ์ วงเดิม คณะเป่าพาทย์สัมฤทธิ์นี้ก่อตั้งมาได้ประมาณ 50 ปี ปัจจุบันมีนายเวชอุดม วงเดิม เป็นผู้ดูแลแทน นายสัมฤทธิ์ผู้เป็นบิดา บิดาเริ่มจากสร้างวงเป่าพาทย์ไทย ต่อมาประมาณปี 2534 บิดาจึงเริ่มสร้างวงเป่าพาทย์มอญเพิ่มเติมโดยมีฆ้องมอญ 3 โคง รางหงส์ 2 โคงและเครื่องดนตรีอื่นๆในวงเป่าพาทย์มอญ และต่อมาในปี 2558 ตนจึงเริ่มสร้างวงกลองยาวและแตรวงเพิ่มเติมต่อบิดา ปัจจุบันบิดายังมีชีวิตอยู่แต่เนื่องจากบิดาป่วยเป็นโรคอัมพฤกษ์ซึ่งบิดาป่วยเป็นโรคนี้มาประมาณ 19 ปีแล้ว นับจากที่บิดาป่วยตนจึงเข้ามาดูแลคณะเป่าพาทย์แทนบิดา นายเวชอุดมเล่าว่า หากจะนับตั้งแต่เริ่มมีเครื่องรับงานก็นับได้ว่ามีคณะเป่าพาทย์มาประมาณ 70 ปี แต่หากจะนับจากการประกอบอาชีพโดยยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลักนี้ก็ประมาณ 50 ปี บิดาของตนเรียนดนตรีมาจากใครตนไม่ทราบ เนื่องจากไม่เคยถามบิดา ซึ่งตนก็เรียนดนตรีจากบิดาของตนโดยเรียนเครื่องเป่าพาทย์ทั่วไปสามารถบรรเลงได้ทุกเครื่องมือ นอกจากตนจะได้เรียนดนตรีกับบิดาแล้วนั้นตนยังมีโอกาสได้เรียนการเป่าปี่จากนายชัยวัฒน์ คำผุด หัวหน้าคณะเป่าพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เพิ่มเติมอีกด้วยส่วนเอกลักษณ์ของคณะเป่าพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์นี้คือ รูปแบบการบรรเลงที่มีการบรรเลงโดยนำเอาเพลงลูกทุ่งมาบรรเลงร่วมในวงเป่าพาทย์มอญและมีการขับร้องประกอบ คณะเป่าพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์จะเน้นการบรรเลงเป่าพาทย์มอญประยุกต์ และรับงานบรรเลงทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นวงกลองยาว วงพิณประยุกต์ นอกจากคณะเป่าพาทย์ของตนจะมีเอกลักษณ์การบรรเลงที่แตกต่างจากคณะอื่นๆ แล้วนั้น

คณะที่ 8 คณะเป่าพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

คณะเป่าพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ เริ่มก่อตั้งประมาณ 20 ปี โดยนายทองทิพย์ ศรีเยี่ยม เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งด้วยตนเอง เริ่มจากการค่อยสะสมเครื่องดนตรีมาเรื่อยๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 จึงมีเครื่องดนตรีเต็มวงอย่างที่เราเห็นในทุกวันนี้ นายทองทิพย์ เป็นผู้พิการตาบอดทั้ง 2 ข้าง ตั้งแต่กำเนิด โดยนายทองทิพย์เล่าว่า ตนมีความชื่นชอบดนตรีไทยตั้งแต่เด็ก ในช่วงอายุประมาณ 12-13 ปี ตนได้หนีออกจากบ้านเพื่อที่จะไปเรียนดนตรีไทย เนื่องจากที่บ้านไม่ให้เรียนดนตรีไทยเพราะเห็นว่าตนเป็นคนพิการ แต่ส่วนตัวนั้นตนมีความชื่นชอบในดนตรีไทยมากจึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านโดยมีความมุ่งมั่นว่าตนจะต้องเป็นดนตรีไทยให้ได้ ตนเริ่มเรียนดนตรีไทยจากครูท่านต่างๆ ดังนี้

1. เริ่มฝึกกระโดดเอกกับครูทอง มุกสี ตั้งแต่อายุประมาณ 13 ปี
2. เรียนในเรื่องของเครื่องเป่าพาทย์ทุกเครื่องมือ กับจำขอบ

สีงาม

3. เรียนเครื่องเป่าโดยเฉพาะ กับนายสมใจ สุวรรณนิม (บุคคลทั่วไปรู้จักกันในนามของนายแว)

4. ต่อมาเมื่อเรียนกับนายสมใจไปช่วงเวลาหนึ่ง นายสมใจเห็นว่าตนมีความสามารถในการเป่าเป่าเป็นอย่างมากจึงไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูเทียบ คงลายทอง นายทองทิพย์เล่าเพิ่มเติมว่าตอนเข้าไปเรียนกับครูเทียบช่วงแรก ครูยังไม่ต่อเพลงให้เพียงแต่ให้ฟังไปเรื่อย จนครูเห็นสมควรว่าตนสมควรได้ต่อเพลงจากครูซึ่งบทเพลงที่ครูได้ถ่ายทอดให้นั้นเป็นทางเดี่ยวปี่ใน ดังนี้ เพลงพญาโศก, เพลงสารถิ, เพลงแขกมอญ, เพลงซำปี่, เพลงไอปี่ ตนได้มีโอกาสเรียนกับครูเทียบอยู่ช่วงระยะเวลาประมาณ 1 ปีตนจึงขอออกมาอาศัยอยู่กับอาภิน วรงค์เชื้อ

5. เรียนกับครูภิน วรงค์เชื้อ ซึ่งตนนับถือเป็นอา ภายหลังจากที่ตนได้เรียนกับครูเทียบแล้วตนจึงมาศึกษาในเรื่องการบรรเลงเครื่องเป่าพาทย์เพิ่มเติมกับอาภิน ในขณะที่ตนทำนักรับราชการเป็นนักดนตรีเทศบาล กทม. (วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร) ตนเรียนและพักอาศัยอยู่กับอาภินประมาณ 5 ปี ต่อมาเมื่อตนมีความรู้ความสามารถพอที่จะนำมาประกอบเป็นอาชีพหลักได้แล้ว ตนจึงขอลาอาภินกลับมาสร้างครอบครัวที่จังหวัดปราจีนบุรีและสร้างคณะเป่าพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์อย่างที่เห็นกันในปัจจุบัน

คณะที่ 9 คณะเป่าพาทย์พยุหศิลป์

คณะเป่าพาทย์พยุหศิลป์ ผู้ก่อตั้งคือนายพยุห ฝุยศรี (เสียชีวิต) ผู้เป็นตา โดยเริ่มก่อตั้งมาประมาณ 20 ปี ปัจจุบันมีนายสันติสุข ฝุยศรี เป็นผู้ดูแลต่อจากตา ตาของตนคือนายพยุห ฝุยศรี ในจำนวนญาติพี่น้องของตนรวมทั้งบุตร-ธิดา ของคุณตาไม่มีใครสืบทอดเรื่องดนตรีต่อจากคุณตาเลย มีเพียงตนเองที่เรียนดนตรีกับคุณตาและไปบรรเลงตามงานกับคุณตาทุกครั้งเมื่อมีโอกาส เมื่อคุณตาเห็นว่าตนมีความสามารถทางด้านดนตรี คุณตาจึงให้ตนไปเรียนดนตรีไทยเพิ่มเติมที่วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง จึงทำให้ตนได้เรียนดนตรีไทยเพิ่มเติมจากครูท่านต่าง ๆ คือ นายชำนาญ แก้วสว่าง (เครื่องเป่าพาทย์) นายปกครอง ทองสมบัติ (ร้อง) แต่ตนมีโอกาสเรียนแค่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น เมื่อเรียนจบตนจึงกลับมาดูแลคณะเป่าพาทย์อย่างจริงจังและยึดอาชีพนักดนตรีมาจนถึงทุกวันนี้

คณะที่ 10 คณะเป่าพาทย์น้อยนำศิลป์

คณะเป่าพาทย์น้อยนำศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 80 ปี โดยบิดาของตนเอง คือ นายปุ่น อินทรเสียร ปัจจุบันมีนายทวีป อินทรเสียรเป็นผู้ดูแลคณะเป่าพาทย์สืบต่อจากบิดา นายทวีปเริ่มเรียนดนตรีกับบิดาตั้งแต่อายุประมาณ 16 ปี โดยเริ่มหัดเครื่องเป่าพาทย์ (ระนาดทุ้ม) บิดามีความถนัดในทุกเครื่องมือ บิดาเรียนดนตรีไทยกับจากพระที่บิดานับถือ ตนไม่ทราบแน่นอนว่าพระท่านชื่อว่าอะไรทราบแต่เพียงว่า ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า หลวงตาแดง เป็นพระที่วัดโพธิ์ปากพลี จังหวัดนครนายก เหตุที่บิดาของตนได้เรียนกับพระที่จังหวัดนครนายกนั้น

เนื่องจากแต่เดิมครอบครัวของตนอาศัยอยู่ที่จังหวัดนครนายก ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน แต่ด้วยบิดามีความชื่นชอบทางด้านดนตรีไทย บิดาจึงหาความรู้ด้านดนตรีไทยเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ต่อมาเมื่อบิดามีครอบครัวจึงย้ายมาสร้างครอบครัวที่จังหวัดปราจีนบุรีเพราะมารดาของตนเป็นคนจังหวัดปราจีนบุรี บิดาเริ่มสร้างคณะปี่พาทย์จากการสร้างวงปี่พาทย์ไทยและจึงเริ่มสร้างปี่พาทย์มอญขึ้นในภายหลัง เมื่อบิดาเสียตนจึงรับดูแลสืบทอดวงปี่พาทย์ต่อบิดาและเริ่มสร้างวงแตงวงเพิ่มเติม แต่ในปัจจุบันเนื่องจากคณะปี่พาทย์ของตนไม่ได้มีนักดนตรีประจำวงมากเท่าไรนัก และตนยังยึดอาชีพทำสวนเป็นหลักและรับงานปี่พาทย์เป็นอาชีพเสริมเท่านั้น จึงทำให้คณะปี่พาทย์น้อยนำศิลปินไม่ค่อยได้รับงานเท่าที่ควร

คณะที่ 11 คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์

คณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2542 โดยตนเองเป็นผู้ก่อตั้งเนื่องจากตนมีความชื่นชอบในด้านดนตรีไทย ครอบครัวของตนนั้นมีอาชีพทำสวนเป็นหลักแต่ด้วยความชอบส่วนตัวจึงได้หาโอกาสเรียนวิชาดนตรีไทยจากนักดนตรีที่ตนรู้จักและมีชื่อเสียง โดยตนได้เรียนดนตรีไทยกับครูถนอม อยู่เจริญ (เสียชีวิต) ตนได้เรียนดนตรีกับครูท่านนี้ตั้งแต่เด็กๆแต่จะเรียนตั้งแต่อายุเท่าไรนั้นตนไม่แน่ใจ ต่อมาเมื่อตนพอที่จะมีทุนทรัพย์ในการซื้อเครื่องดนตรี ตนจึงเริ่มสร้างคณะปี่พาทย์บุญมีศิลป์ขึ้น โดยเริ่มจากการซื้อเครื่องปี่พาทย์ไทยก่อน ภายหลังจึงเริ่มซื้อเครื่องปี่พาทย์มอญเพิ่มเติมเพราะในยุคสมัยหลังชาวบ้านนิยมวงปี่พาทย์มอญในการบรรเลงงานศพมากกว่าวงปี่พาทย์ไทย แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ตนเองจะมีคณะปี่พาทย์ตนก็ทำเป็นอาชีพเสริมเท่านั้น อาชีพหลักตนยังคงยึดอาชีพทำสวนเป็นหลักสาเหตุที่ตนไม่ได้ยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์ มีการสืบทอดทางสายนักดนตรีของครูต่างๆ ดังนี้

ตาราง 63 สรุปข้อมูลการสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปี่พาทย์ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ที่	ชื่อคณะปี่พาทย์	การสืบทอดทางสายนักดนตรี				หมายเหตุ (ชื่อนักดนตรี ชาวบ้าน)
		บรรพบุรุษ	ครูเทียบ คงลายทอง	ครูจูน วงเชื้อ	นักดนตรี ชาวบ้าน	
1	จำลองศิลป์	/				
2	รัตนศิลป์บรรเลง		/		/	1.ทองทิพย์ 2.บุญช่วย 3.ครูปาน 4.ครูจูน
3	ท่อมท่าเจริญ	/				

ตาราง 63 (ต่อ)

ที่	ชื่อคณะปีพาทย์	การสืบทอดทางสายนักดนตรี				หมายเหตุ (ชื่อนักดนตรี ชาวบ้าน)
		บรรพบุรุษ	ครูเทียบ คงลายทอง	ครูกลิ่น วงเชื้อ	นักดนตรี ชาวบ้าน	
4	จรัสศิลป์	/			/	1.สำเร็จ
5	เผือกศิลป์	/				
6	ฉลองศิลป์			/	/	1.เฉลิม 2.จรัส
7	สัมฤทธิ์ศิลป์	/	/			
8	ศ.ทิพย์ศิลป์		/	/	/	1.ทอง 2.จำขอบ 3.สมใจ
9	พยุ้งศิลป์	/			/	1.ชำนาญ 2.ปกครอง
10	น้อยนำศิลป์	/				
11	บุญมีศิลป์				/	1.ถนอม

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สืบทอดโดยบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี และสืบทอดโดยการศึกษาด้วยตนเอง ดังนี้

ตาราง 64 ตารางสรุปข้อมูลลักษณะการสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย์
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ที่	ชื่อคณะปีพาทย์	ลักษณะการสืบทอด	
		บรรพบุรุษเป็นนักดนตรี	ศึกษาด้วยตนเอง
1	จำลองศิลป์	/	
2	รัตนศิลป์บรรเลง		/
3	ท่อมท่าเจริญ	/	
4	จรัสศิลป์	/	/
5	เผือกศิลป์	/	
6	ฉลองศิลป์		/
7	สัมฤทธิ์ศิลป์	/	
8	ศ.ทิพย์ศิลป์		/
9	พยุ้งศิลป์	/	/
10	น้อยนำศิลป์	/	
11	บุญมีศิลป์		/

2.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทยในอำเภอเมืองปราชินบุรี จังหวัดปราชินบุรีทั้ง 11 คณะนั้น มีคณะปีพาทยศ.ทิพย์ศิลป์ เพียงคณะเดียวที่มีการจัดการเรียนการสอน โยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 การรับศิษย์

คณะปีพาทยศ.ทิพย์ศิลป์ มีนายทองทิพย์ ศรีเยี่ยม เป็นหัวหน้าคณะ นายทองทิพย์ให้ข้อมูลว่า ตนมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ศิษย์อยู่ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือให้บุคคลที่มาขอฝากตัวเป็นศิษย์เตรียมสิ่งของต่าง ๆ ดังนี้ ชั้นล้างหน้า, เงิน 6 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้, รูปและเทียน จากนั้นก็นำสิ่งของที่เตรียมเข้ามาไหว้ตน มากล่าวขอฝากตัวเป็นศิษย์และเมื่อตนรับเป็นศิษย์แล้วตนก็จะเริ่มต่อเพลงชุดโหมโรงเช้าให้แก่ศิษย์ผู้นั้น

ขั้นตอนที่สอง คือเมื่อศิษย์ผู้นั้นต่อเพลงชุดโหมโรงเช้าจบแล้วนั้น ตนจะให้ศิษย์ผู้นั้นเข้าสู่กระบวนการขั้นที่สอง คือให้เตรียมสิ่งของต่าง ๆ ดังนี้ หัวหมู 1 หัว, ชั้นล้างหน้า, เงิน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้, รูปและเทียน จากนั้นก็นำสิ่งของที่เตรียมเข้ามาไหว้ตน หลังจากเสร็จพิธีการไหว้ในขั้นตอนที่ 2 นี้ ตนจะเริ่มต่อเพลงชุดโหมโรงเย็นให้แก่ศิษย์ผู้นั้นเป็นลำดับต่อไป

เมื่อศิษย์คนใดที่ผ่านขั้นตอนทั้ง 2 ขั้นตอนนี้แล้วนั้น จึงเริ่มต่อเพลงต่าง ๆ ที่เป็นเพลงที่ศิษย์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในการประกอบอาชีพหรือใช้การต่างแล้วแต่ศิษย์จะขอเรียน

2.2.2 ลำดับเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ศิษย์มีเพียงคณะปีพาทย ศ.ทิพย์ศิลป์ 1 คณะ ที่มีกระบวนการในการต่อเพลงให้แก่ศิษย์ โดยมีลำดับเพลงต่าง ๆ ดังนี้ 1. เพลงชุดโหมโรงเช้า 2. เพลงชุดโหมโรงเย็น 3 เพลงต่าง ๆ ทั่วไปแล้วแต่กรณี

2.2.3 ขั้นตอนวิธีการสอน

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ผู้สอนจะดูจากความสามารถของศิษย์ที่มาฝากตัวเป็นศิษย์ว่าต้องการที่จะเรียนเครื่องดนตรีใด หากต้องการเรียนเครื่องดนตรีใดตนก็สอนเครื่องดนตรีนั้น ความรู้สามารถมีมาเท่าใดก็ต่อ ยอดแนะนำกันต่อไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่ได้มีขั้นตอนอะไรในการสอนที่ซับซ้อน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้การศึกษานักวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำราต่างๆที่เกี่ยวข้องและออกมาปฏิบัติภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมเอาไว้ มาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบการบรรยายโดยกำหนดแนวทางวิธีดำเนินการศึกษาวิจัยดังขั้นตอน ต่อไปนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและบทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชนของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

สรุปผล

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและบทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชนของวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.1 สภาพปัจจุบันของคณะปีพาทย์

1.1.1 ที่อยู่

ผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีนั้นมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในตำบล 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลดงพระราม ตำบลบ้านพระ ตำบลหน้าเมือง ตำบลรอบเมือง ตำบลบางเดชะ ตำบลไม้เค็ด ดังนี้

ที่	ตำบล	คณะปีพาทย์
1	ดงพระราม	จำลองศิลป์, รัตนศิลป์บรรเลง, ท่อมท่าเจริญ
2	บ้านพระ	จรัสศิลป์
3	หน้าเมือง	เผือกศิลป์
4	รอบเมือง	ฉลองศิลป์
5	บางเดชะ	สัมฤทธิ์ศิลป์
6	ไม้เค็ด	ศ.ทิพย์ศิลป์, พยุงศิลป์, น้อยนำศิลป์, บุญมีศิลป์

1.1.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีมีนักดนตรีในคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก

1.1.3 เครื่องดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีแต่ละคณะ ในปัจจุบันมีเครื่องดนตรี ดังนี้ เครื่องดนตรีในคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในทุกคณะปีพาทย์จะมีเครื่องดนตรีวงปีพาทย์มอญเป็นหลักทุกคณะ และมีคณะปีพาทย์ที่มีวงปีพาทย์ไทย ได้แก่ คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ คณะปีพาทย์พยุหศิลป์ คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

นอกจากนี้ยังพบว่า บางคณะคณะปีพาทย์ มีเครื่องดนตรีสากลสำหรับการบรรเลงตามงานต่าง ๆ อีกด้วย คือ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์และคณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์

1.1.4 วงดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า วงดนตรีของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในทุกคณะจะมีวงดนตรีปีพาทย์มอญทุกวง ส่วนวงปีพาทย์ไทยนั้นพบว่า มีคณะปีพาทย์ที่มีวงปีพาทย์ไทยอยู่จำนวน 7 คณะ ได้แก่ คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ คณะปีพาทย์พยุหศิลป์ คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์ คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในบางคณะปีพาทย์มีวงอังกะลุง วงกลองยาว วงพิณประยุกต์ วงแตรวง ประกอบอยู่ด้วย ได้แก่ คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ คณะปีพาทย์พยุหศิลป์ คณะปีพาทย์น้อยนำศิลป์

1.1.5 การรับงานของวงดนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในปัจจุบันมีการรับงานต่าง ๆ ดังนี้

งานศพ

- วงปีพาทย์มอญ 3 โค้ง รับงานราคา 4,000 บาท-5,000 บาท: 1 เวลา

งานอุปสมบท

- วงปีพาทย์ไทยบรรเลงวันสุกดิบหรือวันที่มีพิธีทำขวัญนาคน รับงานราคา 4,000 บาท-5,000 บาท: 1 เวลา

- วงปีพาทย์ไทยบรรเลงวันสุกดิบหรือวันที่มีพิธีทำขวัญนาคนพร้อมด้วยแห่หน้าเข้าโบสถ์ตอนเช้า รับงานราคา 9,000 บาท-11,000 บาท: 1 เวลา

การจ่ายค่าตัวนักดนตรีของทุกคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี นักดนตรีได้ค่าตัวเวลาละ 300 บาทเท่ากันในทุกคณะปีพาทย์

1.1.6 รวบรวมรายชื่อบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานต่างๆ กรณี รับประทานอาหาร 2 เวลา คือ สวดพระอภิธรรมศพ 1 คืน และ ฉาปนกิจศพ 1 วัน, และงานอุปสมบท)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงที่คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี พบว่า บทเพลงที่คณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี นิยมใช้ในการบรรเลงนั้น มีแนวทางในการบรรเลงไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเพลงต่างๆ ดังนี้

ตาราง 65 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงที่คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น. (เริ่มเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงเชิญผี - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงทวาย เพลงมอญใส่ไก่ เพลงทยอยมอญ เพลงฉวนทอดแห เพลงสารถีมอญ เพลงอีเหินา เพลงกระโปรงทอง เพลงดาวทอง เพลงฟุ้งหอก เพลงดาวกระจ่าง เพลงมอญอ้อยอิ่ง เพลงย้าดเล่ เพลงพม่ากลาง เพลงไอ้ทุย เพลงสวดมอญ เพลงกระต่ายเต้น เพลงแก้ทัพ เพลงยอเล เพลง ดาวกระจาย เพลงจิกกี้ เพลงจิกโก้ - เพลงเย็นย่า / เพลงย้าค่า (แล้วแต่ ความเหมาะสมของเวลา)
20.00 น. – 20.30 น.	- พระสงฆ์ขึ้นทำพิธีสวดพระ อภิธรรม - พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ - พระสวดพระอภิธรรม - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุดธูปจุดเทียน(มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
20.30 น. – 22.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 1)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา - เลิกงานช่วงกลางคืน	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงดาว กระจ่าง เพลงฟุ้งหอก เพลงมอญอ้อยอิ่ง เพลงทะแยมมอญ เพลงเงี้ยวเดินทัพออก มอญแก้ทัพ - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงกล่อมনারี เพลงใบคลั่ง - เพลงนางหงส์ (ประโคน ไช้กลองทัด)

ตาราง 65 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00 น. – 07.00 น. (เริ่มเวลาที่ 2)	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคน ไช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงไทย (เพลงเถา) ได้แก่ เพลงแสนคำนึง เพลงแขกมอญ เพลงเรื่องเพลงช้าเพลงเร็ว
07.00 น. – 08.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเช้า - จุฑาบูชาเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงไทย(ชั้นเดียว) - เพลงจุฑาบูชาเทียน(ไทย) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวม) ได้แก่ เพลงสารถิ เพลงโสมส่องแสง เพลงเงี้ยวเดินดง เพลงเดี่ยวลาวแพน เพลงลาวดวงเดือน เพลงแขกเชิญเจ้า เพลงแขกบรเทศ เพลงแขกมอญบางขุน พรหม เพลงเงี้ยวล้าลึก เพลงเขมรพวง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรไทรโยค - เพลงไทย(ชั้นเดียว)
08.00 น. – 08.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
08.30 น. – 10.45 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงพม่ากลาง เพลงเก๊าทัพ เพลงมะละแหม่ง เพลงดาวกระจาย เพลงพม่านิมิต เพลงเงี้ยวเวียงจันทร์ เพลงสองกุมาร เพลงพม่าเล็ก เพลงกระต่ายเต้น เพลงจันทร์กระจ่าง เพลงกระโปรงทอง เพลงประจำทางใหม่ เพลงประจำปากรัต เพลงล่องธารา เพลงฟุ้งหอก เพลงพม่ากลาง เพลงทยอยมอญ เพลงภูระหงษ์ เพลงไอ้ทุย เพลงพม่า ใหญ่ เพลงกะเหรี่ยงเหนือ

ตาราง 65 (ต่อ)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
10.45 น. – 12.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นฉันภัตตาหารเพล - จุฑาบูชาเทียน - พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุฑาบูชาเทียน(มอญ) - เพลงไทย (เพลงเถา บรรเลงไม้นวมหรือไม้แข็ง แล้วแต่ความเหมาะสม) ได้แก่ เพลงเงี้ยวลาลึก เพลงสุดสงวน เพลงบุหลัน เพลงสารถิ เพลงโสมส่องแสง เพลงลาวดำนันทราย เพลงลาวเสียงเทียน เพลงลาวดวงเดือน เพลงซิดจิ้น เพลงสุดสงวน เพลงใส่พระจันทร์ เพลงสืบท เพลงป๋าคั้ง เพลงเดี่ยวลาวแพน - เพลงไทย(ชั้นเดียว)
12.00 น. – 13.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย
13.00 น. – 14.00 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงนางหงส์ (ประโคม ใช้กลองทัด) - เพลงประจำวัด - เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงขอละ เพลงมอญอ้อยอิง เพลงดาวทอง เพลงแมลงภู่มอง เพลงสองกุมารี เพลงเงี้ยวเดินทัพ เพลงดาวกระจาย เพลงพม่าหนีฝน เพลงรุ่งอรุณ เพลงมอญพรา เพลงมอญวัง
14.00 น. – 15.00 น.	- พระสงฆ์ขึ้นเทศนา 1 กัณฑ์ - จุฑาบูชาเทียน - พระสงฆ์เทศนา 1 กัณฑ์ - พระสงฆ์ลง (เสร็จพิธีสงฆ์)	- เพลงเร็วมอญ - เพลงจุฑาบูชาเทียน(มอญ) - นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย - เพลงเร็วมอญ
15.00 น. – 15.30 น.	- ไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา	- เพลงมอญทั่วไป ได้แก่ เพลงสวดมอญ เพลงทองขาว เพลงธณีกรแสง เพลงดาวทอง
15.30 น. – 16.30 น. (สิ้นสุดเวลาที่ 2)	- พิธีกรรมทางศาสนาในการ ฉาปนกิจศพ	- นักดนตรีพักผ่อนตามอัธยาศัย

หมายเหตุ: จากการวิเคราะห์บทเพลงที่คณะปีพาทย์ต่างๆนำมาบรรเลงในงานศพนั้นพบว่า มีคณะปีพาทย์ที่มีความแตกต่างจากคณะอื่นๆอยู่ 2 คณะ คือ คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ และคณะปีพาทย์พยุหศิลป์ ดังนี้

- คณะปีพาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ คณะปีพาทย์นี้การนำบทเพลงลูกทุ่งมาบรรเลงในวงปีพาทย์มอญ ซึ่งได้แก่บทเพลงต่างๆ ดังนี้ เพลงน้ำตาลาไทร เพลงใต้เงาโอศอก เพลงยอยศพระลอ เพลงลานรักลานเพ เพลงคำน้ำนม

- คณะปีพาทย์พยุหศิลป์ คณะปีพาทย์นี้มีการนำอังกะลุงราว ไปบรรเลงร่วมกับวงปีพาทย์มอญของตนในการบรรเลงในงานศพ โดยมีบทเพลงต่างๆ ดังนี้ เพลงล่องเรือหารัก เพลงน้ำตาลกันแก้ว เพลงน้ำตาจ๋าโท เพลงทหารเกณฑ์คนจน เพลงน้ำตาลาไทร เพลงคิดถึงพี่หน่อย เพลงเป็นโสดทำไม เพลงบัวตูมบัวบาน เพลงรักข้ามคลอง เพลงขอใจแลกเบอร์โทร เพลงอารีดัง เพลงไก่อ้า เพลงรักเหมือนดังยาขม เพลงก่อนจะลา เพลงสุขกันเถอะเรา

ตาราง 66 สรุปบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอุปสมบทของคณะปีพาทย์อำเภอเมืองปราจีนบุรี
(กรณีรับงาน 1 เวลา คือการทำขวัญนาค)

เวลา (โดยประมาณ)	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
15.00 น. – 20.00 น.	- การทำขวัญนาค(กรณีมีหมอทำขวัญ)	- โหมโรงเย็น - เพลงเรื่องงานมงคล - ไม้กลอง ได้แก่ เพลงกลม เพลงปฐมเพลงกราวใน - เพลงทำขวัญนาค (เพลงที่บรรเลงขึ้นอยู่กับหมอขวัญผู้ทำพิธีว่าให้บรรเลงเพลงอะไร เช่น เพลงปิ่นดลิ่ง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรพวง เพลงลิงโลด เพลงกล่อมনারี เพลงนางนาค เพลงมอญทำอิฐ เพลงเงี้ยว เพลงลาวเสียดเทียน เพลงกล่อม เพลงใส่พระจันทร์ เพลงดาวทอง

1.2 บทบาทของวงปีพาทย์ที่มีต่อชุมชน

1.2.1 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีบทบาทในการบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมต่อชุมชนมากพอสมควร โดยคณะปีพาทย์ทุกคณะรับบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพ งานอุปสมบท งานบุญต่างๆ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า คณะปีพาทย์มีการนำวงดนตรีออกบรรเลงโดยจิตอาสาตามงานต่างๆอีกด้วย โดยงานที่จะนำวงออกไปบรรเลงโดยจิตอาสานั้น ส่วนใหญ่เป็นการนำไปบรรเลงในงานที่นักดนตรีของตนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นผู้จัดงาน เช่น จัดงานศพ งานทำบุญบ้าน งานแต่ง งานๆ ให้อำเภอ เป็นต้น

1.2.2 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ทุกคณะปีพาทย์มีขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบพิธีกรรม คือ ทุกครั้งที่จะเริ่มการบรรเลงในงานใดๆก็ตามเมื่อตั้งเครื่องเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น หัวหน้าคณะปีพาทย์ (กรณีที่หัวหน้าคณะไม่ได้ออกไปบรรเลงในงานด้วย จะให้ผู้ที่ใหญ่ที่สุดในวงเป็นผู้ทำพิธี) จะทำพิธีไหว้ครูโดยมีเครื่องกำนัลในการไหว้ครู ดังนี้ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, เงินจำนวน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้ 1 ชูต, เทียน 1 เล่ม, รูป 5 ดอก (คำบูชาครู หัวหน้าคณะมิได้ให้ข้อมูล) เมื่อเสร็จพิธีในการไหว้ครูแล้ว จึงบรรเลงเพลงต่างๆตามลำดับ

1.2.3 บทบาทของวงปีพาทย์ในการประกอบการแสดง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ไม่มีคณะใดที่บรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

1.2.4 ขั้นตอนการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เนื่องจากไม่มีคณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี บรรเลงประกอบการแสดงจึงไม่พบขั้นตอนในการบรรเลงปีพาทย์ประกอบการแสดง

2. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

2.1 กระบวนการสืบทอดวงปีพาทย์

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรี

สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ทั้งหมด 11 คณะ มีประวัติความเป็นมาของวงดนตรี ดังนี้

คณะที่ 1 คณะปีพาทย์จำลองศิลป์

คณะปีพาทย์จำลองศิลป์ ก่อตั้งมาประมาณ 40 ปี ปัจจุบันมี นายณรงค์เดช เกิดสุข เป็นหัวหน้าคณะโดยมีน้องชายฝาแฝดคือ นายณรงค์ชัย เกิดสุข คอยช่วยดูแลร่วมกัน คณะปีพาทย์จำลองศิลป์เริ่มก่อตั้งโดย นายจำลอง เกิดสุข ผู้เป็นบิดา ปัจจุบันได้เสียชีวิตลงแล้ว เหลือเพียงนางสว่าง เกิดสุข ผู้เป็นภรรยาของนายจำลอง นางสว่าง เกิดสุข เล่าว่า นายจำลองเรียนกับบิดา (ผู้ใหญ่ลำ) ซึ่งเป็นนักดนตรีไทยชาวบ้านแต่นายจำลองได้เริ่มเรียนดนตรีกับใครนั้นไม่มีใครทราบข้อมูล แต่เดิมครอบครัวยึดอาชีพทำสวนเป็นหลัก แต่เมื่อมีบุตรฝาแฝดคือนายณรงค์ชัยและนายณรงค์เดช นายจำลองจึงเริ่มสร้างเครื่องดนตรีเป็นของตนเองเพื่อหวังให้บุตรชายได้ดูแลต่อและมีอาชีพทำมาหากิน โดยเริ่มจากการซื้อเครื่องมอญครบชุดโดยมีฆ้องมอญทั้งหมด 5 โคง แล้วจึงตั้งชื่อคณะปีพาทย์ว่า คณะปีพาทย์จำลองศิลป์และยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก ต่อมาเมื่อนายจำลองเสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็งตับ บุตรชายฝาแฝดจึงเข้ามาดูแลคณะปีพาทย์ต่อจากผู้เป็นบิดา และเมื่อบิดาได้เสียชีวิตลงนั้นบุตรชายฝาแฝดได้ขายเครื่องมอญต่อให้กับคณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลงไป 2 โคง ในยุคสมัยปัจจุบันตนได้เพิ่มการรับงานตรวจร่วมด้วย ซึ่งในสมัยบิดานั้นไม่มีการรับงานตรวจ

คณะที่ 2 คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง

คณะปีพาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เป็นคณะปีพาทย์ที่เริ่มก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 3 ปี โดยมีนายชัยวัฒน์ คำผุด เป็นผู้ดูแล นายชัยวัฒน์เริ่มเรียนดนตรีไทยตั้งแต่อายุ 17 ปี เริ่มแรกได้เริ่มเรียนกับผู้ใหญ่ลำซึ่งตนนับถือเป็นลุงโดยเรียนเครื่องปีพาทย์ทั่วไป โดยพื้นฐานนั้นสามารถบรรเลงเครื่องปีพาทย์ได้ทุกเครื่องมือนอกจากตนจะได้เรียนกับผู้ใหญ่ลำแล้วจึงหาโอกาสเรียนดนตรีเพิ่มเติมจากนักดนตรีที่ตนรู้จัก ดังนี้

1. เรียนปีและขับร้อง กับ อ.ทองทิพย์ ศรีเยี่ยม ซึ่งครูท่านนี้เรียนปีในกับ ครูเทียบ คงลายทอง
2. เรียนปีกับ อ.บุญช่วย หวังงาม ครูท่านนี้เป็นนักดนตรีที่อยู่จังหวัดนครนายกแต่ครูเรียนดนตรีมาจากใครนั้นตนไม่ทราบ
3. เรียนฆ้องไทยกับ ครูปาน ครูท่านนี้เป็นนักดนตรีชาวบ้านที่มีความรู้ทางด้านดนตรีใช้อาชีพนักดนตรีเป็นหลัก
4. เรียนการขึ้นหนังหน้ากลองจาก ครูจัน เนื่องจากตนมีความอยากรู้ในเรื่องของการทำเครื่องหนังจึงไปขอเรียนกับครูจัน ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้านที่สามารถขึ้นหนังหน้ากลองได้

คณะที่ 3 คณะปีพาทย์ท่อมธรรมเจริญ

คณะปีพาทย์ท่อมธรรมเจริญ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 50 ปี ผู้ก่อตั้งคือ นายท่อม กล้าสวัสดิ์ ซึ่งเป็นบิดาและมารดา คือ นางหอมหวาน กล้าสวัสดิ์ ปัจจุบันนายเทียนชัย กล้าสวัสดิ์ เป็นผู้ดูแลคณะปีพาทย์สืบต่อจากผู้เป็นบิดาภายหลังจากที่บิดาเสียชีวิต นายเทียนชัยเริ่มเรียนดนตรีไทยกับผู้เป็นบิดาตั้งแต่นั้นจนจำความได้ นายเทียนชัยกล่าวว่า ชื่อคณะปีพาทย์นั้นมาจากชื่อของบิดาเอง ซึ่งท่านตั้งชื่อตนเองเมื่อตอนเริ่มสร้างเครื่อง แต่บิดาเป็นดนตรีได้อย่างไรนั้นตนไม่ทราบ นายเทียนชัยเริ่มเรียนดนตรีกับบิดาโดยเริ่มเรียนจากเครื่องปีพาทย์ไทยก่อนเนื่องจากแต่เดิมบิดามีแต่เครื่องปีพาทย์ไทย ต่อมาบิดาได้ขายเครื่องไทยเพื่อที่จะสร้างเครื่องปีพาทย์มอญเพราะว่าส่วนใหญ่เวลาที่จะไปบรรเลงตามงานมักจะเป็นการบรรเลงตามงานศพและเจ้าภาพนิยมที่จะว่าจ้างเครื่องมอญ บิดาจึงตัดสินใจขายเครื่องปีพาทย์ไทยเพื่อนำรายได้มาซื้อเครื่องปีพาทย์มอญไว้สำหรับรับงานจึงทำให้ต่อมาตนได้เรียนเครื่องปีพาทย์มอญ แต่โดยส่วนตัวตนมีความชอบในการเป่าแตรวงมากกว่า บ่อยครั้งที่แอบบิดาฝึกฝนการเป่าแตรด้วยตนเองทำให้โดยบิดาว่ากล่าวบ้างในบางครั้งเพราะตนไม่ค่อยตั้งใจฝึกฝนปีพาทย์เท่าที่ควร ด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้นายเทียนชัยนั้นมิได้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเล่นปีพาทย์เท่าไรนัก ที่พอจะสามารถบรรเลงเป็นหลักก็คือฆ้องวง ต่อมาเมื่อบิดาได้เสียชีวิตลง ตนจึงไม่ค่อยได้รับบรรเลงตามงานเนื่องจากนักดนตรีในคณะก็กระจัดกระจายไปคณะอื่นบ้าง อีกทั้งตนก็ไปรับงานเป่าแตรวงให้คณะอื่นอยู่บ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในคณะไม่มีนักดนตรีประจำเท่าไรนัก ทำให้ตนเลือกที่จะไม่รับบรรเลงในงานต่างๆ หากไม่จำเป็น

คณะที่ 4 คณะปีพาทย์จรัสศิลป์

คณะปีพาทย์จรัสศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 90 ปี โดยผู้เป็นบิดาคือ นายจรัส ตัดงามปัจจุบันทั้งบิดาและมารดาได้เสียชีวิต นางโล้จึงเป็นดูแลและคณะปีพาทย์ต่อบิดา นางโล้ เล่าว่า บิดาเรียนดนตรีกับนักดนตรีชาวบ้านทั่วไปที่รู้จัก แต่เดิมครอบครัวของตนประกอบอาชีพทำสวนเป็นหลักเนื่องจากครอบครัวของตนมีส่วนเป็นของตนเอง แต่ด้วยความชอบทางด้านดนตรีไทยของบิดา บิดาจึงขอเรียนกับนักดนตรีชาวบ้านทั่วไปเพื่อให้ตนเองสามารถบรรเลงดนตรีได้ เมื่อมาถึงช่วงระยะเวลาหนึ่งที่บิดามีความรู้จากการเรียนดนตรีจนสามารถประกอบอาชีพได้ บิดาจึงริเริ่มการสร้างคณะปีพาทย์ของตนขึ้นและนำชื่อของตนมาตั้งชื่อคณะ ในช่วงเริ่มสร้างคณะนั้นบิดาเริ่มจากการซื้อเครื่องปีพาทย์ไทยก่อน ต่อมาอายุค่อยเปลี่ยนไปสังคมนิยมวงปีพาทย์มอญ บิดาจึงซื้อเครื่องมอญเพิ่มเติม แต่เดิมในยุคสมัยที่บิดาเริ่มสร้างคณะนั้น นางโล้ เล่าว่า ตนไม่ค่อยได้สนใจเท่าไรนักเนื่องจากช่วยมารดาทำสวน แต่ต่อมาประมาณอายุ 17 ปี บิดาให้มาเริ่มฝึกดนตรีกับบิดา และเริ่มพาตนเองไปตามงานต่างๆด้วยอย่างสม่ำเสมอ อาจเป็นเพราะพี่สาวของตนไม่ยอมฝึกดนตรีกับบิดา บิดาเลยให้ตนเป็นคนรับวิชาตรงนี้แทนและบิดามีความหวังว่า ตนจะได้เป็นผู้ดูแลสืบทอดคณะปีพาทย์สืบต่อบิดาได้ นอกจากนางโล้จะได้เรียนดนตรีกับผู้เป็นบิดาแล้ว ยังได้มีโอกาสเรียนปีพาทย์เพิ่มเติมกับครูสำเร็จ ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้านที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นอีกด้วย

คณะที่ 5 คณะปีพาทย์เผือกศิลป์

คณะปีพาทย์เผือกศิลป์ ก่อตั้งมาประมาณ 20 ปี โดยสืบเอกภิกษิ์ เพิ่มน้ำแก้ว เป็นผู้ก่อตั้งและควบคุมดูแลมาถึงปัจจุบัน สืบเอกภิกษิ์เริ่มเรียนดนตรีไทยกับบิดาตั้งแต่จำความได้ บิดาคือนายเจียม เพิ่มน้ำแก้ว (เสียชีวิต) สมรสกับนางเจียม เพิ่มน้ำแก้ว เนื่องจากบิดาของตนเป็นนักดนตรีอาชีพและมีความถนัดทางด้านปีพาทย์ (เครื่องหนัง) ตนจึงเรียนเครื่องหนังกับบิดาและไปบรรเลงตามงานกับบิดาทุกครั้งเมื่อโอกาสสหายหาความรู้แบบครูพักลักจำบ้าง สอบถามนักดนตรีอาชีพเพิ่มเติมบ้างประกอบกันแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการบรรเลงดนตรี ต่อมาตนได้หาความรู้เพิ่มเติมทางด้านดนตรีสากล โดยเข้าไปเรียนที่โรงเรียนสยามกลการด้วยมีความคิดที่จะนำความรู้ด้านนี้มาประกอบเป็นอาชีพหลัก จนกระทั่งตนมีโอกาเข้าชมที่กองดุริยางค์ทหารบก ค่ายจักรพงษ์ จังหวัดปทุมธานี ในตำแหน่งสืบทรี ในช่วงประมาณปี 2537 จึงส่งผลให้ตนได้รับราชการมาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อตนได้เข้ารับราชการมาช่วงระยะเวลาหนึ่งพอที่จะเริ่มทุนทรัพย์ ตนจึงเริ่มสร้างเครื่องดนตรีไทยและสร้างคณะปีพาทย์เป็นของตนเองโดยนำชื่อเล่นตนเองมาเป็นชื่อยาว คือชื่อคณะเผือกศิลป์ จากนั้นจึงชักชวนนักดนตรีชาวบ้านที่รู้จักหรือทหารที่ตนรู้จักและทราบว่าจะสามารถบรรเลงดนตรีไทยได้ มาเป็นสมาชิกในคณะปีพาทย์ของตน ในปัจจุบันพี่ชายของตนซึ่งเกษียณอายุราชการแล้วก็มาช่วยตนดูแลบริหารคณะปีพาทย์บ้างจึงทำให้สามารถรับงานได้มากขึ้น

คณะที่ 6 คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์

คณะปีพาทย์ฉลองศิลป์ เริ่มก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 50 ปี โดยน้องชายคือนายฉลอง สังข์เผือก (เสียชีวิต) เป็นผู้ก่อตั้ง ชาวบ้านโดยทั่วไปจะรู้จักน้องชายของตนหรือ นายฉลอง สังข์เผือก นี้นามของ ผู้ใหญ่เปี้ยก เนื่องจากน้องชายของตนเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนี้ ในปัจจุบันน้องชายของตนได้เสียชีวิตแล้วตนจึงรับดูแลสืบทอดคณะปีพาทย์ต่อจากน้องชาย นายฉลองมีความชื่นชอบดนตรีไทยตั้งแต่เด็กจนได้มีโอกาสเรียนดนตรีไทยเมื่อตอน อายุ 18 ปี จากนักดนตรีอาชีพท่านต่างๆ ดังนี้

1. เรียนระนาดเอก จากครูเฉลิม ซึ่งเป็นนักดนตรีชาวบ้าน
2. เรียนฆ้องวง โดยเริ่มจากต่อเพลงชุดใหม่โรงเรียน จากครูจรัสวงจรัสศิลป์
3. ต่อมาในภายหลังได้มีโอกาสเรียนกับครูจูน วงศ์เชื้อ ที่เทศบาลเมืองปทุมธานี

ในปัจจุบันเมื่อตนรับคณะปีพาทย์มาดูแลต่อ ก็รับงานบ้างไม่รับบ้างแล้วแต่โอกาสจะพิจารณาเป็นกรณีๆไป เพราะตนก็อาชีพทำสวนอีก 1 อาชีพ นอกจากนี้นายฉลองยังมีความรู้ในเรื่องของการทำไม้ตีเครื่องปีพาทย์ ได้แก่ ไม้ตีฆ้อง ไม้ตีระนาดเอก ไม้ตีระนาดทุ้ม ไม้ตีกลองทัด ซึ่งตนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองลองผิดลองถูกมาเรื่อยๆจนมีความเชี่ยวชาญในปัจจุบัน อีกทั้งการทำไม้ตีเครื่องปีพาทย์นี้สามารถทำได้ทุกวันและเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับนักดนตรีจึงศึกษาด้วยตนเองจนมีความเชี่ยวชาญแล้วทำขายในราคาถูก

คณะที่ 7 คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์

คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์ เริ่มก่อตั้งโดยนายสัมฤทธิ์ วงเดิม คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์นี้ก่อตั้งมาได้ประมาณ 50 ปี ปัจจุบันมีนายเวชอุดม วงเดิม เป็นผู้ดูแลแทนนายสัมฤทธิ์ผู้เป็นบิดา บิดาเริ่มจากสร้างวงปี่พาทย์ไทย ต่อมาประมาณปี 2534 บิดาจึงเริ่มสร้างวงปี่พาทย์มอญเพิ่มเติม โดยมีฆ้องมอญ 3 โคง์ รางหงส์ 2 โคง์และเครื่องดนตรีอื่นๆ ในวงปี่พาทย์มอญ และต่อมาในปี 2558 ตนจึงเริ่มสร้างวงกลองยาวและแตรวงเพิ่มเติมต่อบิดาปัจจุบันบิดายังมีชีวิตอยู่แต่เนื่องจากบิดาป่วยเป็นโรคอัมพฤกษ์ซึ่งบิดाप่วยเป็นโรคนี้มาประมาณ 19 ปีแล้ว นับจากที่บิดाप่วยตนจึงเข้ามาดูแลคณะปี่พาทย์แทนบิดา นายเวชอุดมเล่าว่า หากจะนับตั้งแต่เริ่มมีเครื่องรับงานก็นับได้ว่ามีคณะปี่พาทย์มาประมาณ 70 ปี แต่หากจะนับจากการประกอบอาชีพโดยยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลักนั้นก็ประมาณ 50 ปี บิดาของตนเรียนดนตรีมาจากใครตนไม่ทราบเนื่องจากไม่เคยถามบิดา ซึ่งตนก็เรียนดนตรีจากบิดาของตนโดยเรียนเครื่องปี่พาทย์ทั่วไปสามารถบรรเลงได้ทุกเครื่องมือ นอกจากตนจะได้เรียนดนตรีกับบิดาแล้วนั้นตนยังมีโอกาสได้เรียนการเป่าปี่จากนายชัยวัฒน์ คำผุด หัวหน้าคณะปี่พาทย์รัตนศิลป์บรรเลง เพิ่มเติมอีกด้วยส่วนเอกลักษณ์ของคณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์นี้คือรูปแบบการบรรเลงที่มีการบรรเลงโดยนำเอาเพลงลูกทุ่งมาบรรเลงร่วมในวงปี่พาทย์มอญและมีการขับร้องประกอบ คณะปี่พาทย์สัมฤทธิ์ศิลป์จะเน้นการบรรเลงปี่พาทย์มอญประยุกต์ และรับงานบรรเลงทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นวงกลองยาว วงพิณประยุกต์ นอกจากคณะปี่พาทย์ของตนจะมีเอกลักษณ์การบรรเลงที่แตกต่างจากคณะอื่นๆแล้วนั้น

คณะที่ 8 คณะปี่พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

คณะปี่พาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ เริ่มก่อตั้งประมาณ 20 ปี โดยนายทองทิพย์ ศรีเยี่ยม เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งด้วยตนเอง เริ่มจากการค่อยสะสมเครื่องดนตรีมาเรื่อยๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 จึงมีเครื่องดนตรีเต็มวงอย่างที่เราเห็นในทุกวันนี้ นายทองทิพย์ เป็นผู้ฝึกดาบอดทั้ง 2 ข้าง ตั้งแต่กำเนิด โดยนายทองทิพย์เล่าว่า ตนมีความชื่นชอบดนตรีไทยตั้งแต่เด็ก ในช่วงอายุประมาณ 12-13 ปี ตนได้หนีออกจากบ้านเพื่อที่จะไปเรียนดนตรีไทย เนื่องจากที่บ้านไม่ให้เรียนดนตรีไทย เพราะเห็นว่าตนเป็นคนพิการ แต่ส่วนตัวนั้นตนมีความชื่นชอบในดนตรีไทยมากจึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านโดยมีความมุ่งมั่นว่าตนจะต้องเป็นดนตรีไทยให้ได้ ตนเริ่มเรียนดนตรีไทยจากครูท่านต่างๆ ดังนี้

1. เริ่มฝึกกระนาดเอกกับครูทอง มุกสี ตั้งแต่อายุประมาณ 13 ปี
2. เรียนในเรื่องของเครื่องปี่พาทย์ทุกเครื่องมือ กับจำขอบ สังฆาม
3. เรียนเครื่องเป่าโดยเฉพาะ กับนายสมใจ สุวรรณนิม (บุคคลทั่วไปรู้จักกันในนามของนายแว)

4. ต่อมาเมื่อเรียนกับนายสมใจไปช่วงเวลาหนึ่ง นายสมใจเห็นว่าตนมีความสามารถในการเป่าปี่เป็นอย่างมากจึงไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูเทียบ คงลายทอง นายทองทิพย์เล่าเพิ่มเติมว่าตอนเข้าไปเรียนกับครูเทียบช่วงแรก ครูยังไม่ต่อเพลงให้เพียงแต่ให้ฟังไปเรื่อง จนครูเห็นสมควรว่าตนสมควรได้ต่อเพลงจากครูซึ่งบทเพลงที่ครูได้ถ่ายทอดให้นั้นเป็นทางเดี่ยวปี่ใน ดังนี้ เพลงพญาโศก เพลงสารถิ เพลงแขกมอญ เพลงซำปี่ เพลงไอ้ปี่ ตนได้มีโอกาสเรียนกับครูเทียบอยู่ช่วงระยะเวลาประมาณ 1 ปีตนจึงขอออกมาอาศัยอยู่กับอาภินันท์ วงศ์เชื้อ

5.เรียนกับครูอุณิ วงศ์เชื้อ ซึ่งตนนับถือเป็นอา ภายหลังจากที่ตนได้เรียนกับครูเทียบแล้วตนจึงมาศึกษาในเรื่องการบรรเลงเครื่องเป่าพาทย์เพิ่มเติมกับอาอุณิ ในขณะนั้นทำนรราชการเป็นนักดนตรีเทศบาล กทม. (วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร) ตนเรียนและพักอาศัยอยู่กับอาอุณิประมาณ 5 ปี ต่อมาเมื่อตนมีความรู้ความสามารถพอที่จะนำมาประกอบเป็นอาชีพหลักได้แล้ว ตนจึงขอลาอาอุณิกลับมาสร้างครอบครัวที่จังหวัดปราจีนบุรีและสร้าง คณะเป่าพาทย์ศ. ทิพย์ศิลป์อย่างที่เห็นกันในปัจจุบัน

คณะที่ 9 คณะเป่าพาทย์พยุหะศิลป์

คณะเป่าพาทย์พยุหะศิลป์ ผู้ก่อตั้งคือนายพยุหะ ฝอยศรี (เสียชีวิต) ผู้เป็นตา โดยเริ่มก่อตั้งมาประมาณ 20 ปี ปัจจุบันมีนายสันติสุข ฝอยศรี เป็นผู้ดูแลต่อจากตา ตาของตนคือนายพยุหะ ฝอยศรี ในจำนวนญาติพี่น้องของตนรวมทั้งบุตร-ธิดา ของคุณตาไม่มีใครสืบทอดเรื่องดนตรีต่อจากคุณตาเลย มีเพียงตนเองที่เรียนดนตรีกับคุณตาและไปบรรเลงตามงานกับคุณตาทุกครั้งเมื่อมีโอกาส เมื่อคุณตาเห็นว่าตนมีความสามารถทางด้านดนตรี คุณตาจึงให้ตนไปเรียนดนตรีไทยเพิ่มเติมที่วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง จึงทำให้ตนได้เรียนดนตรีไทยเพิ่มเติมจากครูท่านต่าง ๆ คือนายชำนาญ แก้วสว่าง (เครื่องเป่าพาทย์) นายปกครอง ทองสมบัติ (ร้อง) แต่ตนมีโอกาสเรียนแค่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น เมื่อเรียนจบตนจึงกลับมาดูแลคณะเป่าพาทย์อย่างจริงจังและยึดอาชีพนักดนตรีมาจนถึงทุกวันนี้

คณะที่ 10 คณะเป่าพาทย์น้อยนำศิลป์

คณะเป่าพาทย์น้อยนำศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 80 ปี โดยบิดาของตนเองคือนายปุ่น อินทรเสียร ปัจจุบันมีนายทวีป อินทรเสียรเป็นผู้ดูแลคณะเป่าพาทย์สืบทอดจากบิดา นายทวีปเริ่มเรียนดนตรีกับบิดาตั้งแต่อายุประมาณ 16 ปี โดยเริ่มหัดเครื่องเป่าพาทย์ (ระนาดทุ้ม) บิดามีความถนัดในทุกเครื่องมือ บิดาเรียนดนตรีไทยกับจากพระที่บิดานับถือ ตนไม่ทราบแน่นอนว่าพระท่านชื่อว่าอะไรทราบแต่เพียงว่า ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า หลวงตาแดง เป็นพระที่วัดโพธิ์ปากพลี จังหวัดนครนายก เหตุที่บิดาของตนได้เรียนกับพระที่จังหวัดนครนายกนั้น เนื่องจากแต่เดิมครอบครัวของตนอาศัยอยู่ที่จังหวัดนครนายก ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน แต่ด้วยบิดามีความชื่นชอบทางด้านดนตรีไทย บิดาจึงหาความรู้ด้านดนตรีไทยเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ต่อมาเมื่อบิดามีครอบครัวจึงย้ายมาสร้างครอบครัวที่จังหวัดปราจีนบุรีเพราะมารดาของตนเป็นคนจังหวัดปราจีนบุรี บิดาเริ่มสร้างคณะเป่าพาทย์จากการสร้างวงเป่าพาทย์ไทยและจึงเริ่มสร้างเป่าพาทย์มอญขึ้นในภายหลัง เมื่อบิดาเสียตนจึงรับดูแลสืบทอดวงเป่าพาทย์ต่อจากบิดาและเริ่มสร้างวงแตงเพิ่ม แต่ในปัจจุบันเนื่องจากคณะเป่าพาทย์ของตนไม่ได้มีนักดนตรีประจำวงมากเท่าไรนัก และตนยังยึดอาชีพทำสวนเป็นหลักและรับงานเป่าพาทย์เป็นอาชีพเสริมเท่านั้น จึงทำให้คณะเป่าพาทย์น้อยนำศิลป์ไม่ค่อยได้รับงานเท่าที่ควร

คณะที่ 11 คณะปีพาทยบุญมีศิลป์

คณะปีพาทยบุญมีศิลป์ เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ประมาณปีพ.ศ.2542 โดยตนเองเป็นผู้ก่อตั้งเนื่องจากตนมีความชื่นชอบในด้านดนตรีไทย ครอบครัวยุคก่อนหน้านั้นมีอาชีพทำสวนเป็นหลักแต่ด้วยความชอบส่วนตัวจึงได้หาโอกาสเรียนวิชาดนตรีไทยจากนักดนตรีที่ตนรู้จักและมีชื่อเสียง โดยตนได้เรียนดนตรีไทยกับครูถนอม อยู่เจริญ(เสียชีวิต) ตนได้เรียนดนตรีกับครูท่านนี้ตั้งแต่เด็กๆแต่จะเรียนตั้งแต่อายุเท่าไรนั้นตนไม่แน่ใจ ต่อมาเมื่อตนพอที่จะมีทุนทรัพย์ในการซื้อเครื่องดนตรี ตนจึงเริ่มสร้างคณะปีพาทยบุญมีศิลป์ขึ้น โดยเริ่มจากการซื้อเครื่องปีพาทยไทยก่อน ภายหลังจึงเริ่มซื้อเครื่องปีพาทยมอญเพิ่มเติมเพราะในยุคสมัยหลังชาวบ้านนิยมวงปีพาทยมอญในการบรรเลงงานศพมากกว่าวงปีพาทยไทย แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ตนเองจะมีคณะปีพาทยตนก็ทำเป็นอาชีพเสริมเท่านั้น อาชีพหลักตนยังคงยึดอาชีพทำสวนเป็นหลักสาเหตุที่ตนไม่ได้ยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก

2.1.2 การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย

สรุปผลการวิเคราะห์ พบว่า คณะปีพาทยในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจำนวน 7 คณะ และมีการสืบทอดโดยหัวหน้าคณะในปัจจุบันเป็นผู้ก่อตั้งด้วยตนเองจำนวน 4 คณะ การศึกษาปีพาทยของหัวหน้าคณะปีพาทยจากการศึกษา พบว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 สายนักดนตรี ดังนี้ 1.สายนักดนตรีที่ศึกษาปีพาทยมาจากบรรพบุรุษ 2.สายนักดนตรีที่ศึกษาปีพาทยมาจากครูเทียบ คงลายทอง 3.สายนักดนตรีที่ศึกษาปีพาทยมาจากครูจัน วงศ์เชื้อ 4.สายนักดนตรีที่ศึกษาปีพาทยมาจากนักดนตรีชาวบ้าน

ตาราง 67 สรุปข้อมูลการสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าวงปีพาทย

ที่	ชื่อคณะปีพาทย	การสืบทอดทางสายนักดนตรี				หมายเหตุ (ชื่อนักดนตรีชาวบ้าน)
		บรรพบุรุษ	ครูเทียบ คงลายทอง	ครูจัน วงศ์เชื้อ	นักดนตรี ชาวบ้าน	
1	จำลองศิลป์	/				
2	รัตนศิลป์บรรเลง		/		/	1.ทองทิพย์ 2.บุญช่วย 3.ครูปาน 4.ครูจัน
3	ท่อมท่าเจริญ	/				
4	จรัสศิลป์	/			/	1.สำเร็จ
5	เผือกศิลป์	/				
6	ฉลองศิลป์			/	/	1.เฉลิม 2.จรัส

ตาราง 67 (ต่อ)

ที่	ชื่อคณะปีพาทย์	การสืบทอดทางสายนักดนตรี				หมายเหตุ (ชื่อนักดนตรีชาวบ้าน)
		บรรพบุรุษ	ครูเทียบ คงลายทอง	ครูภูจีน วงเชื้อ	นักดนตรี ชาวบ้าน	
7	สัมฤทธิ์ศิลป์	/	/			
8	ศ.ทิพย์ศิลป์		/	/	/	1.ทอง 2.จำคอบ 3.สมใจ
9	พยุงศิลป์	/			/	1.ชำนาญ 2.ปกครอง
10	น้อยนำศิลป์	/				
11	บุญมีศิลป์				/	1.ถนอม

2.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีทั้ง 11 คณะนั้น มีคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ เพียงคณะเดียวที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

2.2.1 การรับศิษย์

คณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ มีนายทองทิพย์ ศรีเยี่ยม เป็นหัวหน้าคณะ นายทองทิพย์ให้ข้อมูลว่า ตนมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ศิษย์อยู่ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือให้บุคคลที่มาขอฝากตัวเป็นศิษย์เตรียมสิ่งของต่างๆ ดังนี้ ขันล้างหน้า, เงิน 6 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้, ฐูปและเทียน จากนั้นก็นำสิ่งของที่เตรียมเข้ามาไหว้ตน มากล่าวขอฝากตัวเป็นศิษย์และเมื่อตนรับเป็นศิษย์แล้วตนก็จะเริ่มต่อเพลงชุดโหมโรงเช้าให้แก่ศิษย์ผู้นั้น

ขั้นตอนที่สอง คือเมื่อศิษย์ผู้นั้นต่อเพลงชุดโหมโรงเช้าจบแล้วนั้น ตนจะให้ศิษย์ผู้นั้นเข้าสู่กระบวนการขั้นที่สอง คือให้เตรียมสิ่งของต่างๆดังนี้ หัวหมู 1 หัว, ขันล้างหน้า, เงิน 12 บาท, ผ้าขาว 1 ผืน, ดอกไม้, ฐูปและเทียน จากนั้นก็นำสิ่งของที่เตรียมเข้ามาไหว้ตน หลังจากเสร็จพิธีการไหว้ในขั้นตอนที่ 2 นี้ ตนจะเริ่มต่อเพลงชุดโหมโรงเย็นให้แก่ศิษย์ผู้นั้นเป็นลำดับต่อไป

เมื่อศิษย์คนใดที่ผ่านขั้นตอนทั้ง 2 ขั้นตอนนี้แล้วนั้น จึงเริ่มต่อเพลงต่างๆ ที่เป็นเพลงที่ศิษย์สามารถนำไปใช้ในการชีวิตประจำวันได้ในการประกอบอาชีพหรือใช้การต่างแล้วแต่ศิษย์จะขอเรียน

2.2.2 ลำดับเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ศิษย์ มีเพียงคณะปีพาทย์ศ.ทิพย์ศิลป์ 1 คณะ ที่มีกระบวนการในการต่อเพลงให้แก่ศิษย์ โดยมีลำดับเพลงต่างๆ ดังนี้ 1. เพลงชุดโหมโรงเช้า 2. เพลงชุดโหมโรงเย็น 3 เพลงต่างๆ ทั่วไปแล้วแต่กรณี

2.2.3 ขั้นตอนวิธีการสอน

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ผู้สอนจะดูจากความสามารถของศิษย์ที่มาฝากตัวเป็นศิษย์ว่าต้องการที่จะเรียนเครื่องดนตรีใด หากต้องการเรียนเครื่องดนตรีใดตนก็สอนเครื่องดนตรีนั้น ความรู้สามารถมีมาเท่าใดก็ต่อยอดแนะนำกันต่อไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่ได้มีขั้นตอนอะไรในการสอนที่ซับซ้อน

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัย เรื่องการสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ส่วนใหญ่คณะปีพาทย์มีการสืบทอดทางสายนักดนตรีมาจากบรรพบุรุษและนักดนตรีในคณะปีพาทย์นั้นประกอบอาชีพนักดนตรีเป็นอาชีพหลัก วงปีพาทย์ของอำเภอเมืองปราจีนบุรีนี้โดยมากเป็นการบรรเลงในรูปแบบของวงปีพาทย์มอญเพื่อประกอบพิธีกรรมในงานศพ เนื่องจากชุมชนต่างๆ ในปัจจุบันให้ความสำคัญและนิยมที่จะมีการบรรเลงวงปีพาทย์มอญในพิธีกรรมงานศพ จึงส่งผลให้วงปีพาทย์ในคณะปีพาทย์ต่างๆ ให้ความสำคัญกับการบรรเลงวงปีพาทย์มอญของตนตามไปด้วย ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องการสืบทอดปีพาทย์ของท่านต่างๆ ดังนี้

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสืบทอดปีพาทย์จังหวัดอ่างทอง” โดยรสสุคนธ์ อินคง (2546: 132-135) ผลการศึกษาวิจัย พบว่า สภาพการสืบทอดส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันพบว่าการบรรเลงปีพาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในงานศพ ส่วนการบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงมีความลดน้อยลงมาก

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสืบทอดปีพาทย์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” โดยสุภลักษณ์ สุขเกษม (2548: 111-113) ผลการศึกษาวิจัย พบว่า สภาพการสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ ส่วนบทบาทของวงปีพาทย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ปีพาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าการบรรเลงปีพาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรม ส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในงานศพ

จากผลการศึกษาวิจัยของท่านต่างๆ ที่กล่าวมานี้ เห็นได้ว่า วงปีพาทย์ที่พบเห็นอยู่ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อพิธีกรรมในงานศพมากที่สุดและการสืบทอดปีพาทย์เป็นการสืบทอดต่อกันไปเรื่อยๆ จากรุ่นสู่รุ่น จากการสืบทอดแบบรุ่นสู่รุ่นนี้ทำให้วัฒนธรรมทางดนตรีไทยได้รับการสืบทอดไม่สูญหาย นักดนตรีรุ่นใหม่ยังคงมีให้พบเห็นอยู่เรื่อยๆ เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีนั้น ทำให้ทราบว่า วัฒนธรรมทางด้านปีพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีนั้น มีความเข้มแข็งมากและมีการสืบทอดทางด้านปีพาทย์นี้มาตั้งแต่ยุคสมัยบรรพบุรุษ เห็นควรให้มีการก่อตั้งชมรมหรือมีหน่วยงานทางราชการเข้ามาร่วมกันส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรมนี้มีให้สูญหาย และจากผลการศึกษาข้อมูลยังพบอีกว่า มีเรื่องต่างๆที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัย ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาการบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมของคณะปีพาทย์จังหวัดปราจีนบุรี
2. ศึกษาความเข้มแข็งของวัฒนธรรมปีพาทย์ในจังหวัดปราจีนบุรี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก คล้ายมุข. (2541). การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ดนตรีวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- กฤษฎางค์ ไวยนันท์. (2548). การสืบทอดวงปีพาทย์ในลุ่มน้ำลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิม บัวทุ่ง. (2530). ใหว่ครูงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: แอัสเสทการพิมพ์
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2540). ระบบครอบครัวนักดนตรีไทย การเปลี่ยนแปลงจากยุคเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม: ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 24. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยสุรนารี. ถ่ายเอกสาร.
- ชิน ศิลปบรรเลง. (2521). ผู้เรียนดนตรีและนักดนตรี. ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชวลิต พิมพ์ทอง. (2553). การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ ศบ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชลิตา จันท์แก้ว (2539). สำนักดนตรีไทยบ้านบาตร. รายงานการศึกษา. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ณรงค์ เขียนทองกุล. (2539). มานุษยวิทยาการดนตรี: กรณีศึกษานักดนตรีบางลำพู. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ชัย ปิฎกธัตต์. (2540). พิธีใหว่ครูดนตรีไทย ครั้งที่ 3. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2): 55-76.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2530). หนังสือเครื่องดนตรีไทย. กรมศิลปากรจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเนื่องในงานโอกาสฉลองอายุครบ 80 ปี ของนายธนิต อยู่โพธิ์. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- บุญโชค ไชยชาติ. (2551). การสืบทอดปีพาทย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศบ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุปผา ทวีสุข. (ม.ป.ป.). คติชาวบ้าน. ม.ป.ท. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ประดิษฐ์ อินทนิล. (2537). ดนตรีไทยและนาฏศิลป์. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

- ประพัฒน์ ตรีณรงค์. (2516). *พระราชประวัติและงานสมเด็จพระยาตากสินมหาราช*.
กรุงเทพฯ: ไทยสัมพันธ์.
- ประสิทธิ์ ถาวร. (2524). *ครูผู้เสมือนพ่อ*. อนุสรณ์คำนิ่งในวาระฉลองครบรอบร้อยปีเกิด
หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- พินิจ ฉายสุวรรณ. (2539). *การฝึกหัดระนาดเอกโบราณ*. เพลงดนตรี
กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- มนตรี ตราโมท. (2531). *การไหว้ครูและครอบครูดนตรีไทย*. หนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูและครอบครู
ดนตรีไทยประจำปีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2531.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2530). *วงดนตรีไทยและการบรรเลงดนตรีไทย*. งานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 19.
กรุงเทพฯ: แอสเซทการพิมพ์.
- รสสุคนธ์ อินคง. (2546). *การสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดอ่างทอง*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.
(มานุษยวิทยามหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2538). *พัฒนาการปี่พาทย์สมัยรัตนโกสินทร์*. เพลงดนตรี.
กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- (2543). *การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน กรณีศึกษา*
พาทย์โกสัล และศิลปบรรเลง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลเลขา ถาวรธนสาร; และคณะ. (2539). *พื้นฐานวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ศรีศักร วิไลโกดม. (2535). *ดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวมอญและชาวกูยในดนตรีและนาฏศิลป์*
กับเศรษฐกิจ สังคมสยาม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิลป์ ตราโมท. (2538). *การสืบทอดตามประเพณีนิยม*. เพลงหน้าพาทย์: มรดกทางวัฒนธรรม
และการสืบทอด. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุภลักษณ์ สุขเกษม. (2548). *การสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.
(มานุษยวิทยามหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- เสรี หวังในธรรม; และสุจิตต์ วงศ์เทศ (2527). *โสมส่องแสง: ชีวิตดนตรีไทยของดนตรีไทยของ*
มนตรี ตราโมท. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2540). *ดุริยางค์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2526). *การไหว้ครูดนตรี 48 ปี ของข้าพเจ้ากับบทความบางเรื่อง*. กรุงเทพฯ:
เจริญวิทย์การพิมพ์.

อนงค์นาฏ เจริญรวย. (2547). การสืบทอดปีพาทย์จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปริญญาโทศิลป.ม.
(มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

อรรรรณ รัตนพิมาน (2538). ครูเชื้อ ดนตรีรส ผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนจนกว่าจะหมดแรง.
ดนตรีไทยมัธยมศึกษาครั้งที่ 14. ม.ป.ท.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบบันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรื่อง การสืบทอดปืพาทย์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

1.ข้อมูลทั่วไปของคณะปืพาทย์

1.1 คณะปืพาทย์ ชื่อ.....

1.2 หัวหน้าคณะปืพาทย์

ชื่อ-นามสกุล..... อายุ..... ปี เพศ.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม (ถ้ามี)..... สถานะ.....

มีชีวิตอยู่หรือไม่..... เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้.....

คู่สมรส(ถ้ามี)

ชื่อ-นามสกุล..... อายุ..... ปี เพศ.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม (ถ้ามี)..... สถานะ.....

มีชีวิตอยู่หรือไม่.....

ที่อยู่ปัจจุบัน

.....

ข้อมูลบุตร-ธิดา มีจำนวนทั้งหมด.....คน

1.ชื่อ-นามสกุล..... อายุ..... ปี เพศ.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม (ถ้ามี)..... สถานะ.....

มีชีวิตอยู่หรือไม่.....

2.ชื่อ-นามสกุล..... อายุ..... ปี เพศ.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม (ถ้ามี)..... สถานะ.....

มีชีวิตอยู่หรือไม่.....

3.ชื่อ-นามสกุล..... อายุ..... ปี เพศ.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม (ถ้ามี)..... สถานะ.....

มีชีวิตอยู่หรือไม่.....

4.ชื่อ-นามสกุล..... อายุ..... ปี เพศ.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม (ถ้ามี)..... สถานะ.....

มีชีวิตอยู่หรือไม่.....

1.3 ประวัติความเป็นมาของคณะพยาบาล

1.4 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักดนตรีในวง

ที่	ชื่อ-สกุล	เพศ	อายุ	อาชีพ	เครื่องมือเอก	หมายเหตุ
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						

งานอื่นๆ(ถ้ามี)

2. บทบาทของวงดนตรีที่มีต่อชุมชน

2.1 บทบาทของวงปี่พาทย์ในการประกอบพิธีกรรม

- พิธีกรรมทางศาสนา (เช่น วันสำคัญทางศาสนา, เทศมหาชาติ)

- พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต (เช่น งานศพ, งานอุปสมบท)

- ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบพิธีกรรม

2.2 บทบาทของวงปี่พาทย์ในการประกอบการแสดง

- ขั้นตอนการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบการแสดง

3. การสืบทอดทางสายนักดนตรีของหัวหน้าคณะปี่พาทย์ (แผนผังการสืบทอด)

ลักษณะการสืบทอดของหัวหน้าคณะปี่พาทย์

☐

สืบทอดจากครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นนักดนตรี

☐

สืบทอดโดยการศึกษาดนตรีของตนเอง

4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

4.1 การรับศิษย์ (การฝากตัว, การไหว้ครูเพื่อขอเป็นศิษย์)

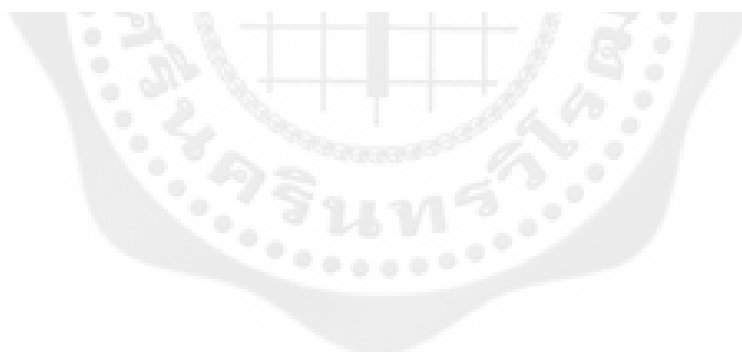
4.2 ลำดับเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน

4.3 ขั้นตอนวิธีการสอน

ผู้ให้ข้อมูล _____

วันที่สัมภาษณ์ (บันทึกข้อมูล) _____

สถานที่ในการสัมภาษณ์ _____

ภาคผนวก ข

ตารางการสัมภาษณ์

ตารางการสัมมนา

ชื่อคณะปัทม	สัมมนาครั้งที่ 1	สัมมนาครั้งที่ 2	สัมมนาครั้งที่ 3
จำลองศิลป์	20/เม.ย./2559	1/พ.ค./2559	15/ก.พ./2560
รัตนศิลป์บรรเลง	20/เม.ย./2559	29/เม.ย./2559	15/ก.พ./2560
ท่อมทำเจริญ	29/เม.ย./2559	15/ก.พ./2560	
จรัสศิลป์	30/เม.ย./2559	1/พ.ค./2559	
เผือกศิลป์	29/เม.ย./2559	6/พ.ค./2559	10/ก.พ./2560
ฉลองศิลป์	29/เม.ย./2559	1/พ.ค./2559	
สัมฤทธิ์ศิลป์	1/พ.ค./2559		
ศ.ทิพย์ศิลป์	1/พ.ค./2559		
พยุ่งศิลป์	1/พ.ค./2559	15/ก.พ./2560	
น้อยนำศิลป์	30/เม.ย./2559		
บุญมีศิลป์	5/พ.ค./2559		

ภาคผนวก ค
ภาพจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะป๊อพักย์จำลองศิลป์

- ครั้งที่ 1 20 เมษายน 2559
ครั้งที่ 2 1 พฤษภาคม 2559
ครั้งที่ 3 15 พฤษภาคม 2560

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

(คนทางซ้ายมือคือมารดาของหัวหน้าคณะปีพาทย์)

(การออกบรรเลงเครื่องในงานอุปสมบท)

(สุทธิศักดิ์ มิสริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดแก้วพิจิตร หมู่ 4 ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะป๊าทย์รัตนศิลป์บรรเลง

ครั้งที่ 1	20 เมษายน 2559
ครั้งที่ 2	29 เมษายน 2559
ครั้งที่ 3	15 พฤษภาคม 2560

(สุทธิศักดิ์ มิศิรี ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลดงพระราม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 20 เมษายน 2559)

นายชัยวัฒน์ คำสุด (คนกลาง)
 (สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด
 อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะปราชญ์ท่อมทำเจริญ

ครั้งที่ 1 29 เมษายน 2559
ครั้งที่ 2 15 กุมภาพันธ์ 2560

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานอุปสมบท ณ วัดท่าศาลา หมู่ 11 ตำบลเนินหอม
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะปี่พาทย์จรัสศิลป์

ครั้งที่ 1 30 เมษายน 2559
ครั้งที่ 2 1 พฤษภาคม 2559

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 24/8 หมู่ 4 ตำบลบ้านพระ
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดบางเตย หมู่ 3 ตำบลบางเตย
อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะป๊าทย์เผือกศิลป์

ครั้งที่ 1	29 เมษายน 2559
ครั้งที่ 2	6 พฤษภาคม 2559
ครั้งที่ 3	10 กุมภาพันธ์ 2560

(สุทธิศักดิ์ มิสิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 35 ถนนสุขุมวิทศิลป์ หมู่ 1
ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพ ณ วัดเลขาธรรมกิตต์ ตำบลบางอ้อ
อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก วันที่ 6 พฤษภาคม 2559)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะป๊าทย์ฉลองศิลป์

ครั้งที่ 1 29 เมษายน 2559
ครั้งที่ 2 1 พฤษภาคม 2559

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ 3 ตำบลรอบเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

(สุทธิศักดิ์ มิสิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ 3 ตำบลรอบเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 29 เมษายน 2559)

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์งานฉลองอายุวัฒนมงคล 76 ปี พระครูสิริพัฒนโสภณ
เจ้าคณะอำเภอปราจีนบุรี เจ้าอาวาสวัดสง่างาม
ณ วัดสง่างาม ตำบลบางบริบูรณ์ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะปัทมศึกษาสมุทรศาสตร์ศิลป์

ครั้งที่ 1

1 พฤษภาคม 2559

(สุทธิตักดิ์ มิติริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ในงานศพวัดไผ่ชะเลียด ณ ตำบลไผ่ชะเลียด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะปัทพทย์ศ.ทิพย์ศิลป์

ครั้งที่ 1

1 พฤษภาคม 2559

(สุทธิศักดิ์ มีศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 1 พฤษภาคม 2559)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะปี่พาทย์พยุหะศิลป์

ครั้งที่ 1 1 พฤษภาคม 2559
ครั้งที่ 2 15 กุมภาพันธ์ 2560

(สุทธิศักดิ์ มิติริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ วัดเกาะเค็ดนอก ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะป๊อปปูล่าอายหน้าศิลป์

ครั้งที่ 1 30 เมษายน 2559

(สุทธิศักดิ์ มิสิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 15/3 หมู่ 10 ตำบลไม้เต็ง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 30 เมษายน 2559)

ภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
คณะปีพาทย์บุญมีศิลป์

ครั้งที่ 1 5 พฤษภาคม 2559

ผู้สัมภาษณ์ นายธานี แสงอรุณ, ผู้ถ่ายภาพ นายสุทธิศักดิ์ มิศิริ

(สุทธิศักดิ์ มิศิริ ถ่ายภาพ จากการสัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 120/1 หมู่ 1 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ 5 พฤษภาคม 2559)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายธานี แสงอรุณ
วัน เดือน ปีเกิด	15 มกราคม 2518
สถานที่เกิด	จังหวัดลพบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	104 ถนนเอมอรุทิศ3 ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเทศบาล ๒ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ - ตำบลโสธร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	ระดับชั้นประถมศึกษา จาก โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2533	ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนบ้านแพรกประชาสรรค์ จังหวัดอยุธยา
พ.ศ. 2536	ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2543	ระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ดนตรีไทย) จาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2560	ระดับปริญญาโท ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม (มานุษยดุริยางควิทยา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดกรุงเทพมหานคร